

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΤΗ 12 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1977

ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΥΛΛΟΥ
347

ΠΡΟΕΔΡΙΚΟΝ ΔΙΑΤΑΓΜΑ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 1034

Άρθρο 3.

Περί των διδασκόμενων μαθημάτων και του Άναλυτικού και
Ήρωολογίου Προγράμματος του Δημοτικού Σχολείου.

Άναλυτικό Πρόγραμμα Μαθημάτων.

Α'. ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Έχοντας υπόψη :

- Τό άρθρο 13 του Ν. 309/1976 «περί οργανώσεως και διοικήσεως της Γενικής Έκπαιδεύσεως».
- Τή γνωμάτευση του Κ.Ε.Μ.Ε. αριθ. 54/1977.
- Τή γνωμάτευση του Συμβουλίου Έπικρατείας αριθ. 912/1977 με πρόταση του Υπουργού Έθνικης Παιδείας και Θρησκευμάτων, αποφασίζουμε :

Άρθρο 1.

Σκοπός του Δημοτικού Σχολείου.

«Σκοπός του Δημοτικού Σχολείου είναι να θέσει τās βάσεις της αγωγής των μαθητών της πρώτης σχολικής ηλικίας, ήτοι να πλουτίσει τās έμπειριās των, να διεγείρει και να αναπτύξει τās σωματικές και διανοητικές των ικανότητες, να εισαγάγει αυτούς εīs τήν γνώσην του φυσικού και του ιστορικού κόσμου, να καλλιεργήσει τήν παρατηρητικότητα, τόν στοχασμόν και τήν εκαισθησίαν των, να άφηνισή τήν ήλικήν των συνειδησιν και να θέσει τās βάσεις της θρησκευτικής, έθνικης και άνθρωπιστικής αγωγής αυτών» (άρθρον 11 Ν. 309/1976).

Άρθρο 2.

Διδασκόμενα μαθήματα.

Τā διδασκόμενα στο Δημοτικό Σχολείο μαθήματα είναι τā ακόλουθα :

- Θρησκευτικά.
- Έλληνική γλώσσα.
- Ιστορία.
- Σπουδή του περιβάλλοντος.
- Φυσικά και Χημεία.
- Γεωγραφία.
- Αριθμητική και Γεωμετρία.
- Άγωγή του Πολίτη.
- Τεχνικά.
- Μουσική Άγωγή.
- Φυσική Άγωγή.

1. ΣΚΟΠΟΣ:

Σκοπός της διδασκαλίας του μαθήματος των Θρησκευτικών είναι ή ανάπτυξη του Θρησκευτικού συναισθήματος των μαθητών, ή έδραϊωση της πίστews στη Χριστιανική Θρησκεία και ή ένισχυση της ένεργητικής συμμετοχής τους στη θρησκευτική ζωή του λαού μας.

2. ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΥΛΗ:

Α' και Β' ΤΑΞΕΙΣ:

1. Προσευχές : Πρίν άρχίσουν τā μαθήματα. Μετά ή λήξη των μαθημάτων. Πρωινή προσευχή. Βραδινή προσευχή. Πρίν από τō φαγητό. Μετά τō φαγητό. Για τούς γονείς κ.τ.λ. Για τόν άσθενή συμμαθητή.
Άλλες προσευχές των μαθητών. αυτοσχέδιες με τήν ευκαιρία σοβαρών γεγονότων.

2. Ποιήματα και τραγούδια Θρησκευτικά σχετικά με τήν έλη θρησκευτική ζωή και τā διάφορα γεγονότα που διδάσκονται ευκαιριακά.

3. Διδασκαλίες άπλως με τήν ευκαιρία των μεγάλων θρησκευτικών εορτών :

Γέννηση του Κυρίου ήμυν Ιησού Χριστού, ή Βάπτισή του, Κυριακή των Βαΐων, Πάθη και Άνάσταση του Χριστού, οι Άγιοι, με άφορμή τις τοπικές εορτές και άλλα θρησκευτικά γεγονότα και εκδηλώσεις.

4. Σχολικά θρησκευτικές εορτές, εκολλησιασμός, έπισκέψεις σε έξωκλήσια, συμμετοχή σε φιλανθρωπικές εκδηλώσεις της τάξεως.

Γ' ΤΑΞΗ:

Α' Ιστορίες από τήν Παλαιά Διαθήκη :

α) Η Ιστορία πρίν από τούς Πατριάρχες.

1. Η δημιουργία του κόσμου. Ο Θεός δημιουργεί τόν άρρωπο.

2. Ο παράδεισος, ή παρακοή των πρωτοπλάστων και ή έξωση τους από τόν παράδεισο.

3. Ο κατακλυσμός και ό Πόντος της Βαβέλ.

β) Οι Πατριάρχες : 1. Ο Άβραάμ, 2) Ο Ισαάκ, 3) Η Ιστορία του Ιωσήφ.

γ) Η Ιστορία του Μωϋσή και του Ιησού του Ναυή :

1. Ο Μωϋσής: Κλήση για τήν άπελευθέρωση του λαού του.

Η έξοδος από τήν Αίγυπτο, ή διάβαση της Έρυθρής θάλασσας, ή ζωή των Ισραηλιτών στην έρημο και ή Νομοθεσία.

2. Ο Ιησούς του Ναυή.

- δ) Οί Κριτές : 1. 'Ο Γεδεών. 2. 'Ο Σαμφών. 3) 'Ο 'Ηλ. 4) 'Ο Σαμουήλ.
 ε) 'Η Ρούθ.
 στ) Οί Βασιλείς : 1. 'Ο Σαούλ, 2) 'Ο Δαυίδ, 3) 'Ο Σολομώντας.
 4. 'Η κατάλυση του βασιλείου του 'Ιούδα και η αιχμαλωσία της Βαβυλώνας.
 ζ) Οί Προφῆτες : 1. 'Ο 'Ηλίας, 2) 'Ο 'Ησαίας, 3) 'Ο Δανιήλ, 4) 'Ο 'Ιερειάς, 5) 'Ο 'Ιωνάς, 6) 'Ο 'Ιωβ.

Β'. Θρησκευτικά ποιήματα και τραγούδια : 'Όσα περιέχονται στο αναγνωριστικό της Γ' τάξεως και στο πρόγραμμα της Μουσικής.

Γ'. Προσευχές : 'Όσες αναφέρονται για την Α' και Β' τάξη, άλλα πλατύτερα και σε συνδυασμό με το νόημα της διδασκαλίας, της ζωής και γενικά της δράσεως των θρησκευτικών προσωνοτήτων της Παλαιάς Διαθήκης.

- Δ'. 'Απλές διηγήσεις για την κατανόηση των εξής εορτών :
 1. Τῆς 'Υψώσεως του Τιμίου Σταυρού.
 2. Του 'Αγίου Δημητρίου.
 3. Του 'Αγίου Γεωργίου.
 4. Του 'Αγίου Κωνσταντίνου και του πολιούχου 'Αγίου της έδρας του σχολείου.

Δ'. ΤΑΣΗ

Α' 'Ιστορίες από την Καινή Διαθήκη

'Όσα αναφέρονται στη Θεοτόκη :

1. Γέννηση και Εισόδος της Θεοτόκης. 2) Εὐαγγελισμός της Θεοτόκης (ἀπολυτίκιον). 3) Κοίμησις της Θεοτόκης.
 'Όσα αναφέρονται στον 'Ιωάννη τον Προδρόμο : 1) Γέννηση του Προδρόμου. 2) Ζωή και κήρυγμα του Προδρόμου στον 'Ιορδάνη ποταμό.

3. 'Η ἀποκατάστασις του Προδρόμου.

'Όσα αναφέρονται στον Κύριον ἡμῶν 'Ιησοῦ Χριστό :

- α) 'Από τῆ ζωῆ του Κυρίου : 1) 'Η Γέννησις (ἀπολυτίκιον και κοινόνικα της εορτής). 2) 'Η προσκύνησις τῶν Μάγων. 3) 'Ο 'Ηρώδης και η φυγή στην Αίγυπτο. 4) 'Ο 'Ιησοῦς 12 χρονῶν στο ναό. 5) 'Η βάπτισις του Κυρίου (ἀπολυτίκιον). 6) 'Η ἐκλογὴ τῶν μαθητῶν του Κυρίου.

β) 'Από τὰ θαύματα του Κυρίου :

- 1) 'Ο γάμος στην Κανά. 2) 'Η θεραπεία τῶν δέκα λεπρῶν. 3) 'Η θεραπεία του παραλύτου της Βηθσαδῆ. 4) 'Η θεραπεία του παραλύτου της Καπερναούμ. 5) 'Η θεραπεία του τυφλοῦ. 6) 'Η θεραπεία του αἰε γενετῆς τυφλοῦ. 7) 'Ο χορτασμός τῶν ἀπεντακατηχίλων. 8) 'Ο 'Ιησοῦς περπατᾷ ἐπάνω στη θάλασσαν. 9) 'Η θεραπεία του δούλου του ἐκκεντράριου. 10) 'Η θεραπεία της Χαναναίας. 11) 'Η ἀνάστασις του γιου της χήρας στη Ναζ. 12) 'Η ἀνάστασις της θυγατέρας του 'Ιακώβου. 13) 'Η ἀνάστασις του Λαζάρου.

γ) 'Από τὴ διδασκαλίαν του Κυρίου :

- 1) 'Η παραβολὴ του σπορέ. 2) 'Η παραβολὴ του προβατοῦ που γάχνηκε. 3) 'Η παραβολὴ του 'Ασάτου. 4) 'Η κλήσις του Ζαχαρίου. 5) 'Ο 'Ιησοῦς εὐλογεῖ τὰ παιδιὰ. 6) 'Ο διάλογος του Κυρίου και της Σαμαρείτιδας. 7) 'Η παραβολὴ του ἀρρανα πλουσίου. 8) 'Η παραβολὴ του Τελώνη και του Φαρισαίου. 9) 'Η παραβολὴ του καλοῦ Σαμαρείτη. 10) 'Η παραβολὴ τῶν κακῶν γεωργῶν του ἀμπελῶνα. 11) 'Η παραβολὴ του πλουσίου και του Λαζάρου. 12) 'Η παραβολὴ τῶν δέκα παρθένων. 13) 'Η παραβολὴ του μεγάλου δαίτνου (Λουκᾶ 14,16-24).

δ) 'Από τὴ ζωῆ του Κυρίου :

1. 'Η μεταμόρφωσις του Κυρίου. 2) 'Η θριαμβευτικὴ εἰσόδος του 'Ιησοῦ στα 'Ιεροσόλυμα. 3) 'Ο 'Ιησοῦς συγγωρεῖ τὴν ἀμαρτωλὴ γυναίκα. 4) 'Ο 'Ιησοῦς ἐλέγχει τὴν κακίαν τὴν Φαρισαίων. 5) Τὸ 'Ανώτατο Συμβούλιον και ἡ προδοσία του 'Ιούδα. 6) 'Ο Μυστικός Δείπνος και ἡ παράδοσις του μυστηρίου της Θείας Εὐχαριστίας.

7. 'Η ἀγονία του Κυρίου στη Γεθσημανὴ και ἡ σύλληψίς του. 8) 'Η δίκη του Κυρίου. 9) 'Η ἀρνήσις του Πέτρου, ἡ μετάνοιά του και τὸ τέλος του 'Ιούδα. 10) 'Ο Κύριος μπροστὰ στον Παύλο. 11) 'Η Σταύρωσις του Κυρίου (αὐτὸν κρεμάται ἐπὶ ξύλου). 12) 'Η ταφή του Κυρίου (οἱ δύο πρώτες στροφές ἀπὸ τῆς τριπλῆς στάσεως τῶν 'Εγκαινίων). 13) 'Η 'Ανάστασις του Κυρίου (αὐτὸν ἀνίσταται). (Τὸ φαιδρὸν της 'Αναστάσεως κ.τ.λ. «Πάσχα ἱερὸν κ.τ.λ.).

Β' Προσευχές, ποιήματα και θρησκευτικὰ ἄσματα. 'Όπως στὴν Γ' τάξη και σε συνδυασμό με τὴ διδασκαλίαν της Κ. Διαθήκης.

Β' ΤΑΣΗ :

'Εκκλησιαστικὴ 'Ιστορία :

1. 'Η ἱδρυσις και τὸ ἔργο της Χριστιανικῆς 'Εκκλησίας :

- α) 'Η ἐπιφοίτησις του 'Αγίου Πνεύματος και ἡ ἱδρυσις της πρώτης 'Εκκλησίας (Πράξεις β 1-15, β 33).
 β) 'Η ζωὴ τῶν πρώτων χριστιανῶν (Ἀγάπες, κοινὰ συσσίτια, κοινονικὴ μυστήριον) (Πράξεις β 44-47, 8)34-37).
 γ) 'Η θαυματουργικὴ θεραπεία του γαλοῦ ἀπὸ τὸν Πέτρον και τὸν 'Ιωάννη (Πράξ. γ 1-11) και ἡ θαυμάσια ἀπολογία τους (Πράξ. δ 1-20).
 δ) 'Η ἐκλογὴ τῶν ἐπὶ τὰ διακόνων. 'Ο πρωτομάρτυρας Στέφανος (Πράξ. στ 1-15, 8-15, ζ 1-57).
 ε) 'Ο πρώτος διωγμός στὸν 'Ιεροσόλυμα. Διάδοσις του χριστιανισμοῦ στὴν Παλαιστίνη (Πράξ. η 1-26).
 στ) 'Ο Φίλιππος και ὁ Αἰθίοπας (Πράξων η 26-40).

2. Οἱ 'Απόστολοι :

'Ο Παῦλος. Καταγωγή-παιδεία-κοινωνικὴ θέσις-διέταξις του χριστιανισμοῦ (Πράξ. 8 3-5). 'Ο Παῦλος γίνεται χριστιανός (Πράξ. θ 1-22), (κβ 11-16 και 24-31).

'Ο Παῦλος στὴν Τάρσο και στὴν 'Αντιόχεια (Πράξ. ια 19-24). Πρώτῃ περιόδῳ του Παύλου (περιηγητικὰ). Δευτέρῃ περιόδῳ του Παύλου. 'Ο Παῦλος στοὺς Φίλιππους. 'Η πρώτη Χριστιανικὴ 'Εκκλησία στὴν Ἑλλάδα. Λυδία. Φυλακιστὴς του Παύλου (Πράξ. ιβ 1-40). 'Ο Παῦλος στὴν Ἀφέννη και τὴν Βέροια (Πράξ. ιζ 1-14, Α' Θεσ. β 1-12). 'Ο Παῦλος στὴν Ἀθήνα. 'Ομιλία στὸν Ἀρειο Πάγον. Διονυσίος ὁ Ἀρεοπαγίτης. Δάμαρις (Πράξ. ιζ 16-21). 'Ο Παῦλος στὴν Κόρινθο (Πράξ. ιη 1-17). Τρίτῃ περιόδῳ του Παύλου (περιηγητικὰ). Σύλληψις, φυλάκισις, ἀποστολὴ στὴ Ρώμη, θάνατος (Πράξ. ια 17-26). Πέτρος, ὁ κορυφαῖος ἀπόστολος (διδασκαλία-θαύματα-θάνατος). 'Ιωάννης, ὁ μαθητὴς της Ἀγάπης. Ἀνδρέας ὁ Πρωτόκλητος. 'Ο ἄλλοι 'Απόστολοι. Οἱ εὐαγγελιστὲς Μάρκος και Λουκάς. Ἐξάπλωσις του χριστιανισμοῦ.

3. 'Η διοίκησις τῶν πρώτων χριστιανικῶν 'Εκκλησιῶν. 'Ο Κλήρως : Διάκονοι-Πρεσβύτεροι-Ἐπίσκοποι-Ἐπαρχιακοὶ Σύνοδοι. Οἱ 'Αποστολικὲς 'Εκκλησίες. Ἐπικονωνία και σχέση μεταξύ τους.

4. Διωγμοὶ τῶν χριστιανῶν (64-313 μ.Χ.). Οἱ Μάρτυρες. Νέωνας-Δομντιανός-Τραϊνός-Ἀδριανός-Δέκιος-Διοκλητιανός-Μαξιμιανός.

'Ο Ἅγιος Δημήτριος (ἀπολυτίκιον). 'Ο Ἅγιος Γεώργιος (ἀπολυτίκιον). 'Η Ἁγία Βαρβάρα. 'Η Ἁγία Αἰκατερίνη. 'Η Μονὴ του Σινῆ.

5. Οἱ 'Ισαπόστολοι Κωνσταντίνος και Ἐλένη.

6. Αἱρέσεις-Σύνοδοι.

'Αρειος. Α' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος. Ἅγιος Ἀθανάσιος, Ἅγιος Σπυρίδωνας, Μακεδόνιος. Β' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος. Οἱ λοιπὲς Οἰκουμενικὲς Σύνοδοι.

7. Οἱ Πατέρες της 'Εκκλησίας.

Βασίλειος, Γρηγόριος, Χρυσόστομος-ἀπολυτίκιον Τριῶν Ἱεραρχῶν.

8. 'Ο 'Ιουστινιανός και ὁ Ἡράκλειος :

Τὰ ἔργα τους και τὰ γεγονότα που ἀναφέρονται στο χριστιανισμό. (ἀπολυτίκιον ὁσίσεως Τιμίου Σταυροῦ).

9. 'Ο 'Ακάθιστος Ύμνος.
'Ανάπτυξη τοῦ νοήματος σὲ γενικές γραμμές καὶ παρουσίαση χαρακτηριστικῶν τμημάτων.

10. Μοναχικός βίος. 'Ασκητής.
Μέγας 'Αντώνιος. Τὰ μοναστήρια (γενικά).
Τὰ σπουδαιότερα μοναστήρια (Πάτμου, 'Οσίου Λουκᾶ, Μετεώρων, Ἁγίου 'Ορους, Μεγάλου Σπηλαίου κ.τ.λ.).

11. 'Η περίοδος τῆς Εἰκονομαχίας:
α) Εἰκονομαχία. Εἰκονολατρεία. Ζ' Οικουμενικὴ Σύνοδος. Εἰρήνη ἡ Ἀθηναία.
β) Ἀντιστήριξις τῶν εἰκόνων. Θεοδόρα (Κυριακὴ) 'Ορθοδοξίας).

12. Τὸ σχίσμα τῶν Ἐκκλησιῶν.
13. Ἐκχριστιανισμός τῶν Βουλγάρων καὶ Σλαβῶν: Μεθόδιος καὶ Κύριλλος.

14. 'Η θρησκευτικὴ μεταρρύθμιση στὴ Δύση. 'Ο Λούθηρος καὶ τὰ διδασκαλία του. 'Ο Καλβίνος καὶ ὁ Σβήγγλιος.

15. Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία τῆς Νεώτερης Ἑλλάδας:
'Η 'Ορθόδοξη Ἐκκλησία στὴν περίοδο τῆς Τουρκοκρατίας. Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης. Τὰ μοναστήρια στὴν περίοδο αὐτῇ, τὸ ἔργο τους καὶ τὰ σπουδαιότερα ἀπὸ αὐτά. (Μονὲς Κωνσταντινουπόλεως, Δημητσάνας, Ἁγίας Λαύρας κ.τ.λ.). Διοίκησις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδας μετὰ τὴν ἀπελευθέρωση.

16. Μεγάλες μορφές τῆς νεώτερης ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας:
Κοσμάς ὁ Αἰτωλὸς, Χρυσόστομος Σμύρνης καὶ ἄλλοι νεομάρτυρες.

17. Τὰ Πατριαρχεῖα. Ἡ σχέση τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδας μετὰ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖο.

ΣΤ' ΤΑΞΗ :

Α' Λειτουργική :

'Ιεροὶ Ναοί : Ναὸς καὶ τὰ μέρη του. Οἱ ρυθμοὶ τῶν ναῶν. Οἱ σπουδαιότεροι ἀπὸ αὐτοὺς. Τὰ ἱερὰ σκεύη καὶ ὁ συμβολισμὸς τους. Τὰ κυριότερα ἄμικτα.

'Εορτές : Κινητές-ἀκίνητες, Δεσποτικές-Θεομητορικές.
Οἱ σπουδαιότερες ἀπὸ τῆς εορτῆς τῶν Ἁγίων καὶ ἰδιαίτερα τῶν πολιούχων. ἱερὰ ἀκολουθίες ('Εσπερινός, Δοξολογία, Θεία Λειτουργία, Παράκλησις). Περιληπτικὴ ἐρμηνεία καὶ σημάσια τῶν κυριότερων μερῶν τῆς Θείας Λειτουργίας. Τὰ κυριότερα λειτουργικὰ βιβλία.

Β' Κατήχησις :

Χριστιανισμός, 'Ορθόδοξη Χριστιανικὴ Ἐκκλησία. 'Η Ἁγία Γραφή καὶ ἡ ἱερὴ Παράδοσις πηγὲς τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας. Οἱ ἑτερόδοξοι Ἐκκλησίες- Ἄλλες γνωστὲς θρησκείες (Ιουδαϊσμός, Μωαμεθανισμός κ.τ.λ.). Τὸ Σύμβολο τῆς Πίστεως. Ἡ ἐρμηνεία του. 'Ηθικός Νόμος, Δέκα Ἑντολές, συμπληρώσει τῶν Δέκα Ἑντολῶν μετὰ τὴν Κοινὴ Διαθήκη. Ἡ ἐπί τοῦ 'Ορους Ὁμιλία (περιληπτικὰ).

Τὰ Μυστήρια.

Προσευχές : Τί ἐστὶν προσευχή. Ἐννοια τῆς προσευχῆς. Ἡ Κυριακὴ προσευχή καὶ ἡ ἐρμηνεία της. Διάφορες προσευχές μετὰ τὴν εὐκαιρία σημαντικῶν γεγονότων. «Βασίλειον Οὐράνιον...».

Ἀνάγνωση καὶ ἐρμηνεία τῶν Εὐαγγελικῶν Περικοπτῶν καὶ Κυριακῆς. Ἐρμηνεία στὴ δημοτικὴ γλῶσσα.

3. ΓΕΝΙΚΑ :

1. Ἡ θρησκευτικὴ διδασκαλία τῶν μικρῶν τάξεων ἀποτελεῖ ὁργανικὴ συνέχεια τῆς οἰκογενειακῆς θρησκευτικῆς ἀγωγῆς τῶν παιδιῶν.

2. Ὁ δάσκαλος συνδέει κατὰλληλα τὰς διαφορὰς ἐκδηλώσεις μετὰ θρησκευτικὸν χαρακτῆρα μετὰ τὴν σχετικὴ ὕλη τοῦ θρησκευτικοῦ μαθήματος.

3. Ἡ θρησκευτικὴ ὕλη διαπλέκεται μετὰ τὴν ὕλη ἄλλων μαθημάτων.

4. Τονίζονται ἰδιαίτερα οἱ σχέσεις τῆς χριστιανικῆς θρησκείας μετὰ τὸν ἑλληνικὸν πολιτισμὸν καὶ ἡ μεγάλη συμβολὴ τῆς στὴν ἐπίβλησιν καὶ ἀναγέννησιν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους.

5. Τὰ διάφορα θρησκευτικὰ στοιχεῖα συνδέονται μετὰ τὴν προσωπικότητα, τὴ ζωὴ καὶ τὴ διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ (Χριστοκεντρικὴ ἀρχή).

Β' ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

1. ΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ ΓΛΩΣΣΙΚΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ.

Σκοπὸς τῆς διδασκαλίας τοῦ γλωσσικοῦ μαθήματος ἐστὶν νὰ βοηθήσῃ τὰ παιδιά νὰ ἀποκτήσουν τὸν ὀρθὸ μηχανισμό καὶ τὸν πλοῦτο τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσας, ὥστε ἡ ἀλληλεπίδρασις γλώσσας καὶ νοήσεως νὰ ἐκτελεστικῆς καὶ νὰ ἐκσφαλίσθῃ ἔτσι ἡ σωστὴ γραπτὴ καὶ προφορικὴ ἐπικοινωνία τοῦ παιδιοῦ μετὰ τὸ περιβάλλον του.

Εἰδικὸι σκοποὶ τοῦ γλωσσικοῦ μαθήματος εἶναι οἱ ἑξῆς :

α) Νὰ ὁργανώσει τὸ γλωσσικὸ ὕλικὸν ποὺ φέρνει μαζί του τὸ παιδί καὶ νὰ τὸ πλουτίσῃ ἀνάλογα μετὰ τὰς δυνατότητές του.

β) Νὰ συνηθίσει νὰ ἀκούει, νὰ ἐρωτᾷ καὶ νὰ ἀπαντᾷ σωστά, ὥστε νὰ ἀσκηθεῖ στὸ διάλογον καὶ στὴ συζήτηση καὶ ἔτσι νὰ γίνῃ καλύτερη ἡ ἐπικοινωνία του μετὰ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους.

γ) Νὰ ἀσκηθεῖ στὴν ὀρθὴ προφορικὴ ἐκφραση, γιὰ νὰ ἀποκτήσῃ τὴν ἱκανότητα νὰ ἐκφράζει μετὰ ζωντανὸν προφορικὸ λόγο τῆς ἐμπειρίας καὶ τὰ βιώματα τῆς καθημερινῆς ζωῆς.

δ) Νὰ ἀσκηθεῖ προοδευτικὰ στὴ γραπτὴ διατύπωση τῶν σκέψεων καὶ τῶν συναισθημάτων του, ὥστε ἀπὸ τὴν πρώτη σχολικὴ ἡλικία νὰ συνηθίσει τὴ γραπτὴ δημιουργικὴ ἐκφραση.

ε) Νὰ ἀσκηθεῖ στὴν ἀξίαισιν καὶ φυσικὴ μεγαλόφωνον καὶ σωτηρικὴ ἀνάγνωση καὶ στὴν κατανόησιν τῶν κειμένων ποὺ διαβάζει.

στ) Νὰ γνωρίσῃ βαθμύμενὰ τὰ κατὰλληλα γιὰ τὴν ἡλικία του ἔργα τῆς παιδικῆς λογοτεχνίας.

2. ΠΡΩΤΗ ΑΝΑΓΝΩΣΗ

Γενικά :

1. Τὰ διάφορα βιώματα τῶν μαθητῶν ἀπὸ τὴν οἰκογενειακὴν, τὴν κοινωνικὴν καὶ τὴν σχολικὴν ζωὴν καὶ ἀπὸ τὸ φυσικὸν περιβάλλον χρησιμοποιοῦνται ὡς ἀπόρρημα κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς πρώτης ἀναγνώσεως.

2. Ὡς ἀναγνωστικὰ κείμενα μποροῦν νὰ χρησιμοποιοῦνται ἐκτός ἀπὸ τὸ ἀναγνωστικὸν καὶ ἐλεύθερα κείμενα, ἐκπαιδευτικὰ ἀναγνωστικά, ταινίες με φράσεις ποὺ συνοδεύουν εἰκόνας πραγμάτων, φυτῶν, ζώων καὶ διάφορων περιστατικῶν, ἀποκομμένα διαφημίσεων, περιοδικῶν, κ.τ.λ.

3. ΓΡΑΦΗ

Γενικά :

1. Ἡ ἀνάγνωση καὶ ἡ γραφὴ διδάσκονται παράλληλα.
2. Στους μαθητὲς δὲν ἐπιβάλλεται ὁρισμένος γραφικὸς χαρακτῆρας.

4. Η ΑΝΑΓΝΩΣΗ ΓΕΝΙΚΑ

α) ΣΚΟΠΟΙΣ :

Βασικὸς σκοπὸς τῆς ἀναγνώσεως ἐστὶν ἡ κατανόησις τῶν κειμένων. Μὲ αὐτὴ τὴν ἐννοια, ἡ προσπάθεια γιὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἀναγνωστικῆς δεξιότητος καὶ ἡ εὐκολία ποὺ προκύπτει ἀπὸ αὐτὴ γιὰ τὴν κατανόησιν τοῦ περιεχομένου τῶν διαφόρων ἀναγνωσμάτων, ἱσθιναί μετὰ πρόδοον πνευματικῆς.

Ὁμιλοῦμε γιὰ ἀναπτυγμένη ἀναγνωστικὴ ἱκανότητα, ὅταν ἡ ἀνάγνωση εἶναι φυσικὴ, ρέουσα καὶ ἐκφραστικὴ.

β) ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΓΛΩΣΣΑ, Δ', Ε' καὶ ΣΤ' ΤΑΞΕΩΝ

Ὡς ἀναγνωστικὴ ὕλη χρησιμοποιοῦνται τὰ ἀναγνωστικὰ τῆς τάξεως καὶ ἐπικοινωνικὰ ἢ εὐκαιρικὰ ἄλλα κατὰλληλα ἀναγνωστικά (ἀνθολογία, ἱστορικὰ ἀπομνημονεύματα, περιγραφές, ταξιδιωτικὲς ἐντυπώσεις κ.τ.λ.).

5. ΠΡΟΦΟΡΙΚΗ ΕΚΦΡΑΣΗ

α) ΣΚΟΠΟΣ:

Ο σκοπός της καλλιέργειας της προφορικής εκφράσεως δεν μπορεί να είναι διαφορετικός από το γενικό σκοπό του γλωσσικού μαθήματος, γενικά.

Η διαφοροποίηση του τομέα αυτού στη διδακτική πράξη και η διατύπωση ειδικών επιδιώξεων οφείλεται:

Στη σημασία που έχει ο προφορικός λόγος για την ζωή και για την προκοπή του ανθρώπου.

Στο γεγονός ότι ο προφορικός λόγος αποτελεί την πηγή της φυσικής και ζωτανής γραπτής γλωσσικής εκφράσεως, που είναι μία από τις κυριότερες επιδιώξεις του σχολείου.

Στην ανάγκη να καταβάλλει, για το λόγο αυτό, ο δάσκαλος, ιδιαίτερη προσπάθεια για την καλλιέργεια της προφορικής εκφράσεως του μαθητή.

Στην ανάγκη να βοηθήσουμε το παιδί να υπερνικήσει τυχόν εκφραστικές και γλωσσικές του ατέλειες ή γλωσσικά ελαττώματα.

β) ΥΛΗ ΠΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΕΚΦΡΑΣΕΩΣ Α' και Β' ΤΑΞΕΩΝ

Η καλλιέργεια της προφορικής εκφράσεως δεν μπορεί να διαφοροποιηθεί από την άποψη της υλης και της μεθόδου στις Α' και Β' τάξεις.

Στις Β' τάξεις, θεωρείται ως πρόεκταση, της Α' τάξεως. Σ' αυτή διευρύνονται οι γνώσεις και ασκούνται πιο πολύ οι μαθητές στις δεξιότητες που απέκτησαν στην πρώτη τάξη, στις οποίες, καθώς είναι φυσικό, κάθε μαθητής εξοικειώνεται με διαφορετικό τρόπο, ανάλογα με το μέτρο και το ρυθμό της ατομικής του ανάπτυξεως. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα για τη δεξιότητα της προφορικής εκφράσεως, που η τελείωσή της απαιτεί μακρόχρονη και συστηματική καλλιέργεια.

Είναι φανερό, ότι η διδακτική ενέργεια από πλαίσια της προφορικής εκφράσεως δε σκοπεύει να μεταδώσει στους μαθητές γνώσεις, που ανήκουν σε μία ιδιαίτερη κατηγορία, αλλά να καλλιεργήσει και να αναπτύξει περισσότερο μία δεξιότητα, που το παιδί έχει ήδη αποκτήσει στην προσχολική του ηλικία ως ικανοποιητικό βαθμό, μία να αναπτύσσεται στις άμεσες ανάγκες της ζωής του. Γι' αυτό το λόγο στο πρόγραμμα που ακολουθεί, αναφέρονται μόνο οι πηγές από τις οποίες, μπορεί ο δάσκαλος κάθε φορά, να άντλησει την κατάλληλη ύλη για την ανάπτυξη και καλλιέργεια της προφορικής εκφράσεως.

γ) ΤΟΜΕΙΣ Η ΜΟΡΦΕΣ ΠΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΕΚΦΡΑΣΕΩΣ

Για να υποβοηθηθεί κατά τρόπο γόνιμο η ανάπτυξη του προφορικού λόγου του μαθητή, είναι ανάγκη να συμπεριληφθούν στην δράση της σχετικής διδακτικής εργασίας όλες οι μορφές της προφορικής εκφράσεως.

Πέντε είναι οι βασικοί τομείς ή μορφές γλωσσικής εκφράσεως, που πρέπει να καλλιεργηθούν συστηματικά.

Αυτή η διάκριση δε σημαίνει, πως η εργασία σε κάθε τομέα θα γίνει χωριστά σε ιδιαίτερες διδακτικές ενότητες.

Η ενσπολή των τομέων αυτών είναι απαραίτητη και επιβάλλεται από τον ενιαίο χαρακτήρα του γλωσσικού φαινομένου.

(1) Τομέας γενικής γλωσσικής συμπεριφοράς.

(α) Βασική επιδίωξη: Το παιδί πρέπει να μάθει να χρησιμοποιεί τον προφορικό λόγο ως μέσο της προσωπικής του εκφράσεως, κατανοήσεως και επικοινωνίας με τους συνανθρώπους του και ως μέσο που του προσφέρει τη δυνατότητα να δίνει και να παίρνει πληροφορίες.

Οφείλει ακόμη να πληροφορηθεί ότι, εκτός από τον προφορικό λόγο, υπάρχουν και άλλοι τρόποι για έκφραση και επικοινωνία, όπως είναι η γραφή, η χτυγράφηση, η κίνηση, ο χορός, το τραγούδι.

(β) Πηγές: Οι έμπειρες και τα προσωπικά βιώματα του μαθητή, η σχολική εργασία, οι δραστηριότητες του παιδιού μέσα και έξω από το σχολείο, παραμύθια, παιχνίδια.

(2) Σημσιολογικός τομέας.

(α) Βασικές επιδιώξεις: Η διεύρυνση του γλωσσικού θησαυρού των μαθητών με την ονομασία των αντικειμένων, των φαινομένων, των χαρακτηριστικών γνωρισμάτων και των διάφορων ενεργειών ανθρώπων, ζώων κ.τ.λ. Η κατανόηση των συνδυασμών και των εννοιολογικών σχέσεων μεταξύ των λέξεων.

(β) Πηγές: Οι έμπειρες και οι γνώσεις των μαθητών από τους διάφορους τομείς της σχολικής εργασίας.

Εμπειρίες και γνώσεις των μαθητών από τη ζωή τους στην οικογένεια, στο σχολείο και στην κοινωνία στην οποία ανήκουν και από το φυσικό τους περιβάλλον.

Παγινύδια και δραστηριότητες των μαθητών μέσα και έξω από το σχολείο.

(3) Τομέας συντακτικής πλοκής της γλώσσας.

(α) Βασικές επιδιώξεις:

Να είναι σε θέση το παιδί να εφαρμόζει συνειδητά τις βασικές μορφές προτάσεων της μητρικής του γλώσσας.

Να διευρύνει τη δυνατότητά του να συνθέτει προτάσεις.

(β) Πηγές:

Ελεύθερες άνακινώσεις, ελεύθερος διάλογος μέσα στη σχολική εργασία και στις σχετικές δραστηριότητες όπως είναι οι αργήσεις γεγονότων, διηγήσεις παραμυθιών, παιχνίδια διάφορων ρόλων.

(4) Τομέας προφοράς.

(α) Βασικές επιδιώξεις:

Καλλιέργεια της ικανότητας να διακρίνουν οι μαθητές θορύβους, ήχους και φθόγγους.

Ορθή άρθρωση των φθόγγων.

Συνειδητή χρησιμοποίηση της μητρικής γλώσσας.

(β) Πηγές υλης: Η ακρόαση, τα παιχνίδια σιωπής, οι απαγγελίες, παρατηρήσεις από τις εκδρομές και τις επισκέψεις και γενικά η όλη σχολική εργασία.

(5) Τομέας γλωσσικών εναρμονιών:

(α) Βασική επιδίωξη: Να κατανοήσει το παιδί ότι η γλώσσα, πέρα από τη μεγάλη πρακτική της χρησιμότητα, είναι και μέσο πνευματικής βιοπονήσεως και ψυχαγωγίας.

(β) Πηγές υλης: Παραμύθια, ποιήματα, ακροάσεις ειδικών μορφωτικών και λογοτεχνικών εκπομπών, εικονογραφημένα έντυπα κ.τ.λ.

6. ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

α. ΣΚΟΠΟΣ

Σκοπός της διδασκαλίας της Γραμματικής είναι η προοδευτική εξοικείωση των μαθητών στη σωστή γραφή, και το συντακτικό μηχανισμό της δημοτικής γλώσσας ώστε να γίνουν ικανοί να κατανοούν και να χρησιμοποιούν σωστά το γραπτό και προφορικό λόγο.

β. ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΥΛΗ

Απλά γραμματικά στοιχεία

ΤΑΞΗ Α'

1. Έννοια προτάσεως. Ανάλυση απλής προτάσεως σε λέξεις, συλλαβές και φθόγγους (φθόγγου-διφθόγου-συνδισμο-φώνητα και σύμφωνα-συμπλέγματα). Διαφορά σ και ς. Τελικά σύμφωνα (ς, ν) διπλά γράμματα. Αλφάβητο. Χρήση κεφαλαίων γραμμάτων.

2. Οί τόνοι- σημασία του τόνου. "Ατονες λέξεις (ό, ή, οί). Πνεύματα- θέση τόνου και πνεύματος. Στίξη. Προφορά και στίξη. Κυριότερα σημεία στίξεως, (τέλεια, κόμμα σε λέξεις ασύνδετες, ερωτηματικό, θαυμαστικό, διαλυτικά).

3. "Ασκησις των μαθητῶν στην ὀρθή γραφή των πρὸ συννησιμῶν λέξεων καὶ των βοηθητικῶν ρημάτων μέσα σε μικρές καὶ ἀπλές προτάσεις.

ΤΑΣΗ Β'

1. Ἐπανάληψις τῶν γραμματικῶν στοιχείων πού διδάχτηκαν στὴν Α' τάξη.

2. Συλλαβές (μονοσύλλαβες, δισύλλαβες, τρισύλλαβες, πολυσύλλαβες, λέξεις).

3. Ἄφωνα γράμματα. Συλλαβισμός στὴν ἀπλούστερη μορφή του. Ὀνομασία συλλαβῶν (λῆγουσα, παραλῆγουσα, προπαραλῆγουσα).

4. Ἑρλιτικές λέξεις. Τὸ ὀριστικὸ ἄρθρο.

5. Διάκρισις κύριων καὶ κοινῶν οὐσιαστικῶν. Γένη, ἀριθμοί, πτώσεις.

6. Κλίση ἀρσενικῶν ἰσοσύλλαβων σὲ -ας καὶ -ης καὶ θηλυκῶν σὲ -α καὶ -η, μέσα σὲ προτάσεις. Τὸ ἀόριστο ἄρθρο.

7. Τὸ ρῆμα. Ἔννοια τοῦ ρήματος. Ὁ τόνος τῶν ρημάτων (λῆγουσα, παραλῆγουσα).

8. Σχηματισμός βοηθητικῶν ρημάτων ἔχω καὶ εἶμαι σὺν ἐνεστώτῃ τῆς ὀριστικῆς.

9. Κλίση ρημάτων ἐνεργητικῆς φωνῆς α' συζυγίας (ω) μὲ τὴν ἀντίστοιχὴ προσωπικὴ ἀντωνυμία σὺν ἐνεστώτῃ τῆς ὀριστικῆς. Τὸ ἐπιθετο.

Παρατήρησις

Τὰ παραπάνω γραμματικὰ στοιχεῖα τῶν Α' καὶ Β' τάξεων διδάσκονται σὲ συνάρτησιν μὲ τὸ γλωσσικὸ μάθημα καὶ ἔχι σὲ τακτὲς διδακτικὰς ὁρες.

ΤΑΣΗ Γ'

1. Ἐπανάληψις τῶν στοιχείων πού διδάχτηκαν στὴ Β' τάξη. Συλλαβές — συλλαβισμός — χρόνος συλλαβῶν. Τόνοι. Ὀνομασία τῶν λέξεων ἀπὸ τὸν τόνο τους. Κυριότεροι κανόνες τοιμοῦ. Σημεῖα στίξεως.

2. Τὰ ἄρθρα. Κλίση ἄρθρων.

3. Γένη- ἀριθμοί- πτώσεις οὐσιαστικῶν- κύρια καὶ κοινὰ οὐσιαστικά.

4. Κλίση ἀρσενικῶν σὲ: -ας -ης ἰσοσύλλαβων καὶ ἀνισοσύλλαβων
σὲ: -ες -ους -ος
-α -η -ω -οῦ

5. Κλίση θηλυκῶν σὲ -α καὶ -η -ω -οῦ

6. Κλίση οὐδετέρων σὲ -ο -ι -ος

7. Ἔννοια ἐπιθέτου. Βαθμοὶ ἐπιθέτων. Σχηματισμός παραθετικῶν.

8. Ἔννοια ρήματος. Κλίση ρημάτων α' καὶ β' συζυγίας σὺν ἐνεστώτῃ, παρατατικῇ καὶ μέλλοντῃ τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς.

9. Ἐπιρρήματα.

10. Ἀντωνυμίες (προσωπικῆς- δεικτικῆς- κτητικῆς).

ΤΑΣΗ Δ'

Σύντομη ἐπανάληψις τῆς ὅλης πού διδάχτηκε στὴ Γ' τάξη.

1. Φθογγολογικὸ

Πρότασις- Λέξεις- Συλλαβές- Συλλαβισμός- Τόνοι- Κανόνες τοιμοῦ- Πνεύματα- Ἄτονες λέξεις- Σημεῖα στίξεως.

2. Τυπικὸ

Α' Οὐσιαστικά

1. Ἄρθρα- Ἀριθμοί- Πτώσεις- Οὐσιαστικά (κύρια- κοινά).

2. Κλίση ἀρσενικῶν σὲ: -ας -ης ἰσοσύλλαβων καὶ ἀνισοσύλλαβων
-ες -ους ἀνισοσύλλαβων
-ος -της
3. Κλίση θηλυκῶν σὲ: -α -η -οῦ -ω Ἀρχαϊκότα σὲ -η
4. Κλίση οὐδετέρων σὲ: -ο -ι -ος ἰσοσύλλαβων
-μα -σιμο -ξιμο -ψιμο
-ας -ως

Β' Ἐπιθετα

1. Ἐπιθετα σὲ: -ος -η -ο καὶ -ος -α -ο
-ος -ιά -ὸ
-ὸς -ῆς
2. Ἀνώμαλα ἐπιθετα
3. Βαθμοὶ ἐπιθέτων

Γ' Ρήματα

1. Ρήματα: Πρόσωπα- Ἀριθμοί- Φωνές- Ἐρλιτικές. Χρόνοι τοῦ ρήματος.
2. Κλίση ρημάτων α' καὶ β' συζυγίας σὲ ὁλους τοὺς χρόνους τῆς ὀριστικῆς, τῆς ἐνεργητικῆς καὶ παθητικῆς φωνῆς.

Δ' Ἀριθμητικά

Ε' Ἀντωνυμίες

(Ὀριστικῆς- Αὐτοπαθεῖς- Ἀναφορικῆς- Ἐρωτηματικῆς- Ἀόριστες)

ΣΤ' Ἀκλιτα μέρη τοῦ Λόγου

1. Προθέσεις
2. Ἐπιρρήματα
3. Κυριότεροι Σύνδεσμοι- Ἐπιφωνήματα

Ζ' Ἑτυμολογικὸ

Παραγωγὴ καὶ σύνθεσις λέξεων

Η' Συντακτικὸ

Ἀπλὴ πρότασις μὲ ρῆμα, οὐσιαστικὸ, ἐπιθετο, ἀντωνυμία.

Προτάσεις μὲ τοπικοὺς ἢ χρονικοὺς προσδιορισμούς.

ΤΑΣΗ Ε'

1. Φθογγολογικὸ
Φωνήεντα καὶ σύμφωνα
Διάρρησις καὶ ὀνομασία συμφώνων - Διάρρησις
Συλλαβές- Συλλαβισμός
Τόνοι. Κανόνες τοιμοῦ. Ἄτονες καὶ ἐγκλιτικῆς λέξεις.

Τὰ πνεύματα, Θέσις τόνου καὶ πνεύματος
Ὀρθογραφικά σημεῖα καὶ σημεῖα στίξεως.
Πάθος φθόγγων. Πάθος φωνηέντων (ἐκθλιψή, ἀφαίρεσις, ἀποκοπή) καὶ συμφώνων.

2. Τυπικὸ

1. Ἀκλιτα
1. Προθέσεις.
2. Ἐπιρρήματα
3. Σύνδεσμοι
4. Ἐπιφωνήματα

Β' Ἄρθρο

1. Γένη- Ἀριθμοί- Πτώσεις- Ἄρθρο καὶ κλίσι τοῦ ἄρθρου.

Γ' Οὐσιαστικά

1. Οἱ σημασίες καὶ τὰ εἶδη τῶν οὐσιαστικῶν
2. Τὸ γένος καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν οὐσιαστικῶν
3. Ἡ κλίσι τῶν οὐσιαστικῶν
- α) Κλίσι Ἀρσενικῶν σὲ -ας -ης ἰσοσύλλαβων
-ας -ης ἀνισοσύλλαβων
-της μὲ διπλὸ πηλὸν τὸν τόνον
-ες -ους ἀνισοσύλλαβων
-ος

β) Κλίση θηλυκών σε: -α -η -ω -ού 'Αρχιαιολόγισσα σε -η -ας

γ) Κλίση ουδέτερων σε: -ο -ι -ος ισοσύλλαβων
-μα -οιμο -ζυμο -ύμο -ας
-ως ανισοσύλλαβων

δ) 'Ανώμαλα ουσιαστικά

Δ' 'Επίθετα

Κλίση επιθέτων

1. 'Επίθετα σε: -ος -η -ο

2. 'Επίθετα σε: -ος -α -ο

3. 'Επίθετα σε: -ος -ιά -ό

4. 'Επίθετα με το αρσενικό σε: -ύς και -ής

5. 'Επίθετα με το αρσενικό σε: -ης ανισοσύλλαβα.

6. 'Επίθετα σε: -ής -ής -ές

7. 'Ανώμαλα επίθετα.

Παραθετικά επίθετων

1. Βαθμοί επιθέτων

2. Σχηματισμός παραθετικών

3. Παραθετικά επιρρημάτων

Ε' Αριθμητικά

1. 'Αριθμητικά επίθετα και κλίση αυτών

2. 'Αριθμητικά ουσιαστικά

ΣΤ' Αντωνυμίες

1. 'Επανάληψη των αντωνυμιών που διδάχτηκαν σε προηγούμενες τάξεις.

Ζ' Ρήματα

Γενικά

1. Διαθέσεις και φωνές

2. 'Εγκλίσεις και χρόνοι

3. 'Αριθμοί και πρόσωπα

Στοιχεία σχηματισμού

α) Θέμα- Κατάληξη- Χαρακτήρας

β) Αύξηση

γ) Βασθνητικά στοιχεία σχηματισμού (ρήματα εχω και ειχα)

δ) Σχηματισμός ρημάτων α' και β' συζυγίας κατά πρόσωπα, σε όλους τους χρόνους και εγκλίσεις της ενεργητικής και παθητικής φωνής.

3. 'Ετυμολογικό

α) Παράγωγα ουσιαστικά

β) Παράγωγα ρήματα

γ) Παράγωγα επίθετα

4. Συντακτικό

Προτάσεις και βασικά είδη προτάσεων.

ΤΑΣΗ ΣΤ'

1. Φθογγολογικό

'Επανάληψη της ύλης που διδάχτηκε. Πάθη φωνηέντων που δέ διδάχτηκαν.

2. Τυπικό

Α' Ουσιαστικά και επίθετα

'Ελεγχος της εμπέδωσης των στοιχείων που διδάχτηκαν, με κατάλληλες ασκήσεις.

Β' 'Αριθμητικά και αντωνυμίες

'Εμπέδωση με ασκήσεις.

Γ' Ρήματα

1. 'Εμπέδωση με ασκήσεις πάνω σε όλες τις περιπτώσεις των ρημάτων των δύο συζυγιών και φωνών.

2. Σχηματισμός ρημάτων

3. Τα θέματα. Το ερωτησιακό θέμα. Το θέμα του ενεργητικού άοριστου.

Ο σημαντικός άοριστος. Ο άοριστος άοριστος. 'Ανωμαλίες σχηματισμού εγκλίσεων του άοριστου άοριστου. Το θέμα του παθητικού άοριστου και της παθητικής μετοχής.

4. Ρήματα έλλειπτικά- άπρόσωπα- άνώμαλα.

Δ' Οι μετοχές (μετοχή παθητικού ένεστώτα).

3. 'Ετυμολογικό:

1) 'Επανάληψη και εμπέδωση των παραγώγων.

2) Σύνθεση. Σύνθεση με άχρόνια ύβρις.

3) Σύνθεση των λέξεων (σημασία των συνθετών).

4) Σημασία των λέξεων (κυριολεξία και μεταφορά).

4. Συντακτικό:

1) 'Απλές- σύνθετες προτάσεις.

2) Κύριες- δευτερεύουσες προτάσεις.

Υ' ΓΕΝΙΚΑ:

1. Στις Α' και Β' τάξεις του Δημοτικού Σχολείου η απόδοση της όρθης γραφής των λέξεων δε συνδέεται αναγκαστικά με γραμματικούς κανόνες, αλλά έχει καθαρά μηχανικό χαρακτήρα.

Η άρχική αυτόματοποίηση της όρθογραφίας είναι αναγκαία, μέχρι να άρχισεί η συστηματική διδασκαλία της Γραμματικής.

2. Οι λέξεις και οι φράσεις που χρησιμοποιούνται για όρθογραφική άσκηση των μαθητών, παίρνονται από τον αθάόρητο λόγο τους και γενικά από τα βιώματά τους και είναι, κατά προτίμηση, συνηθισμένες και εύκολες.

3. Οι όρθογραφικές ασκήσεις γίνονται σε κείμενο, που το περιεχόμενό του έχει σχέση με τα παιδικά διαφέροντα, που εκφράζει ζωηρές συναισθηματικές καταστάσεις των μαθητών ή που αποτελεί περιλήψη του αναγνωστικού κεφαλαίου, που επεξεργάστηκαν τα παιδιά. Γενικά το κείμενο που δίνεται για όρθογραφία, πρέπει να είναι άπλο, μικρό στην έκταση και άνάλογο με την όρθογραφική ικανότητα και τις γραμματικές γνώσεις των παιδιών.

7. Η ΕΚΘΕΣΗ

α) ΣΚΟΠΟΣ:

Σκοπός του μαθήματος της έκθεσης είναι να βοηθεί το παιδί να εκφράζει γραπτά τις σκέψεις, τις εντυπώσεις, τα συναισθήματά του και γενικά το ψυχικό του περιεχόμενο με σαφήνεια, άξιόβεια, όρθη διατύπωση και εύχρηστη γλωσσική μορφή.

Ειδικότερες επιδιώξεις:

α) Στις μικρότερες τάξεις (Α', Β' και Γ') ο δάσκαλος υποβοηθεί το μαθητή να μορφοποιήσει σε συγκεκριμένη προφορική και γραπτή έκφραση τα βιώματα, τις εντυπώσεις και τις σκέψεις του με φυσικότητα και γλωσσική διατύπωση άνάλογο με τις δυνατότητες της ηλικίας του.

β) Από την Δ' τάξη ο μαθητής με την κατάλληλη βοήθεια να εκφράσει καλώς που κυριαρχεί μέσα στην ψυχή του, μπορεί άκόμη να συναρμολογήσει τις διάφορες παρατηρήσεις του και να τακτοποιήσει τις σκέψεις του ώστε να προκύψει ένα, κατά το δυνατό, συγκροτημένο σύνολο με έσωτερική συνοχή και όρθη έκφραστική διατύπωση.

β. ΕΚΔΟΓΗ ΘΕΜΑΤΩΝ

α) Για τις τάξεις Α' και Β' γενικά ισχύουν όσα αναφέρονται στο κεφάλαιο για την προφορική γλωσσική έκφραση.

β) ΤΑΣΕΙΣ Γ' και Δ'

Στις τάξεις αυτές τα θέματα άντλούνται από το φυσικό, το σχολικό, το οικογενειακό και το κοινωνικό περιβάλλον του παιδιού: Η τάξη, ο κήπος του σχολείου, ο δρόμος όπου βρίσκεται το σχολείο ή όπου κατοικεί ο μαθητής, η έδαφρη στο δάσος, στην παιδιά (την άνοιξη ή το φθινόπωρο), στη βλάστηση, τα διάφορα γεγονότα της σχολικής και της κοινωνικής.

κίς ζωής, πού έντυπωσίζοντο ιδιαίτερα τὸ μαθητὴν (ἡ πλημύρα, τὸ χιόνι, τὸ χαλάς, τὸ πολὺ δυνατὸ κρύο κ.τ.λ.), οἱ σχολικὰς καὶ οἰκονομικὰς ἐκτάσεις καὶ τὰ ἔκτακτα περιστατικά τῆς σχολικῆς ζωῆς. Ἀκόμα: Ἡ ἑλληνικὴ φύσις, ἡ ἀργότητα ζωῆς, τὰ ἔθνη καὶ ἡ γερὰ κινεῖσας ζωὴ τῶν Ἑλλήνων ναυτικών, ἀποτελοῦν μεγάλῃς ἀξίας ὕλικὸν γὰρ τὴν ἐκλογὴν εὐχάριστην θεμάτων πού μεταβάλλουν τὴν ἐκθεσὶν σὲ ἕνα εἶδος ψυχικῆς ἐκτονωτικῆς, πού γοητεύει τὸ παιδί. Γενικά: κόδω ζωερὴ ἐτοιματικὴ καταστάσι τῶν μαθητῶν εἶναι πάντοτε μιὰ καλλήγηλ ἐυκαιρία γιὰ γραπτὴ ἐκθεσὶν.

ΤΑΞΕΙΣ Ε' καὶ ΣΤ'

Στὶς τάξεις αὐτὰς τὰ θέματα τῆς ἐκθέσεως ἀντλοῦνται ἀπὸ τὴς ἰδίας πηγῆς. Ἡ διαγορὰ βρίσκεται στὴ διαπραγμάτευση τοῦ ὕλικου. Στὶς τάξεις αὐτὰς, ἡ ἀνάπτυξις τῶν διανοητικῶν λειτουργιῶν τῶν μαθητῶν καὶ τῆς ἱκανότητός τους γιὰ μεθοδικότερη ἐπεξεργασίαν τῶν θεμάτων, ἐπιτρέπει ἀσφαλτέστερες παρατηρήσεις καὶ βοηθητικὰ σκέψεις, πού ὀδηγοῦν σὲ ὁρθὰ συμπεράσματα καὶ γενικεύσεις. Οἱ μαθητὲς μποροῦν νὰ χαρακτηρίσουν ἕνα γεγονός, ἕνα ἀντικείμενο, μιὰ φυσιογνωμίαν, πολλὰ φορὲς μάλιστα μὴ ἰδιαίτερη ἐπιτυχία. Δὲν περιορίζονται σὲ φαινόμενα καὶ στὴν περιγραφὴ τους, στὶς ἐντυπώσεις καὶ στὶς ἀντίστοιχες συναισθηματικὰς τὸν ἐπιδράσεις, ἀλλὰ προσπαθοῦν νὰ συμπεριλογισθῶν τὰ στοιχεῖα αὐτὰ σὲ μιὰ ἐνόητα, σκεπτόμενα, ἀξιολογῶν, κρίνον, βράζον συμπεράσματα. Ἐνεργοποιοῦν δηλ. ἐκασ τὴς ζωντανὰς δυνάμεις τοῦ πνεύματος καὶ τῆς καρδίας τους.

Τὰ θέματα, λοιπόν, τῶν ἐκθέσεων στὶς τάξεις αὐτὰς, πρέπει νὰ ἀπευθύνονται συγχρόνως σὲ συναισθημὰ καὶ σὲ τὴν κρίσιν τῶν μαθητῶν. Μερικὰ παραδείγματα: α' Ἐνα τοπὴν τῆς ἀοικίης καὶ τοῦ θνήσκοντος. α' Ἐνα ποῦλὶ ξελαδεὶ τὴν ἀοικίην. Πῶς αἰσθάνεστε ὅταν ἀκούετε τὴν γλυκίαν μουσικὴν του, τὴ σκέπτεστε γι' αὐτὸ καὶ τὶ θὰ τοῦ λέγατε, ἂν σὰς καταλάβαινε; η' Μία ἐφημερίδα γράφει, ὅτι ἕνας μαθητὴς τῆς Ε' Δημοτικῆς, μὲ κίνησιν τῆς ζωῆς του ὥσως ἀπὸ βέβαιον πνεῦμα ἕνα μικρότερον μαθητὴν. Πῶς σὰς φαίνεται αὐτὴ ἡ πράξις του καὶ τὶ θὰ λέγατε σὺ γι' αὐτὸ αὐτὸ παιδί; η' Οἱ μαθητὲς ἐνὸς Δημοτικῆς Σχολεῖου τῆς Κύπρου μᾶς ἐστάσαν μιὰ ἐπιστολὴν καὶ περιγράφουν σ' αὐτὴ τὴν ζωὴν τους, τὴς ἀγωνίας τους, καὶ τὴν νοσταλγίαν τους γιὰ τὴν μητέρα Ἑλλάδα. Θὰ τὴν διαβάσετε προσεκτικὰ καὶ ἔπειτα θὰ ἀπαντήσετε ὁ καθένας χωριστὰ. Ἡ καλύτερη ἐκθεσὶς θὰ σταλεῖ ὡς ἀπάντησις ἑλὼν μας» κ.λπ.

Γ' ΙΣΤΟΡΙΑ

1. ΣΚΟΠΟΣ

Σκοπὸς τῆς διδασκαλίας τοῦ μαθήματος τῆς ἱστορίας εἶναι ἡ κατανόησις τῶν πολιτικῶν γεγονότων καὶ πολιτιστικῶν στοιχείων πού συνθέτουν τὸ ἱστορικὸν παρελθόν καὶ παρὸν τοῦ ἔθνους, ἡ ἀνάπτυξις τοῦ συναισθηματικῆς τῆς φιλοπατρίας καὶ ἡ προετοιμασία γιὰ ἐννομιθετικὴ καὶ ἐνδεῆρη συμμετοχὴ τῶν μαθητῶν στὴ ζωὴ τοῦ λαοῦ μας καὶ τῆς εὐρύτερης κοινότητος τῶν Ἑθνῶν.

2. ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΓΑΗ

ΤΑΞΗ Γ' : 1. Οἱ μυθολογικὰς παραδόσεις γιὰ τὸ γένεσθ τῶν Ἑλλήνων.

2. Ὁ Ἡρακλῆς. Ἡ παιδικὴ καὶ ἐφηβικὴ τοῦ ἡλικία. Ἡ συνάντησις τοῦ Ἡρακλῆ μὲ τὴν Ἀρσὴ καὶ τὴν Κεκίαν. Οἱ ἀλλοι τοῦ Ἡρακλῆ. Τὸ λιοντάρει τῆς Νεμέας, ἡ Λερναία Ἰδρυς, οἱ Στυμφαλίδες θρυμνὲς καὶ ἡ κόπρος τοῦ Λύγεια. Ἡ Ἀλκίστη. Ὁ θάνατος τοῦ Ἡρακλῆ.

3. Ὁ Θησέας. Παιδικὴ καὶ νεανικὴ ἡλικία τοῦ Θησέα. Ὁ Θησέας πηγαίνει στὴν Ἀθήνα. Ἐξόντωσις τῶν ληστῶν (περιληπτικὰ καὶ χωρὶς ἀναφορὰς στὶς φρικαλεότητες τοῦ Προκροῦστου καὶ τοῦ Πιτυοκάμπτη). Μετάβασις τοῦ Θησέα στὴν Κρήτη καὶ ἐξόντωσις τῶν Μινωτικῶν. Γυρισμὸς τῆς Ἀθήνης καὶ θάνατος τοῦ Αἰγέα. Βασιλεία τοῦ Θησέα καὶ θάνατος τοῦ.

4. Ἡ Ἀργοναυτικὴ ἐκστρατεία. Τὸ χρυσόμαλλον δέντρο. Πειλίας καὶ Ἰόσωνα. Οἱ Ἀργοναῖτες στὴν Κολχίδα. Ἀρπαγὴ τοῦ χρυσόμαλλου δέρματος. Περιπετειώδης ἐπιστροφὴ τῶν Ἀργοναυτῶν.

5. Ὁ Τρωϊκὸς πόλεμος. Ἡ ἀφορμὴ τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου. Οἱ κυριότερες ἐλληνικὰς πόλεις πού πήραν μέρος στὸν πόλεμον. Ἡ συγκέντρωσις τῶν στόλων στὴν Αἴλιδα. Ἡ θυσία τῆς Ἰφιγένειας καὶ τὸ ἐκκίνημα γιὰ τὴν Τροίαν. Ἡ πολιορκία τῆς Τροίας καὶ ὁ δεκάχρονος πόλεμος (Ἀχιλλεύς, Πάτροκλος, Ἑκτορας καὶ ἄλλοι ἥρωες). Ὁ Διοφείδης ἵππος καὶ ἡ καταστροφὴ τῆς Τροίας (Ὁ Αἰνείας). Ὁ γυρισμὸς τῶν Ἑλλήνων.

6. Οἱ περιπλανήσεις τοῦ Ὀδυσσεὺς κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν του στὴν Ἰθάκη.

Ὁ Ὀδυσσεὺς στὴ χώρα τῶν Κυκλάδων καὶ τῶν Λατοφάγων. Ὁ Ὀδυσσεὺς στὴ χώρα τῶν Κολκιδῶν. Ὁ Ὀδυσσεὺς σὲ νησί τῆς Καλυψίδος. Ὁ Ὀδυσσεὺς σὲ νησί τῶν Φαιάκων. Ὁ γυρισμὸς τοῦ Ὀδυσσεὺς στὴν Ἰθάκη. Ἡ πίστις τῆς Πηνελόπιδος καὶ ἡ φιλοστοργία τοῦ Τηλέμαχου. Ὁ Ὀδυσσεὺς σὲ ἀνάκτορα (ἐξόντωσις τῶν μνηστήρων. Ἡ ἀναγνώρισις του).

ΤΑΞΗ Δ'

Ἀρχαίᾳ Ἑλληνικῇ ἱστορίᾳ : 1. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες. Ὁ ἑλληνικὸς χώρος (ἡπειρωτικὴ Ἑλλάς, νησιὰ, Μεσόγειος), οἱ πρώτοι πολιτισμοί, ἡ ἀκμὴ τους καὶ τὰ μνημειὰ τους, πού σώζονται σήμερον (Αἰγυῖος καὶ Κρητικὸν πολιτισμὸς περιληπτικὰ). Μετακινήσεις καὶ μεταναστεύσεις ἀρχαίων ἑλλήνων φυλῶν. Κάθοδος τῶν Δωριέων. Οἱ ἀποικίαι.

2. Οἱ Ἑλληνικὲς πόλεις. Σπάρτη

Ἡ Σπαρτιατικὴ πολιτεία. Ὁ Λυκούργος καὶ ἡ νομοθεσία του. Ἡ ἀνατροφή τῶν παιδιῶν. Ἡ Ἀθήνα. Ὁ βασιλεὺς Κόδρος. Ἡ Ἀθηναϊκὴ πολιτεία. Ἡ νομοθεσία τοῦ Σόλωνα καὶ συμπλήρωσις τῆς ἀπὸ τὸν Κλεισθένη. Ὁ ὅρκος τῶν ἀρχαίων ἐφίρων τῆς Ἀθήνας. Ὁ Σόλων καὶ ὁ Κρόσιος. Οἱ ἄλλες πόλεις. Οἱ Ἕλληνες τῶν ἀποικιῶν. Ἡ θρησκεία, ἡ γλώσσα, τὰ ἔθνη καὶ ἔθνη, οἱ ἀγῶνες, τὰ μαντεῖα καὶ οἱ ἀμφοκτονίες. Παράγοντες τῆς ἐνότητος τῶν Ἑλλήνων.

3. Οἱ Περσικοὶ πόλεμοι.

Οἱ Ἕλληνες τῆς Ἰωνίας καὶ οἱ Πέρσες. Ἡ Ἐπανάστασις τῶν Ἑλλήνων τῆς Μ. Ἀσίας ἐναντίον τῶν Περσῶν. Ἀμυντικὸν πόλεμον τῶν Ἑλλήνων ἐναντίον τῶν Περσῶν. Οἱ ἐκστρατείας τοῦ Μαρδόνειου, τοῦ Δατῆ καὶ Ἀρταφέρνη. Ἡ μάχη σὲ Μαραθῶνα. Ὁ Μιλτιάδης. Ἡ ἐκστρατεία τοῦ Ξερξῆ. Ἡ μάχη σὲς Θερμοπύλας. Ὁ Ἀναξάνδρος. Ἡ ναυμαχία τῆς Σαλαμίνος. Ὁ Θερμοπύλῃς. Ὁ Ἀριστομένης. Ἡ μάχη τῶν Πλαταιῶν. Ὁ Πυσανίας. Ἀπελευθερωτικὸν πόλεμον τῶν Ἑλλήνων ἐναντίον τῶν Περσῶν. Ἡ μάχη σὲ Μυκάλη. Ὁ Κίμωνας. Ἀπελευθέρωσις τῶν ἑλληνικῶν πόλεων τῆς Μ. Ἀσίας.

4. Ἡ περίοδος τῆς ἀκμῆς τῶν Ἑλλήνων ὕστερα ἀπὸ τοὺς Περσικοὺς πολέμους.

Ἡ ἡγεμονία τῆς Ἀθήνας. Ὁ Περικλῆς. Ὁ χρυσεὸς αἰώνας τοῦ Περικλῆ. Ἀνάπτυξις καὶ ἀνορθὴ τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ (γράμματις, θέατρο, καλὰς τέχνες, Φειδίας, Ἡρόδοτος, Αἰσχύλος, Σοφοκλῆς, Εὐριπίδης, Σωκράτης, Πλάτωνας κ.λ.). Οἱ ἄλλες ἑλληνικὲς πόλεις στὴν Ἑλλάδα καὶ σὲς ἀποικίαι. Οἱ ἀνταγωνισμοὶ τῶν ἑλληνικῶν πόλεων. Ὁ Πελοποννησιακὸς πόλεμος (περιληπτικὰ). Ἡ ἡγεμονία τῆς Σπάρτης. Ὁ Ἀγχαΐος. Ἡ ἡγεμονία τῆς Θήβας (σύντομα). Πελοπιδας καὶ Ἐπιμενιδας. Ὁ Μακεδονικὸς ἑλληνισμὸς. Ἡ Μακεδονία καὶ οἱ Ἕλληνες τῆς Μακεδονίας. Ὁ Φίλιππος. Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος. Ἡ παιδικὴ ἡλικία καὶ ἡ ἀγωγή του. Ὁ Ἀριστοτέλης. Κοινὸν συνέδριον τῶν Ἑλλήνων στὴν Κόρινθο, ἑνωσις καὶ ἐκστρατεία ἐναντίον τοῦ Περσικοῦ Κράτους. Οἱ νίκαι σὲς Γρανικὸν, Ἰσὸν καὶ Γαυγάμηλα. Ἐκστρατεία στὴν Ἀγυπτον καὶ Ἰνδοί. Ἐπιστροφὴ στὴ Βαβυλωνίαν. Θάνατος τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Τὸ ἐκπολιτικὸν ἔργον τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου. Ἐξελικτικὸς τῆς Ἀνατολῆς. Οἱ Ἀνατολικοὶ λαοί: Αἰγύπτιοι, Φοίνικες, Ἑβραῖοι, Βαβυλωνιοὶ Ἀσύριοι καὶ Πέρσες (περιληπτικὰ). Οἱ Ἑσθῆτοι. Τὰ νεία Κάνετα πού ἑλληνικοὺ πολιτισμὸν (Ἀλεξανδρεῖα κ.τ.λ.).

ΤΑΞΗ Ε' :

Ρωμαϊκή και Βυζαντινή Ιστορία : 1. 'Η Ρωμαϊκή αυτοκρατορία και οι 'Ελληνες. Έκταση και ανάπτυξη του Ρωμαϊκού κράτους. Πόρος. Αιτωλική και 'Αχαϊκή συμπολιτεία. Εμφύλιος πόλεμος τῶν 'Ελλήνων. Κατακτητικοί πόλεμοι τῶν Ρωμαίων ἐναντίον τῆς 'Ελλάδας καὶ ἡ ὑποταγή τῶν 'Ελλήνων στοὺς Ρωμαίους. Ἐπίδραση τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ στοὺς κατακτητές. Ἑλληνορωμαϊκὸς πολιτισμὸς.

2. 'Ο Μέγας Κωνσταντῖνος (πόλεμοι, ἔργα, κτίσιμο τῆς Κωνσταντινουπόλεως) καὶ οἱ διάδοχοί του.

3. 'Ιουλιανὸς ὁ Παραχρῆς.

4. Θεόδωσος ὁ Μέγας.

5. Τὸ 'Ανατολικὸν Ρωμαϊκὸν κράτος. 'Ο ἑλληνικὸς καὶ χριστιανικὸς χαρακτήρας του.

6. 'Ο 'Ιουστινιανὸς καὶ τὰ μεγάλα πολεμικὰ καὶ εἰρηνικὰ του ἔργα (συνοπτικά).

7. 'Ηράκλειος. Οἱ ἥρωικοι ἀγῶνες του ἐναντίον τῶν Περσῶν. 'Η πολιορκία τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ τοὺς 'Αράβους. 'Ο 'Ακάσιος 'Υμνος. Τὸ νικηφόρο τέλος τοῦ πολέμου ἐναντίον τῶν Περσῶν. 'Η Τῶσιση τοῦ Τιμίου Σταυροῦ.

8. 'Ο Μακεδονισμὸς (σύντομα).

9. 'Η δυναστεία τῶν 'Ισαυρῶν. Οἱ ἀγῶνες τοὺς ἐναντίον τῶν 'Αράβων.

10. Σλαῦοι καὶ Βουλγάροι στὴ χερσόνησο τοῦ Αἰμου καὶ ὁ κίνδυνος γιὰ τὸ Βυζαντινὸν κράτος.

11. 'Η Μακεδονικὴ δυναστεία.

Οἱ κυριότεροι αὐτοκράτορες καὶ οἱ ἀγῶνες τοὺς ἐναντίον τῶν ἑχθρῶν τοῦ κράτους (Βουλγάρων, 'Αράβων κ.τ.λ.) 'Ο Βασίλειος Β'.

12. Οἱ Σταυροφορίες καὶ οἱ συνέπειές τούς (περιληπτικά).

13. 'Η Φραγκοκρατία στὴν 'Ελλάδα καὶ ἡ διάσπαση τοῦ Βυζαντινοῦ 'Ελληνισμοῦ.

14. Τὰ σπουδαιότερα 'Ελληνικὰ κράτη ὕστερα ἀπὸ τὴν κατάλυση τῆς Βυζαντινῆς αυτοκρατορίας (περιληπτικά).

15. 'Η ἀνάκτηση τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ τοὺς 'Ελληνες καὶ ἡ ἀποκατάστασις τῆς Βυζαντινῆς αυτοκρατορίας. Οἱ Παλαιολόγοι.

16. Οἱ Τούρκοι. 'Η πτώσις τῆς Βυζαντινῆς αυτοκρατορίας.

'Η ἀνάπτυξις τοῦ 'Οθωμανικοῦ κράτους καὶ οἱ κίνδυνοι γιὰ τὴν Βυζαντινὴν αυτοκρατορία. Οἱ τελευταῖοι ἀγῶνες τῶν 'Ελλήνων ἐναντίον τῶν Τούρκων. Μωάμεθ ὁ Β' καὶ Κωνσταντῖνος ὁ ΙΑ' ὁ Παλαιολόγος. Πολιορκία καὶ ἄλωση τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ τοὺς Τούρκους.

17. Τὰ χαρακτηριστικὰ στοιχεῖα τοῦ Βυζαντινοῦ πολιτισμοῦ (Παιδεία, καλὰ τέχνες, λογοτεχνία, ὀργάνωσις). Τὸ Βυζαντινὸν ὡς προτύπου τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ.

18. Οἱ κυριότερες ἐφευρέσεις καὶ ἀνακαλύψεις. 'Η Ἀναγέννησις στὴν Εὐρώπῃ.

ΤΑΞΗ ΣΤ'

'Ελληνικὴ Ιστορία τῶν Νεώτερων Χρόνων: 1) 'Η Τουρκοκρατία στὴν 'Ελλάδα. Δεινολογία καὶ τὸ ὑπόβουλον 'Ελληνισμὸν. 'Ελληνικὸς χριστιανικὸς κινήματος στὴν 'Ελλάδα καὶ στὸ ἔξωτερικόν. Φαναριῶτες. Μεγάλαι διεργασίαι. Ἡγεμόνες τῆς Βλαχίας καὶ Μολδαβίας.

Οἱ ἐνσπινε δυνάμεις ἐπὶ τοῦ ὑποδουλοῦ 'Ελληνισμοῦ (Κλέστες, Ἀρματοῦλοι, Σουλῶτες, Μανιάτες, Σφακιανοί) 'Η 'Ελληνικὴ Ναυτιλία.

'Ανάπτυξις καὶ ὀργάνωσις τῶν ἑλληνικῶν ναυτικῶν δυνάμεων. Οἱ πνευματικὲς δυνάμεις τοῦ 'Ελληνισμοῦ (Κρυφὸ Σχολεῖον, διάφοροι σχολεῖς, διδασκαλοὶ τοῦ Γένους). Ἀδαμάντιος Κορραῖς.

2. 'Η προεπαναστατικὴ περίοδος. 'Η ἰδέα τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ 'Εθνικοῦ. Τὰ κυριότερα ἐπαναστατικὰ κινήματα τῶν 'Ελλήνων (1770 Λάμπρος Κατσάνης, Γεώργιος Ἀνδρούτσος). 'Ο Ρήγας Φεραίος.

'Η Φιλικὴ Ἐταιρεία καὶ τὸ ἔργο της. Οἱ ἀγῶνες τῶν Σουλτανῶν ἐναντίον τοῦ 'Αλῆ-Πασῶ. 'Ο χορὸς τοῦ Ζαλόγγου.

3. 'Η Μεγάλῃ 'Ελληνικῇ Ἐπανάστασις τοῦ 1821. 'Η ἐναρξὴ τῆς Ἐπανάστασεως στὰς διάφορας περιοχάς.

α) Μολδοβλαχία. Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης. Ἰερός Λόγος. Πελοπόννησος. Ἄγία Λαύρα-ἄλωση τῆς Κалаμάτας. Σπέρδα 'Ελλάδα, Νησιά, Μακεδονία. Ἀντίποινα τῶν Τούρκων-ἀπαγχονισμὸς τοῦ Πατριάρχου.

β) Τὰ κυριότερα γεγονότα τῆς Ἐπανάστασεως. Μάχη τοῦ Βαλτετίσιου καὶ ἄλωση τῆς Τριπολιτσᾶς. Θεόδωρος Κολοκοτρώνης. Μάχη τῆς Ἀλαμάνας. Ἀθανάσιος Διάκος. Χάνι τῆς Γραβιᾶς. Ὀδυσσεὺς Ἀνδρυσόπουλος. Ἀγῶνες στὴ θάλασσα. Κωνσταντῖνος Κανάρης. Ἐκστρατεία καὶ καταστροφή τοῦ Δράμης. Θεόδωρος Κολοκοτρώνης. 'Η μάχη στὸ Πέτα. Μάρκος Μπότσαρης, ὁ ἥρωικὸς θάνατός του. Σύμπραξις Τουρκίας καὶ Αἰγύπτου γιὰ τὴν κατάληψιν τῆς 'Ελληνικῆς ἐπανάστασεως. Ἀγῶνες στὴ θάλασσα. Ἀνδρέας Μιαούλης. Ἐκστρατεία τῶν ἱμπεριῶν στὴν 'Ελλάδα καὶ ἀποβασὶς στὴν Πελοπόννησο. Μανιάκι - Παταρίτσας. Δεύτερη πολιορκία τοῦ Μεσολογίου. Τὰ δεινολογία τῶν πολιορκημένων. Ἡρωικὴ ἔξοδος. Γεώργιος Καραϊσκάκης. Μάχη Φαλῶρου. Θάνατος Καραϊσκάκη. 'Ο Φιλελληνισμὸς στὴν Εὐρώπῃ. Φιλέλληνες ἀγωνιστές. Λόρδος Βύρων. Ἡ ἐπέμβασις τῶν Μεγάλων Δυνάμεων. Ναυμαχία τοῦ Ναυαρίνου. Ἐκδίωξις τῶν ἱμπεριῶν. Οἱ ἔθνικες συνέπειαι τῶν 'Ελλήνων κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν. 'Ο Καποδίστριας Κυβερνήτης τῆς 'Ελλάδας. Τὸ ἔργο του. Τὸ τέλος τῆς Ἐπανάστασεως. Ἡ ἀναγνώρισις τῆς 'Ελληνικῆς ἀνεξαρτησίας. Διδάγματα ἀπὸ τὴν ἱστορίαν τῆς 'Ελληνικῆς ἐπανάστασεως (ἀρεταὶ καὶ ἐλαττώματα).

4. Οἱ διανοητικὲς ἐπεκτασεις τοῦ 'Ελληνικοῦ Κράτους μὲρι τὴν ἀπελευθερώσει τῆς Δωδεκανήσου.

Ἐνωσις τῆς Ἐπτανήσου μετ' τὴν 'Ελλάδα. Κρητικὴ ἐπανάστασις καὶ ἀποκατάστασις τοῦ Ἀραϊδοῦ. Ἀπελευθερώσις τῆς Θεσσαλίας. 'Ο Μακεδονικὸς ἀγῶνας: Παῦλος Μελάς. Ἡ Ἀπελευθερώσις τῆς Μακεδονίας, τῆς Ἡπείρου καὶ τῶν Νήσων τοῦ Ἀρχιπελάγους (1912-1913).

'Η 'Ελλάδα καὶ ὁ πρῶτος Παγκόσμιος πόλεμος. Ἐκστρατεία τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Τὸ ἔπος τοῦ 1940. Ἡ ἀντίστασις τοῦ ἔθνους στοὺς ξένους κατακτητές. Ἡ ἀπελευθερώσις καὶ ἡ προάρσθησις τῆς Δωδεκανήσου στὴν 'Ελλάδα. Ἡ δοκιμασία τοῦ ἔθνους κατὰ τὴν περίοδον 1944-1949 καὶ ἡ σηματοδότησις ἐθνικῆς ἐνότητος γιὰ τὴν πρόοδο καὶ τὴν ἀσφάλεια τῆς Πατρίδας.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ Α'.

Ἐπειδὴ ἡ ὕλη τῶν Δ', Ε', καὶ ΣΤ' τάξεων εἶναι ἀναγκαστικὰ ἐκτεταμένη, μπορεῖ ὁ δασκαλὸς κατὰ τὴν ἀρχήν του καὶ τις τοπικὲς συνθήκες νὰ συμπύκνῃ ἢ νὰ ἀναπτύξῃ ἀνάλογα τὴν ὕλη αὐτή, μετ' τὴν προϋπόθεσιν ὅτι δὲ δὴ παραλείψῃ κανὲν ἀπὸ τὰ οὐσιώδη στοιχεῖα, τοῦ συνθέτου τὴν ἱστορικὴν συνέχειαν τοῦ τόπου μας.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ Β'.

Οἱ ἐνότητες «Μέγας Κωνσταντῖνος», «Ἰουστινιανὸς» καὶ «Ἡράκλειος» διδάσκονται διεξοδικὰ στὸ μάθημα τῶν Ὁρθοκωνιστικῶν ἐνὸς τοῦ μαθήματος τῆς ἱστορίας, γιὰ νὰ μὴ διασπαστεῖ ἡ ἱστορικὴ συνέχεια, γίνεται ἀπλὴ ἀναφορά στὰ ἱστορικὰ τοὺς στοιχεῖα.

3. ΓΕΝΙΚΑ

1. 'Η ἱστορικὴ ἀλήθεια παρουσιάζεται τοὺς μαθητὲς ἀνεπιφύλακτα ἀπὸ κάθε ἄλλῃ σκοπιμότητά.

2. Γιὰ τὴν ἐδραίωσιν τῆς ὁρθῆς ἱστορικῆς σκέψεως τῶν μαθητῶν ὁ δασκαλὸς τοὺς υποβοηθεῖ νὰ κατανοήσουν, διὰ μὴν τῆς χρονικῆς ἀλληλουχίας, ἀλλὰ καὶ τὴν αἰτιώδη ἀλληλεξάρτησιν τῶν ἱστορικῶν γεγονότων.

3. Κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς ἱστορίας οἱ μαθητὲς οδηγούνται κατὰλληλα ἀπὸ τὸ δασκαλὸν τοῦς στὴν ἀξιολογήσει καὶ τὸν ὀρθὸν χαρακτήρισμόν τῶν ἱστορικῶν προσώπων καὶ τῶν πράξεων τοὺς.

4. Δίνεται έμφραση σέ γεγονότα, πού έπιβεβαιώνουν τήν Ιστορική συνέγεια τού 'Εθνους, πού αναφέρονται σ'όν πολιτισμό τών 'Ελλήνων και πού τονίζουν τήν αγαθή επίδραση τού χριστιανισμού στήν Ιστορική πορεία τού 'Εθνους.

5. 'Υπογραμμίζονται τά στοιχεία και γεγονότα πού δείχνουν τήν πλατιά άκτινοβολία και τήν παγκοσμιοότητα τού Ελληνικού πολιτισμού και τίς επιδράσεις του στήν εξέλιξη και στή διαμορφωση του πραγματικού πολιτισμού.

6. Γίνεται έξαρση τών μεγάλων Ιστορικών προσωπικοτήτων και τών χαρακτηριστικών περιστατικών, πού μπορούν νά συμβάλουν θετικά στήν ήθική μόρφωση, στόν έθνική φρονιμότητα, στήν καλλιέργεια έλευθερου φρονήματος και στήν ανάπτυξη τής δημοκρατικής συνειδήσεως τών μαθητών.

Δ' ΣΠΟΥΔΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Φυσικό, κοινωνικό και πολιτιστικό περιβάλλον :

(Πραγματικότητα, Πατριδωγασία, Λαογραφία, Ιστορία, Προστασία του Περιβάλλοντος, Κοινωνική Άγωγή και Κοινωνική Άγωγή).

1. Σκοπός :

Σκοπός τού μαθήματος είναι νά βοηθήσει τού μαθητή νά κατανοήσει τού φυσικό, κοινωνικό και πολιτιστικό περιβάλλον, στό όποιο ζει, ώστε νά γίνει δυνατή ή ομαλή προσαρμογή και ένταξη του σ' αυτό και νά συμβάλει έτσι στήν μελλοντική βελτίωση των συνθηκών τής ζωής του.

2. Διδακτέα ύλη :

Α' ΤΑΣΗ

α) Τό σπίτι και ή οικογένεια τού μαθητή :

Μέ τή άσχολεία ή οικογένεια. Σχέσεις τών μελών τής. Διάφορες οικογενειακές εκδηλώσεις. Τό φαγητό. 'Γιεννή τού φαγητού. 'Γιεννή τού θνους. Συγγενική πρόσωπα. Επίσκεψες σέ συγγενικές κατοικίες. Κανόνες καλής συμπεριφοράς. 'Επιπλά και σκεύη. 'Η χρησιμοποίηση τους. Οικογενειακά κεφάλαια. Διαρρύθμιση τής κατοικίας. Τεχνίτες και ύλικά γιά τήν κατασκευή τής. 'Η άλληλεξάρτηση στήν κοινωνία. Σεβασμός τού ανθρώπινου μόθου. Καθαριότητα τής κατοικίας. Θέρμανση, ένδυμασία. 'Ατομική καθαριότητα και όροι ύγιεινής διαβιώσεως. Τό θερμόμετρο. Ζώα τού σπιτιού. 'Η άγάπη και ή προστασία τών ζώων. Τό πρόβαλο, ό άνθρωπος, ό λαχνόκηπος.

β) Τό δικατήριο : Άθλουσα, γραφείο, βοηθητικό χώρο, προαύλιο, διάφορες εγκαταστάσεις, σχολικός κήπος. 'Γενίωση καλλιέργεια τού από τούς μαθητές κ.τ.λ. Σχολικά έπιπλα. Είκοτες Ιστορικών προσώπων, δωρητών κ.τ.λ.

Σχηματική παράσταση τού δικατήριου στήν πίνακα, στό τετράδιο και στήν άμμοδόχο.

Καθαριότητα και καλαισθησία τού σχολείου. Δάσκαλοι και μαθητές : Οι σχέσεις τους. Καθίζονται τού μαθητή. Συμπεριφορά τού μαθητή στό σχολείο και έξω από αυτό. Τά παγινίδια τών μαθητών και οι σχετικοί κανόνες. 'Η σχολική ζωή τών μαθητών και οι κανονισμοί. 'Η έλλογολική ζωή, τά δικαιώματα και οι υποχρεώσεις τών μαθητών. 'Η έλευθερία και ή πειθαρχία τών μαθητών. Οι κακές και οι καλές συνήθειες. 'Ατομική καθαριότητα και καθαριότητα τών μαθητικών ειδών. Άρισμός τών αθουσών. 'Γιεννή διαβίωση στό σχολείο. 'Η ύγιεινή στάση όταν εργάζονται. Μετάβαση στό σχολείο και έπιστροφή στό σπίτι. 'Οδηγίες γιά τήν κυκλοφορία. Τι πρέπει νά προσέχει ό μαθητής όταν βρίσκεται στό δρόμο. Τά σήματα τής κυκλοφορίας. 'Η σωστή συμπεριφορά τών παιών και τών άδελφών. Αυτοκίνητα μέ προτεραιότητα : Ερμού Στρωρού, άσθενοςόρα γενικά, όχηματα πυροσβεστικής υπηρεσίας. 'Εθνικοθρησκευτικές και άλλες σχολικές εκδηλώσεις. Άσθενή συμμετάχ. 'Εμπρατική άσκηση στήν άλληλεβοήθεια. Σχολικές ομάδες και δραστηριότητες.

γ) 'Η γειτονιά τού Σχολείου. 'Η εκκλησία, ό ιερέας και ή συμπεριφορά μέσα στην εκκλησία. Τό κοινοτικό ή δημοτικό κατάστημα και οι τοπικές 'Αρχές. Διόμια καταστάματα και 'Αρχές. 'Η πλατεία, Ιστορικοί τόποι και μνημεία. Τά πάρκα. Οι σπουδαιότεροι δρόμοι. 'Η καθαριότητα τών δρόμων και τού χωριού. 'Οι μαθητές βοηθούν στην καθαριότητα τού χωριού. 'Η άγάπη και ή προστασία τού πατρίνου. 'Η μέλυνση τού νερού και τής άμυγδαλας. Οι άδικαιολόγητοι θύροι και ό σεβασμός τών άλλων ανθρώπων. Σχηματική παράσταση τής εκκλησίας, τής αγοράς, τής πλατείας, τής γειτονιάς κ.τ.λ. Διάφορες συννοικιακές εκδηλώσεις.

δ) Οι έποχές τού έτους. 'Ανθρωποι, ζώα και φυτά στις τέσσερις έποχές τού έτους. Ένδυμασία. Θέρμανση. 'Γιεννή τής ένδυμασίας. 'Ημέρα και νύχτα. Τό ρολόι. Διάφορες έπισκέψεις. Νύνη και χιονάνθρωπος.

ε) 'Ο ούρανός. 'Ο ήλιος, τó φεγγάρι, τά άστρα. 'Ο όρίζοντας και τά σημεία τού όρίζοντα. 'Ο προσανατολισμός.

Β' ΤΑΣΗ

α) 'Η πόλη ή τó χωριό. Συνοικίες, δρόμοι, πάρκα. 'Εκκλησίες, κοινοτικά ή δημοτικά καταστάματα και 'Αρχές. Ιστορικοί τόποι και μνημεία. Οι κυριότεροι δρόμοι, φωτισμός, ύδρευση, μέσα συγκοινωνίας. Τά σήματα τής κυκλοφορίας. 'Η σωστή συμπεριφορά παιών και άδελφών. Αυτοκίνητα μέ προτεραιότητα : Ερμού Στρωρού, άσθενοςόρα γενικά, όχηματα πυροσβεστικής υπηρεσίας. Έξωριστική, βιομηχανικά και άλλα έργα προόδου. Στοιχεία από τόν πολιτισμό (λαϊκό και άνωτερο πνευματικό). 'Ο οδοκαθαριστής, ό ταχυδρομικός διανομέας, ό κηπουρός. 'Εθνικοθρησκευτικές και κοινωνικές εκδηλώσεις τών κατοίκων. Ένεργητική συμμετοχή τού σχολείου σ' αυτές. Οι άπόκριες και οι χαρταίρες. 'Η αγορά. Τά σπουδαιότερα καταστάματα. Τά επαγγέλματα και ό σεβασμός τού ανθρώπινου μόθου. Μονάδες βάρους, χρόνου, άποστάσεως. Συναλλαγές τών κατοίκων και νομισμάτων.

Διάφορες μετρήσεις και σχηματικές άναπαράστασεις. β) 'Αρχές τής πόλεως ή τού χωριού. 'Η έξωσχολική ζωή τών μαθητών, οι υποχρεώσεις και τά δικαιώματά τους. 'Η έλευθερία και ή πειθαρχία.

γ) Δημόσιον κήποι. Δένδρα και ένθη. Δενδροφύτευση κοινόχρηστον χώρων.

δ) Τό χωράφι, τού περβόλι, τó άμπελι στις τέσσερις έποχές τού χρόνου. 'Ο ύδρονόμεός, ό άγροφώλακας, ό δασοφώλακας, ό μυλωνάς. 'Ο γεωργός, ό βοσκός, ό έυλοκόπος, ό γεωπόνος. Σερμαίς, κλάδεμα κ.τ.λ. Ζώα και φυτά τού χωραφιού.

ε) Πεδιάδα, βουνό, δάσος, ποτάμι, λίμνη, θάλασσα. Ζωικός και φυτικός κόσμος. 'Ο βαρκάρης, ό ψαράς, ό ναύτης, τó κολύμπι. Μέσα συγκοινωνίας στήν έπρά, τή θάλασσα, στήν άέρα. Στοιχεία σχετικά μέ τόν τοπικό πολιτισμό : Ιστορίες, ανήντητα, παραδόσεις και θρύλοι. Τοπικά Ιστορικά μνημεία, γεγονότα και πρόσωπα. Διάφορες σχηματικές άναπαράστασεις. Τά μεγάλα έργα τού τεχνικού πολιτισμού : Λιμάνια, σιδηροδρομικοί σταθμοί, αεροδρόμια, ύδροηλεκτρικά έργα, εργοστάσια και εγκαταστάσεις άξιοποιήσεως τών προϊόντων και έκμεταλλεύσεως τού έδάφους και τού ύδατος.

στ) Οι έποχές. 'Ασολίες τών κατοίκων. Προϊόντα κάθε έποχής. 'Ο πρύον. Χοροί και τραγούδια. 'Ηθή και έθιμα. 'Η σύλλογή τού έλαιόκαρπου. Πρωτοβόρριζα, έργωμα, πρωτομαζιά σχολικού κήπου. Χριστούγεννα και Πρωτοχρονιά. Διάφορες εκδηλώσεις. Προμηνήματα τής άνοίξεως. Πρωτομαζιά. Φεστιβάλ. Πιχαθροισμός, τουρισμός. Οι έκδρομές. Οι εξέτασεις και οι θερικές διακοπές. Οι άπτες γεωγραφικές έννοιες. Διάφορες σχηματικές άναπαράστασεις.

ζ) 'Η κατοικία : 'Η ύγιεινή διαβίωση στό σπίτι και έξω από αυτό. 'Η καθαριότητα τού χώρου. 'Η άγάπη τού πατρίνου. Οι άδικαιολόγητοι θύροι και ό σεβασμός τής ησυχίας τών άλλων ανθρώπων.

3. ΓΕΝΙΚΑ

1. Επιβάλλονται τακτικές επισκέψεις στο φυσικό και κοινωνικό περιβάλλον ανάλογα με το κέντρο διαφέροντος που απασχολεί τους μαθητές.

2. Το σχολείο είναι ανοιχτό στην κοινωνία και πρέπει να μετέχει στη ζωή της κοινότητας.

3. Χρησιμοποιούνται όλα τα κατάλληλα μέσα για την ενημέρωση του παιδιού σχετικά με τη ζωή στο ευρύτερο περιβάλλον.

4. Η διαπαικτική της ύλης σε κέντρα διαφέροντος δεν ακολουθεί υποχρεωτικά τη σειρά του προγράμματος. Επιβάλλεται όμως να δίνεται ιδιαίτερη σημασία στο στοιχείο της επικαιρότητας.

5. Ενθαρρύνουμε την ανάπτυξη της ενεργητικής συμμετοχής και της δημιουργικής πρωτοβουλίας των παιδιών.

6. Όταν εφαρμόζεται συνδυαστικά των Α' και Β' τάξεων, στο Α' έτος διδάσκεται η ύλη της Α' τάξεως και στο Β' έτος η ύλη της Β' τάξεως, έπειτα από σύμφωνη επανάληψη της ύλης της Α' τάξεως.

7. Έρσον εφαρμόζεται η ενιαία διδασκαλία με συνδυαστικά των Α' και Β' τάξεων, στο Α' έτος, τα κέντρα διαφέροντος θα εξετάζονται πιο άπλη για την Α' τάξη και στο Β' έτος πιο αναλυτικά και πιο βαθιά για τη Β' τάξη.

8. Η παιδαγωγική και διδακτική σκοπιμότητα επιβάλλει να εντάσσεται η ύλη της σπουδής του περιβάλλοντος στο πλαίσιο της ενιαίας συγκριτικής διδασκαλίας. Γι' αυτό είναι απαραίτητη η κατάρτιση προγράμματος κέντρων διαφέροντος για όλο το σχολικό έτος με βάση τις εποχές και τη ζωή της κοινότητας. Σ' αυτό πρέπει να ενσωματωθεί η ύλη της σπουδής του περιβάλλοντος, όπως και κάθε ύλη επίκαιρη ή σχετική με τις τοπικές συνθήκες.

Δίνεται πιο κάτω γενικό σχέδιο κέντρων διαφέροντος με βάση τις εποχές του έτους, που μπορεί να τροποποιηθεί από τον διδάσκοντα ανάλογα με τις τοπικές συνθήκες.

I. Το φθινόπωρο :

1. Σεπτέμβριος

Ανοίγουν τα σχολεία. Ο άγιασμός του σχολείου. Η υποδοχή των μαθητών της Α' τάξεως. Η ζωή των μαθητών της Α' τάξεως. Η ζωή των μαθητών του καλοκαιρι. Τα παιχνίδια των μαθητών. Οι κανονισμοί των παιγνιδιών και οι κανονισμοί στην τάξη και στη ζωή. Ο τρύγος.

2. Οκτώβριος

Ο δρόμος προς το σχολείο. Οι κίνδυνοι του δρόμου. Οι κανονισμοί της κυκλοφορίας. Το σχολείο και η ζωή των μαθητών. Το μάθημα του ελαιόκαρπου (σημείωση : το στοιχείο του μπορεί να μετακινηθεί στο Νοέμβριο ή το Δεκέμβριο ανάλογα με τις τοπικές συνθήκες). Τα πρωτοβόρια, το εργάριο και η σπέρση. Λαχανικά και φρούτα της εποχής. Ο σχολικός κήπος. Η 28η Οκτωβρίου. Η Σημεία.

3. Νοέμβριος

Η φύση του Νοέμβριου. Τα φυτά και τα ζώα. Τα Εισόδια της Θεοτόκου. Προετοιμασίες για το χειμώνα.

II. Ο χειμώνας

1. Δεκέμβριος

Η ζωή στο σπίτι και η οικογένεια. Η φύση του Δεκεμβρίου. Οι βροχές, το χιόνι. Το χιόνι και ο γιονάνθρωπος. Τα Χριστούγεννα. Το σχολείο γιορτάζει. Η Πρωτοχρονιά.

2. Ιανουάριος

Η ενδυμασία και η θέρμανση. Οι Ορθσκευτικές εορτές. Η ζωή στο χωριό (πόλη). Οι Τρεις Ιεράρχες.

3. Φεβρουάριος

Οι Άρχες του χωριού (πόλεως). Η εορτή της Αποκριάς. Τα Ζώα του σπιτιού. Τα φυτά του Φεβρουαρίου. Η ανθισμένη αμυγδαλιά. Η άγορά και τα επαγγέλματα.

III. Η άνοιξη

1. Μάρτιος

Προμηνύματα της άνοιξης. Έρχονται τα χαλιδιών. Η φύση την άνοιξη. Το κλάδεμα και η δεινρορρύτευση. Η 25η Μαρτίου. Ο Εθναγελισμός της Θεοτόκου.

2. Απρίλιος

Η πεδιάδα, το όρος, το δάσος. Η Ανάσταση του Λαζάρου. Η Κυριακή των Βαΐων. Η Εβδομάδα των Παθών. Το Πάσχα.

3. Μάιος

Η Πρωτομαγιά. Ο Μάιος, μήνας των λουλουδιών. Τα ζώα και τα πουλιά. Η κλώσσα και τα κλωσσοπούλα. Λαχανικά και φρούτα της εποχής. Τα φυτά την εποχή αυτή.

IV. Το καλοκαίρι

1. Ιούνιος

Η φύση του καλοκαιρι. Οι εργασίες των κατοίκων της υπαίθρου. Οι έκαρμες και οι συγκοινωνίες. Η κυκλοφορία στους δρόμους. Τα σήματα της κυκλοφορίας. Η θάλασσα και το κολύμπι. Η καθαριότητα του περιβάλλοντος. Η προετοιμασία της σχολικής εορτής.

Ε' ΦΥΣΙΚΑ - ΧΗΜΕΙΑ

Ε' ΦΥΣΙΟΓΝΩΣΤΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ

1. ΣΚΟΠΟΣ

Σκοπός της διδασκαλίας των φυσιογνωστικών μαθημάτων είναι, να αποκτήσουν οι μαθητές τις αναγκαίες γνώσεις για τη φύση και τους φυσικούς νόμους, να κατανοήσουν την ιδιαίτερη σημασία του φυσικού και ζωικού κόσμου για τη ζωή των ανθρώπων και να συνειδητοποιήσουν την ανάγκη της προστασίας και διατηρήσεως του φυσικού περιβάλλοντος.

2. ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΥΛΗ

Α' Φύτα και ζώα της Ελλάδας

Γ' ΤΑΣΗ

1. Σπίτι και αύλη

Γενική εικόνα σπιτιού και αύλης.

α) Φυτά : το γαρύφαλλο, ο βασιλικός, η κίτρινη βελόνα, η πανσέ, η δροσάρα, η γαρδένια, το σκυλάκι, η βιγάνια, η καμέλια, ο δάκνθος, ο κρίνος, η τριανταφυλλιά.

β) Ζώα, πουλιά και έντομα : η γάτα, ο σκύλος, το πρόβατο, η γίδα, το βόδι, ο γαϊδάρας, το μουλάρι, το ελάφι, ο πετεινός, η κότα και ο πετεινός, το περιστέρι, το χελιδόνι, η μύγα, η άραχνη, ο σκώρος.

2. Κήπος

Γενική εικόνα του κήπου και η χρησιμότητά του.

α) Δέντρα : η αμυγδαλιά, η μηλιά, η μουριά, η καρυδιά, η σικιά, η ελιά, η δαμασκηνιά, η κερασιά, η κυδωνιά, η ροδακινιά, η αμυγδαλιά, το μαστιγόδεντρο, το κυπαρίσσι, το άμπέλι κ.τ.λ. (η μπανανιά έπου καλλιεργείται).

β) Λαχανικά : το λάχανο, το μαρούλι, η ντομάτα, το κοκκινόψυλλο, η κολοκυθιά, το σέσκυλο, το ραβδί, το κρεμμύδι, το σκόρδο, το πράσο, η άγκινάρα, η μελιτζάνα, η πατάτα, η άγγουριά, η πεπονιά, η καρπούζια, το σινάπι, το σέλινο, ο κολοκύθας, το κνίφι, το γλυκάνισο.

γ) Άνθη : ο νάρκισσος, το γιούλι, το γιασεμί, η μαργαρίτα, το δεινρορρύτιο, το χρυσάνθεμο, η ντάλια, η ήλιος (λίανθος).

δ) Ζώα : Το σκυλάκι της γής, η πανιά, το σκυλάκι, ο γυννοαλιχάρας, ο άνθρωπος της μηλιάς, η χρυσόμυγα, ο κολοκυθοκόφτης (πρασσοκόφτης).

ε) Πτηνά : ο σπουργιτής, ο σπίνος.

Δ' ΤΑΞΗ

1. Χωράφι.

Γενική εικόνα κατά τις διάφορες εποχές του χρόνου και η χρησιμότητα του χωραφιού.

α) Φυτά : το σιτάρι, το κριθάρι, το καλαμπόκι, η σίκαλη, ο καπνός, το βαμβάκι, το λινάρι, το καναβούρι, το σουσάμι, η φασολιά, η κουκιά, η φακή, το μπιζέλι, το ρεβίθι, η πατάτα, το τριφύλλι, η ρίγανη, η μαντζουράνα, η λεμονιά, η πορτοκαλιά, η νεραντζιά, η πιπεριά.

β) Ζώα : 'Ο λαγός, ο άρουραίος, η χελώνα, η κουρούνα, η τσίχλα, ο κότσυρας, ο κορυδαλλός, ο πελαργός, ο σκουρπίος κτλ.

2. Λιβάδι

Γενική εικόνα στις διάφορες εποχές του χρόνου.

α) Φυτά : η άνεμώνια, η παπαρούνα, η άγριωμαργαρίτα, το χαμομήλι, το θυμάρι, η ρασκομηλιά, το κυκλάμινο.

β) Ζώα : η μέλισσα, το σκαθάρι, οι πεταλούδες, ο καλογάνος.

3. Έλος και λίμνη

Γενική εικόνα στις διάφορες εποχές του χρόνου.

α) Φυτά : ο σκίνος, τὰ βούλα, το καλάμι, η ίπτα κτλ.
β) Ζώα - Έντομα : ο βάτραχος, η πάπια, η άγριοπαπια, η χήνα, το χέλι, το κουνοπού κτλ. 'Από τὰ ψάρια του γλυκού νερού τὰ πιο γνωστά σε κάθε τόπο.

4. Δάσος

Γενική άποψη του δάσους στις διάφορες εποχές του χρόνου. 'Αφέλεια και σημασία του για τόν άνθρωπο.

α) Δέντρα : το έλατο, το πεύκο, η βελανιδιά, η ξύκη, η μυρτιά, ο πλάτανος, η δάφνη, ο κέδρος, η καστονιά και όλα ευδοκίμουν στους διάφορους τόπους.

β) Ζώα : η άλεπούς, ο λύκος, το τσάκλι, το έλαφι, το κουνάβι, το ζαρκάδι, ο άγριοχοιρός, ο άσβός, ο σκύλος, η περδικα, το τρυγόνι, το γεράκι, ο άετός, ο γύπας, ο κόρακας, το άηδον, η κακαλάς, η κουκουβάγια, ο μπουρξός, ο φασιανός, το όρντι, η μεκαίστα, το κρινιέζι, ο άρκοκαλάπτης και τὰ γνωστότερα σε κάθε τόπο.

5. Θάλασσα

Γενική εικόνα στις διάφορες εποχές του χρόνου και η σημασία της για τή ζωή και τήν έλληνική οικονομία.

α) Φυτά : Φύκη.

β) Ζώα : το μπαμπούνι, η μερίδα, η γόπα, η σαρδέλα, το λαβράκι, το λαβράκι, το χελιδονόψαρο, το σαλάχι, το σκυλόψαρο, η τοιπούρα, ο σπάρος, η παλαμίδα, το φαγκρί, το δελφίνι, ο άστακός, η σουπιά, το χαπόδι, το καλαμάρι, το μύδι, το στρείδι, το σφυγγάρι, το κοράλλι. 'Ο γλάρος.

Παρατήρηση : 'Από τήν ύλη τής Φ. 'Ιστορίας να επιλέγονται πρώτα τὰ πιο χαρακτηριστικά φυτά και ζώα κάθε τόπου και έπειτα τὰ κυριότερα φυτά και ζώα τής Ελλάδας.

B. Στοιχεία 'Γγενιής

Γ' ΤΑΞΗ

'Επανάληψη τής ύλης που διδάχθηκε στήν Α' και Β' τάξη, διότι πιά συστηματικά.

'Ατομική καθαριότητα. 'Γγενιή τών δοντιών. Καθαριότητα σπιτιού και αλλής. 'Υλική καθαριότητας. Άερισμός σπιτιού, δοματίων, κίνδυνος από τὰ ρεύματα. Προσκατολισμός, φωτισμός σπιτιού και δοματίων, θέρμανση. 'Εγκαίματα, ήλωση, πρώτες βοήθειες. Καθαριότητα βοηθητικών χώρων (σταύλων, αποθηκών, μαγειρείων, αποδυτηρίων κτλ.).

Δ' ΤΑΞΗ

Σύντομη επανάληψη τής ύλης που διδάχθηκε στήν Γ' τάξη. Λουτρά, άρδευτήρια, άποχέτευση, προφύλαξη από ασθένειες που μεταδίδονται από ζώα και σπιτιού και έντομα.

Χρησιμοποίηση φαρμακευτικών φυτών που καλλιεργούνται στήν αλή και στόν κήπο. Τά άπορρυπαντικά και τή σημασία τους στήν άτομική καθαριότητα και στήν ύγεια γενικά. 'Ο ήλεκτρισμός (χρήση, κίνδυνος, προφύλαξεις). Τά πρόγραμμα και η συντήρησή τους. Κίνδυνος από τήν κακή συντήρησή τους. Πρώτες βοήθειες σε περιπτώσεις δηλητηριάσεων (τροφικές, από μονοξείδιο του άνθρακα κτλ.).

Ε' ΤΑΞΗ

Α. 'Από τή Ζωολογία και τή Φυτολογία :

1. Ζώα και φυτά εύκρατων χωρών.

α) Ζώα : ο κάστορας, ο λύκος.

β) Φυτά : η ροστιακή, η φουντουκιά, το λυδικό καλάμι.

2. Ζώα και φυτά τών ψυχρών χωρών.

α) Ζώα : ο τέρανδος, η άσπρη άρκούδα.

β) Φυτά : τὰ βρύα, χαμηλά ιτέες (κανάδες).

3. Ζώα τής θάλασσας άσυνήθιστα στήν Ελλάδα

'Η φάλαινα, η ζώνια, ο βακαλάος, η ρέγγα.

4. Έκτροφία (ήθροφία, κτηνοτροφία, χοιροτροφία, προβατοτροφία, άγελαδοτροφία κτλ.).

5. Μελισσοκομία

6. Τά φυτά και ο άνθρωπος :

α) Καλλιεργεία τών φυτών. Το έδαφος, Είδη και καταληρότητα εδάφους για καλλίεργεια. Συντήρηση του εδάφους (άντιπλημμυρικά έργα, άναχώματα, άναδαύσεις). Καλλίεργεια και βελτίωση του εδάφους (όργωμα, ζώικα και βασιικά χημικά λιπάσματα, χλωρή λίπανση). Το νερό και τὰ φυτά. Άρδευτικά έργα. 'Υπογεία νερά. Τά μέσα καλλίεργειας : Σύγχρονα μηχανικά μέσα καλλίεργειας. Το κλίμα (θερμοκρασία, βροχή, ύγρασία, ήλιος) και τὰ φυτά.

β) Έχθροι τών φυτών.

Βλαβέρά έντομα : Παράσιτα, ζιζάνια και καταπολέμηση τους.

B. 'Από τήν 'Ορυκτολογία

Το άλάτι, ο σίδηρος, ο βοξίτης, ο κοινός άσβεστόλιθος, ο άσβεστός, η κωμιάλα, ο γύψος, το μάρμαρο, ο γρανίτης, ο άργιλος, ο λιγνίτης, το μολύβι, ο χαλκός, το άσημι, το χρυσάφι.

Τά ορυκτά ως πρώτες βιομηχανικές και καύσιμες ύλες. Σημασία του ορυκτού πλούτου για τήν οικονομική ανάπτυξη τής χώρας.

ΣΤ' ΤΑΞΗ

Α. 'Από τή Ζωολογία και τή Φυτολογία

1. Ζώα και φυτά τών θερμών χωρών

α) Ζώα : οι πιθήκοι, το λιοντάρι, η τίγρη, ο έλέφαντας, η καμήλα, η καρχαρό.

β) Πτερυγ : ο παπαγάλος, το παγόνι, η στρουθοκάμηλος.

γ) Έρπετα : ο κροκόδειλος, ο βάας, η κόμπρα.

δ) Φυτά : η γουρμαδιά, το ζαχαροκάλαμο, η φραγκοσυκιά, το κακάοδέντρο, η μπανανιά, η καφέα, το πιπερόδέντρο, η βανίλια, η κανέλα, το τσάι, ο εύκαλύπτος, η καμφορά, το καρποφύλλι (εωγενία ή καρποφύλλος).

2. Τά δέντρα

'Η χρησιμότητα τών δέντρων γενικά. Τά άπωροφόρα δέντρα. Έξωγεννησιμός τών δέντρων με πρακτικές έφαρμογές. 'Η δενδροκομία. Τά άπωροφόρα δέντρα τής Ελλάδας. Βιομηχανία φρούτων. Έξωγονικό έμπορικό φρούτων και η σημασία του για τήν έντική οικονομία. Τά δάση. 'Η σημασία του δάσους. Σύγχρονη δασοκομία και εκμετάλλευση τών δάσων. Οι έχθροι του δάσους και η προφύλαξη του. Άναδάσεις.

3. Τά κτηνοτροφικά φυτά και η σημασία τους για τήν ανάπτυξη τής κτηνοτροφίας.

B. Στοιχεία 'Ανθρωπολογίας και 'Γγενιής

Το ανθρώπινο σώμα και τὰ μέρη του. 'Γγενιή του σώματος. Περιγραφή του ανθρώπινου σκελετού στα κύρια μέρη του. Τά δύο είδη μόνι και η λειτουργία τους. 'Ο

εργάσιμος και τὰ νεύρα. Ὑγιεινὴ τοῦ νευρικοῦ συστήματος. Τὰ αἰσθητήρια ὄργανα, σὲ γενικὴς γραμμῇ, εἰς ὅλην τὴν τοῦ σώματος καὶ τὴν σφύρα τοῦ γενεῖα. Τὸ δὲμα καὶ τὴν σφύρα τῆς καθαριότητος. Ἀδελφὴ ἀναπνοῇ. Στοιχεῖα δικιολογίας. Οἱ ὁρμῆς. Ὁρμητικὴ ἀξία καὶ ὅλην τὴν τοῦ σώματος.

Γενικὰ στοιχεῖα ὑγιεινῆς: Πρόληψις ἀτυχημάτων (τροχαῖα ἀτυχήματα, ἐκρηκτικὴς ὕλης, δηλητηριάσεις, ἡλεκτροπληξίαι, πτώσεις). Πρώτες βοήθειαι σὲ περιπτώσεις ἐκρηκτικῶν, τραυματικῶν, δηλητηριαστικῶν, διαγλυμμάτων (φιδῶν, ἐντόμων, σκύλων), πνιγμοῦ, λιποθυμίας.

Γ' Προστασία τοῦ περιβάλλοντος

1. Ἡ προστασία καὶ ὑγιεινὴ τοῦ περιβάλλοντος ὡς προϋπόθεσις γιὰ τὴν περιφύρησιν τῆς ὑγείας τοῦ ἀνθρώπου.

2. Αἰτία ρυπάνσεων καὶ μολύνσεων τῆς ἀτμόσφαιρας.

α) Ἀπόβλητα ἐργοστασίων καὶ πετρελαιοειδῶν στὴν θάλασσαν καὶ στὴν ἀτμόσφαιρα.

β) Καυσάδια.

γ) Ἡ ρύπανσις τοῦ περιβάλλοντος ἀποτέλεσμα τῆς ἀδιαφορίας γιὰ τὴν διατήρησιν τῆς καθαριότητος.

3. Βλαβερὲς ἐπιδράσεις πάνω στὴν ὑγίειν τῶν ἀνθρώπων καὶ στὸ φυτικὸ καὶ ζωικὸ κόσμον.

4. Τουρισμὸς καὶ προστασία τοῦ περιβάλλοντος.

5. Μέτρα γιὰ τὴν προστασία τοῦ περιβάλλοντος ἀπὸ τὴν Πολυτεία, ἀπὸ τὴν ἰδιωτικὴν πρωτοβουλία, ἀπὸ τὸ σχολεῖο καὶ ἀπὸ τὴν οἰκογένεια.

3. ΓΕΝΙΚΑ

1. Ἐπιδιώκεται ὁ συνδυασμὸς τῆς περιγραφικῆς καὶ τῆς βιολογικῆς μεθόδου, ἰδιαίτερα στὶς ἀνώτερες τάξεις, μὲ σκοπὸν τὴν ἐμπνευσίαν τοῦ φυσιογνωστικοῦ ὅλκου καὶ τὴν ἀνέγερσιν τῶν αἰτιωδῶν σχέσεων, ποὺ ὑπάρχουν μεταξὺ τοῦ τρόπου ζωῆς, τῆς κατασκευῆς τοῦ σώματος καὶ τοῦ περιβάλλοντος τοῦ ζώου, καθὼς καὶ τῶν σχέσεων μεταξὺ ὀργάνων τοῦ φυτοῦ, τῆς σκοπιμότητός των καὶ τῶν συνθηκῶν ζωῆς καὶ τοῦ περιβάλλοντος.

2. Τὸνίζεται ἡ ἀμοιβαία σχέση μεταξὺ φυτικοῦ καὶ ζωικοῦ κόσμου καὶ ὁδηγοῦνται οἱ μαθητὲς στὴν καθορισμὸν τῆς βιολογικῆς σχέσεως ποὺ ὑπάρχει μεταξὺ φυτῶν καὶ ζώων.

ΕΞ ΦΥΣΙΚΗΣ ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΗΜΕΙΑΣ

1. ΣΚΟΠΟΣ

Εἰδικὸς σκοπὸς τῆς διδασκαλίας τῆς Φυσικῆς Πειραματικῆς καὶ Χημείας εἶναι ἡ μελέτη τῶν φυσικῶν καὶ χημικῶν φαινομένων, ἡ ἐρευνα γιὰ τὴν κατανόησιν τῶν φυσικῶν νόμων καὶ ἡ ἐφαρμογὴ τους στὴν πρακτικὴ ζωὴ.

2. ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΨΑΝ

ΤΑΣΗ Ε'

α) Φυσικὴ Πειραματικὴ

1. Ἀπλὰ καὶ σύνθετα σώματα. Φυσικὰ καὶ χημικὰ φαινόμενα. Φυσικὲς καταστάσεις τῆς ὕλης: σώματα στερεά, ὑγρά, ἀέρια.

Ἰδιότητες τῶν σωμάτων.

β) Θερμότητα.

Θερμότητα, θερμοκρασία, πηγὲς θερμότητος. Διαστολὴ τῶν στερεῶν καὶ ἐφαρμογὲς τῆς. Διαστολὴ τῶν ὑγρῶν, θερμότητα. Ἀνωμαλία τοῦ νεροῦ κατὰ τὴν συστολὴ καὶ διαστολὴ. Διαστολὴ τῶν ἀερίων. Τίξη καὶ πήξη τῶν σωμάτων. Λανθάνουσα θερμότητα τῆς τίξεως καὶ πήξεως. Διάλυσις.

Ἐξάτμισις, ψύχος ποὺ παράγεται μὲ τὴν ἐξάτμισιν. Κατασκευὴ τεχνητοῦ πάγου.

Βρασμὸς. Λανθάνουσα θερμότητα βρασμοῦ. Ὑγροποίηση ἀτμῶν καὶ ἀπόσταξις. Ὑδατὼδὴ μετῆρα (οἶμυλῃ, ῥοσσιᾷ, πάχνῃ, σύννερα, βροχῇ, χιόνι, χαλάδι).

Ἐλαστικὴ δύναμις τῶν ἀτμῶν (ἀτμομηχανές).

Μεταδόσις τῆς θερμότητος: α) μὲ ἀγωγή, β) μὲ ἀκτινοβολία καὶ γ) μὲ ρεύματα. Ἐφαρμογές.

γ) Βαρύτητα.

Κέντρο βάρους. Πτώσις τῶν σωμάτων. Ἰσορροπία τῶν σωμάτων. Εἰδη ἰσορροπίας. Ἰσορροπία στερεοῦ σώματος ποὺ στηρίζεται σ' ἓνα σημεῖο καὶ ἐπάνω σὲ ὀρίζοντο ἐπίπεδο.

Ἀπλὲς μηχανές: Μοχλοί, ζυγὸς, στατήρας, πλάστιγγα, βαροῦλο, τροχαλὲς, πολυσπαστο.

Ἐκκεντρὲς καὶ ἐφαρμογὲς του.

Ἀδράνεια καὶ ἐφαρμογὲς τῆς. Κεντρομόλος καὶ φυγόκεντρον δύναμις. Ἐφαρμογὲς τῆς κεντρομόλου δυνάμεως.

δ) Ὑδροστατικὴ

Συγκοινωνοῦντα δοχεῖα καὶ ἐφαρμογὲς τους. Ὑδραυλικὴ, ἀναβρυτήρια, ἀρτεσιανὰ.

Πίεσις τῶν ὑγρῶν, ποὺ βρίσκονται σὲ ἰσορροπία, ἐπάνω σὲ ὀρίζοντο πυθμένα καὶ στὰ τοιχώματα δοχείου. Ὑδροστατόμια. Ἀρχὴ τοῦ Πασκάλ καὶ ἐφαρμογὲς τῆς (ὕδραυλικὸ πιεστήριον, ὑδραυλικὰ φρένα). Ἀνωσις. Ἀρχὴ τοῦ Ἀρχιμήδη. Πικνωτήρ καὶ εἰδικὸ βάρος. Τριχοειδὴ φαινόμενα. Διαπύθισις.

Τὸ νερὸ ὡς κινητήρια δύναμις. Ὑδρόμυλοι, ὑδροηλεκτρικὰ ἐργοστάσια κτλ.

ε) Ἀεροστατικὴ

Ἀτμοσφαίρα. Ἀτμοσφαιρικὴ πίεσις. Οἰνίρυση, βεντούζα, σιφὼν, ὑδραντλία, ἀεραντλία.

Ἀνωσις. Ἀρχὴ τοῦ Ἀρχιμήδη στὴν ἀέρα. Ἀερόστατα, ἀερόπλανά, πτερὰ, διαστημόπλοια, δορυφόροι.

Ὁ ἀέρας ὡς κινητήρια δύναμις. Ἀνεμόμυλοι, ἱστιοφόρα πλοία κτλ.

2. Χημεία.

Στοιχεῖα. Μίγματα καὶ χημικὲς ἐνώσεις. Ἀέρας, ὀξυγόνο, ὑδρογόνο, ἄζωτο.

Τὸ νερὸ. Πρόκλησις, σύστασις, καθαρισμὸς τοῦ νεροῦ (διήθησις, ἀποστείρωσις).

Πόσιμο νερὸ. Μαλακὰ καὶ σκληρὰ νερά. Ἰαματικά νερά. Χλωρίοιο νάτριο. Τρόπος ἐξαγωγῆς του ἀπὸ τὸ θαλάσσιο νερό.

Παρασκευὴ σκπουνοῦ. Μονοξειδιο καὶ διοξειδιο τοῦ ἀνθρακῆ. Θεσίριον. Διοξειδιο τοῦ υδατοῦ. Πυρίτιο. Γυάλ. Ἀσβέστιο. Ὄξειδιο τοῦ ασβεστοῦ. Κονάματα. Κατασκευὴ σπέρτων.

ΤΑΣΗ ΣΤ'

1. Φυσικὴ Πειραματικὴ.

α) Ἀκουστικὴ.

Παραγωγή καὶ διάδοσις τοῦ ἤχου. Ταχύτητα τοῦ ἤχου. Ἀνάκλισις τοῦ ἤχου. Ἠχώ καὶ ἀντήχησις. Χαρακτήρες τοῦ ἤχου (ὕψος, ἐνταση, χροιά).

Ἠχηία. Μουσικὰ ὄργανα.

Τὰ φωνητικὰ ὄργανα τοῦ ἀνθρώπου. Ἠχοληψία καὶ ἀναπαραγωγή τοῦ ἤχου (μικρόφωνο, μεγάφωνο, μαγνητόφωνο).

β) Ὀπτικὴ.

Φῶς. Πηγὲς φωτός. Αὐτόφωτα καὶ ἐτερόφωτα σώματα. Διαφανή, ἡμιδιαφανή καὶ ἀσέφα σώματα.

Διάδοσις καὶ ταχύτητα τοῦ φωτός.

Ἀνάκλισις τοῦ φωτός. Κάτοπτροι καὶ εἰδη τῶν κατόπτρων. Διάθλασις καὶ ἐφαρμογὲς τῆς.

Οἱ φακοὶ καὶ τὰ εἰδη τους. (Μυωπία, πρεσβυωπία). Φωτογραφικὴ μηχανή, μικροσκοπία, τηλεσκοπία, προβολέας, κινηματογράφος. Πρίσμα.

Ἀνάλυσις τοῦ φωτός μὲ πρίσμα. Οὐράνιο τόξο.

γ) Μαγνητισμός.

Μαγνήτης καὶ ἰδιότητες.

Φυσικὸ καὶ τεχνητὸ μαγνήτης.

Μαγνητικὸ φάσμα. Ἀμοιβαία ἐπίδρασις μαγνητῶν. Μαγνητισμὸς τῆς γῆς. Γεωγραφικὸ καὶ μαγνητικὸ πόλοι τῆς γῆς. Μαγνητικὴ βελόνα, μαγνητικὴ πυξίδα (ναυτικὴ πυξίδα, πυξίδα ἀεροπλάνων, δορυφόρων).

δ) 'Ηλεκτρισμός.

Στατικός ηλεκτρισμός: Παραγωγή ηλεκτρισμού με τριβή. Είδη ηλεκτρισμού. 'Ηλεκτρικό έγκλημα. 'Ηλεκτροσκόπιο. Καλοί και κακοί άγωγοί του ηλεκτρισμού. 'Ηλεκτρική εξεπιδόρρηση. Δύναμη των άκιδων. Ατμοσφαιρικός ηλεκτρισμός. Αστραγί, κεραυνός, αλσκιέριον.

Δυναμικός ηλεκτρισμός: 'Ηλεκτρικό ρεύμα. Πηγές ηλεκτρικού ρεύματος. Μπαταρίες. Φορά και αποτελέσματα του ηλεκτρικού ρεύματος. 'Ηλεκτρική εγκατάσταση της οικίας (μετρητής, ασφάλειες, διακόπτες, ρευματοδότες, ρευματολήπτες).

Κίνδυνοι από το ηλεκτρικό ρεύμα.

Ο εξηλεκτρισμός στην 'Ελλάδα.

2. Χημεία.

Πετρέλαιο. Προϊόντα από την κλασματική απόσταξη του. Χρησιμότητα. Φωταέριο. Τρόπος παραγωγής και καθαρισμός του. 'Υποπροϊόντα από την ξηρή απόσταξη των λιθανθράκων και από τον καθαρισμό του φωταερίου.

Αεσιυλίνη. Οινόπνευμα (αλκολική αλκοόλη). Ζυμώσεις και φαινόμενα. 'Αλκοολική ζύμωση. Ποτά που περιέχουν οινόπνευμα (κρασί, μπίρα κλπ.). 'Οξική ζύμωση. Ξύδι. Σάκχαρα (γλυκόζη, καλμυοσάκχαρο, άμυλο). Τεχνητό μεταξι. Τεχνητό μαλλί. Βιταμίνες, όρυμνες, έντομοκτόνα, αντιβιοτικά.

ΣΤ' ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

1. ΣΚΟΠΟΣ

Το μάθημα της Γεωγραφίας έχει σκοπό να υποβοηθήσει το μαθητή να γνωρίσει καλύτερα και να κατανοήσει το στενότερο και πλατύτερο χώρο όπου ζει, τις διάφορες μορφές της ζωής, τις σχέσεις που διαμορφώνονται μεταξύ τους και την άλλη επίδραση ανθρώπου και γεωγραφικού χώρου.

'Η κατανόηση των φυσικών και τεχνητών μεταβολών και η επίγνωση του ρόλου του ανθρώπου ως δημιουργήματος, αλλά και ως δημιουργικού παράγοντα του περιβάλλοντος αποτελεί με άκμην πλευρά του σκοπού της Γεωγραφίας. 'Η δυνατότητα των μαθητών να σκέπτονται γεωγραφικά και να εντάσσουν τα γεωγραφικά φαινόμενα σε ευρύτερα σύνολα σχέσεων ζωής και πολιτισμού αποτελεί το επιτετέγασμα του σκοπού της Γεωγραφίας.

2. ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΤΑΗ

ΤΑΞΗ Γ'

1. 'Επανάληψη και έμβάθυνση στη σπουδή του περιβάλλοντος της Β' τάξεως.

2. 'Η στενή περιοχή όπου ζει ο μαθητής με ένιας παιδοκεντρική και ανθρωποκεντρική θεώρηση.

3. Βασικές γεωγραφικές έννοιες και όροι με άφετηρή τους το στενότερο γεωγραφικό χώρο του μαθητή.

4. Το έδαφος, τα στοιχεία της, του υπόδαφους, τα πετρώματα, τα απολιθώματα (άν υπάρχουν).

5. 'Η μορφολογία του εδάφους: Παρατήρηση και ανάληψη της μορφής του. Διαβρωτικές δυνάμεις, οι χάρτες, κοινοί και άνάγνωστοι.

6. Το κλίμα. 'Η θερμοκρασία, οι άνεμοι, οι βροχές, η βλάστηση, οι καλλιέργειες.

7. Τα νερά. Πηγές, ποτάμια, λίμνες, κοίτη ποταμών, ύδρολογία, φράγματα και παραγωγή ενέργειας.

8. 'Η πανίδα. Ζώα του δάσους, των άγρων, των γλυκών νερών.

Συλλογές κατοικημένων ζώων.

9. 'Η γεωργία. 'Η κατανόηση της γης, άγροτεμάχια, τρόποι άμεταλλεύσεως, βελτίωση του εδάφους, γεωργικά εργαλεία και μηχανές, άγροτικές όργανώσεις, άγρονομία.

10. 'Αλλες άγροτικές έκτός από τη γεωργία: 'Η κτηνοτροφία, η άλεια, το κυνήγι, η έκμεταλλεύση των δάσων, η άγροτική βιοτεχνία.

11. Το χωριό. 'Ονομα, κατάσταση, τοποθεσία, σχέδιο, συγκοινωνία με τις άλλες περιοχές. 'Ανάληψη άναπαράστασης και χροτογράφησης.

12. 'Η άγροτική κατοικία: 'Υλικά, προσανατολισμός, στέγη, σχέδιο, κατοικία, σταυλομοί ζωών, παρατήματα, ύδρευση, θέρμανση, επίπλωση, τελειοποιήσεις και άλλες.

13. Οι άλλες άπόψεις της άγροτικής ζωής: Διατροφή, ένδυμα, γλώσσα, ήθη και έθιμα, διασκεδάσεις και ψυχαγωγία, κοινωνική ζωή.

14. 'Η πόλη: Θέση και κατάσταση, εξέλιξη, γενική φυσιογνωμία, πληθυσμός, βιομηχανία, έμποριο, διοίκηση, πνευματική και κοινωνική ζωή, διατροφή, θέρμανση, φωτισμός, πρόνοια και υγεία, συγκοινωνία. 'Ανάληψη άναπαράστασης και χροτογράφησης.

15. 'Η έπαρχία: Κυριότητα χωριά και πόλεις. Το χωριό ή η πόλη του μαθητή μέσα στην περιοχή της έπαρχίας. 'Η διαμόρφωση του εδάφους, τα νερά, η γονιμότητα, το κλίμα, τα προϊόντα, ο πληθυσμός, ο πολιτισμός του, ιστορικοί τόποι και μνημεία της έπαρχίας. 'Ανάληψη άναπαράστασης και χροτογράφησης.

16. 'Ο νομός του μαθητή: 'Εξέταση του νομού του μαθητή στα ίδια στοιχεία. Όπως και στην εξέταση της έπαρχίας. Βιομηχανίες του νομού, πρώτες ύλες, το έργοτάξιο, τα προϊόντα, τα έργατικά χέρια.

17. Συγκοινωνία και έμποριο: Σιδηροδρομικές γραμμές, όδικές άρτηρές, θαλάσσιες γραμμές συγκοινωνίας, έμποριο, τουρισμός.

18. 'Ανάληψη άναπαράστασης και χροτογράφησης του νομού. 'Ασκήση του μαθητή στη μελέτη και την κατασκευή του χάρτη.

19. Το ευρύτερο γεωγραφικό διαμέρισμα.

Σημείωση: 'Η ύλη αυτή, άνάλογα με τις τοπικές συνθήκες του σχολείου, μπορεί να διαρθρώνεται σε κέντρα έρευνας και να διαπλέκεται με άλλα στοιχεία, που έχουν σχέση με την ιστορία, τη θρησκεία, τον πολιτισμό, τη λαϊκή τέχνη κ.τ.λ.

ΤΑΞΗ Δ'

1. 'Επανάληψη του νομού του μαθητή.

2. Το ευρύτερο γεωγραφικό διαμέρισμα. Γενική εξέταση του, γεωφυσική, οικονομική, πολιτική, πολιτιστική.

3. 'Η 'Ελλάδα: συνολική εξέταση.

4. Τα διάφορα γεωγραφικά διαμερίσματα της 'Ελλάδας. Συνολική εξέταση τους. Οι μεταξύ τους οικικές σχέσεις. Πολιτική διαίρεση κάθε διαμερίσματος σε νομούς με συντομία.

5. Πολύ σύντομη άναφορά στις γεωγραφικές χώρες και στις σχέσεις τους με την 'Ελλάδα.

6. Χροτογράφηση της 'Ελλάδας και των διαμερισμάτων της. 'Ασκήσεις στην άνάληψη του χάρτη.

ΤΑΞΗ Ε'

1. Σύντομη επανάληψη της γεωγραφίας της 'Ελλάδας.

2. 'Η Κύπρος ως ανεξάρτητο κράτος.

3. 'Η 'Ελλάδα και η Ευρώπη.

4. 'Η Ευρώπη ως ένιας γεωγραφικής χώρος: διαμόρφωση του εδάφους, κλίμα, προϊόντα, συγκοινωνίες, κάτοικοι, πολιτική διαίρεση, πολιτισμός, σχέσεις του με τον ελληνικό πολιτισμό.

5. Τα κράτη της Βαλκανικής χερσονήσου.

6. 'Η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (Ε.Ο.Κ.). Τα κράτη της Ε.Ο.Κ. (Γαλλία, 'Ιταλία, Λουξεμβούργο, Δ. Γερμανία, Βέλγιο, 'Ολλανδία, Δανία, 'Ιρλανδία, Μ. Βρετανία).

7. 'Η 'Ιβερική χερσονήσος. 'Η 'Εσπερία, η Αυστρία, η Τσεχοσλοβακία, η Ουγγαρία, η 'Ανατολική Γερμανία, η Πολωνία, η Ρωσία, τα Σκανδιναβικά κράτη.

ΤΑΞΗ ΣΤ'

Βασικά στοιχεία γενικής και μαθηματικής γεωγραφίας: η γη, το σχήμα της, η έπιφάνεια, η άτμόσφαιρα, οι άνεμοι, τα κλίματα.

Ο ορίζων: Τα σύγχρονα μέσα μελέτης του: τηλεσκόπιο, φασματοσκόπιο, τεχνητοί δορυφόροι, ραδιοτηλεσκόπιο.

Τὰ ἄσπρα : Ὁ ἥλιος, ἡ σελήνη : φάσεις καὶ ἐκλείψεις. Οἱ κινήσεις τῆς γῆς γύρω ἀπὸ τὸν ἄξονά της καὶ τὸν ἥλιο. Σύνοψη ἐπανάληψις τῆς γεωγραφίας τῆς Εὐρώπης (τὰ κυριότερα γνωρίσματα τῆς).

Οἱ ἡπειροὶ ἐκτὸς ἀπὸ τὴν Εὐρώπη.

Ἐξέταση τῶν ἡπειρῶν στὰ μεγάλῃ γεωγραφικὰ διαμερίσματα τῶν. (Βόρεια καὶ Νότια Ἀμερική, Ἑγγύς Ἀνατολή, Κεντρικὴ Ἀσία, Ἀπὸ Ἀνατολὴ κ.τ.λ.). Τὰ κυριότερα κράτη συνοπτικὰ.

Λεπτομερέστερη ἐξέταση τῶν κρατῶν ποὺ ἔχουν στενότερες οἰκονομικὰ καὶ πολιτιστικὰ σχέσεις μὲ τὴν Ἑλλάδα καὶ παίξουν ἰδιαίτερο ρόλο στὸ σύγχρονο κόσμον.

Ἀνθρωπογεωγραφία : Σύνοψη. Ἑλλὰ συστηματικὴ ἀναφορά στὸς κατοίκους τῆς γῆς, στὶς φυλὲς τους, στὶς γλώσσες, στὶς θρησκείες καὶ στὰ πολιτεύματα.

Οἱ Ἕλληνες ποὺ ζοῦν ἔξω ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα.

3. ΓΕΝΙΚΑ

1. Ἀρετηρία τῆς γεωγραφικῆς διδασκαλίας εἶναι ἡ παρατήρησις καὶ ἡ σπουδὴ τοῦ ἡμεῶν γεωγραφικοῦ περιβάλλοντος τοῦ μαθητῆ, ποὺ ἐπιτρέπει τὴν ἐκστ' ἀναλογίαν μελέτῃ καὶ ἄλλων γεωγραφικῶν περιούτων.

2. Μὲ βάση τὴν παρατήρησιν καὶ τὸ διάλογον, οἱ μαθητὲς ὁδηγοῦνται στὴν ἀνάπτυξιν τῆς γεωγραφικῆς τους σκέψεως καὶ τὴν σύλληψιν τῶν αἰτιῶν σχέσεων τῶν γεωγραφικῶν στοιχείων, χωρὶς νὰ παραγνωρίζεται ὁ δημιουργικὸς ρόλος τοῦ ἀνθρώπου στὴ διαμόρφωσιν τοῦ περιβάλλοντος.

3. Ἐνῶς ὁδηγοῦνται οἱ μαθητὲς στὴν ὀρθὴ ἀντίληψιν τοῦ χάρτη, ὥστε σιγά-σιγά νὰ ἐξοικειωθοῦν μὲ τὰ καθιερωμένα χαρτογραφικὰ σύμβολα τῶν διάφορων γεωγραφικῶν στοιχείων καὶ νὰ ἀντιλαμβάνονται τὴν γενικὴ κατὰστασιν τῆς γεωγραφικῆς περιούτης, ποὺ προσδιορίζουν.

4. Στὴ διδασκαλίᾳ τῆς Γεωγραφίας καὶ τῆς Ἀνθρωπογεωγραφίας συσχετίζεται τὸ παρὸν μὲ τὸ παρελθὸν καὶ διαφωτίζεται τὸ δεύτερον μὲ τὸ πρῶτον.

5. Ἐπιβάλλεται ἡ ἀξιοποίηση τοῦ λαογραφικοῦ στοιχείου καὶ ἡ μελέτῃ τοῦ λαϊκοῦ πολιτισμοῦ κάθε χώρας, γιὰτὶ ἐστὶν τοιζόμενα οἱ ἀρετὲς κάθε φυλῆς καὶ οἱ δημιουργικὰς δυνατότητες τῶν διάφορων λαῶν.

Ζ' ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΗ - ΓΕΩΜΕΤΡΙΑ

1. ΣΚΟΠΟΣ

Σκοπὸς τῶν μαθημάτων αὐτῶν στὸ Δημοτικὸ Σχολεῖον εἶναι ἡ ἀνάπτυξιν τῆς μαθηματικῆς σκέψεως τοῦ παιδιοῦ ἀνάλογα μὲ τὴς δυνατότητες τῆς διανοητικῆς τοῦ ἀναπτύξεως, ὥστε νὰ εἶναι ἐπὶ θέσῃ νὰ ἐφαρμόσῃ τὴν μαθηματικὴν γνώσιν καὶ ἐμπειρία του στὴ λύσιν τῶν προβλημάτων τῆς καθημερινῆς ζωῆς του.

Εἰδικότεροι σκοποί.

α) Γενικά :

1. Ἡ ἀξιοποίηση τῆς μεγάλης εἰδολογικῆς ἀξίας τῶν μαθηματικῶν γιὰ τὴν ὁλοκληρώσιν τῆς προσωπικότητος τῶν μαθητῶν.

2. Ἡ κατανόησις τῶν θεμελιωδῶν μαθηματικῶν ἐννοιῶν.

3. Ἡ ἀνάπτυξιν τῆς ὑπολογιστικῆς δεξιότητος.

4. Ἡ ἀνάπτυξιν τῆς ἱκανότητος γιὰ λύσιν προβλημάτων.

β) Στὶς τάξεις Α' καὶ Β'

1. Ἡ κατανόησις τῶν προμαθηματικῶν ἐννοιῶν τῆς ποσότητος καὶ τοῦ χώρου.

2. Ἡ ἀσκήσις τῆς ἱκανότητος γιὰ ταξινόμησιν ἀντικειμένων μὲ βάση κριτήρια. ὅπως εἶναι τὸ χροῖμα, τὸ μέγεθος, τὸ σχῆμα καὶ ἀκόμη τῆς δεξιότητος γιὰ διάταξιν καὶ ἀντιστοίχησιν.

3. Ἡ σύλληψιν τῆς ἐννοίας τοῦ ἀριθμοῦ ὡς συμβόλου συγκεκριμένης ποσότητος ὁλικῶν ἀντικειμένων καὶ ἡ σύλληψιν τοῦ σχήματος.

4. Ἡ κατανόησις τῆς σχέσεως μεταξὺ ποσότητος πραγμάτων καὶ ἀριθμῶν.

2. ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΓΛΗ

ΤΑΣΗ Α'

1. Ἀσκήσις τῶν μαθητῶν στὴν ἐλεύθερην ἀρίθμηση.

2. Σύγκρισιν ἀντικειμένων καὶ ὁμάδων (συνόλων) ἀντικειμένων.

3. Οἱ ἀριθμοὶ 0-5 : Αἰσθητοποίηση, ἀνάλυσις καὶ σύνθεσις, ἀναγνώρισιν καὶ σύνθεσις τῶν ἀριθμητικῶν συμβόλων μὲ ἀντίστοιχον πλῆθος ἀντικειμένων. Γραφὴ καὶ ἀπαγγελία τῶν ἀριθμῶν.

4. Οἱ ἀριθμοὶ 6-10 : (Τὰ ὅπως ὅπως καὶ στὴν περίπτωσιν 0-5).

Ἔννοια τῆς δεκάδας.

5. Πρόθεσις καὶ ἀφαίρεσις μέσα στὴν πρώτη δεκάδα. Αἰσθητοποίηση τῶν πράξεων αὐτῶν.

6. Οἱ ἀριθμοὶ 11-20 : (Οἱ ὅπως ἐνέργειαι, ὅπως καὶ μὲ τοὺς ἀριθμοὺς τῆς πρώτης δεκάδας).

7. Διὰκρισις μονάδων καὶ δεκάδων.

8. Πρόθεσις καὶ ἀφαίρεσις μονοψήφιων καὶ ἐπίσης ἀφαίρεσις μονοψήφιου ἀπὸ διψήφιον ἀριθμῶν.

9. Συστάσις προσθέσεως καὶ ἀφαιρέσεως.

10. Ἀσκήσεις καὶ προβλήματα προσθέσεως καὶ ἀφαιρέσεως.

11. Πολλαπλασιασμὸς μέσα στὴν πρώτη δεκάδα καὶ ἐπειτα ἐπὶ δευτέρῃ δεκάδα.

12. Εὐρεσις τοῦ διπλάσιου τῶν ἀριθμῶν τῆς πρώτης δεκάδας.

13. Διὰκρισις μέσα στὴν πρώτη δεκάδα καὶ συνέχεια ἐπὶ δευτέρῃ δεκάδα.

14. Ἀσκήσεις καὶ προβλήματα πολλαπλασιασμοῦ καὶ διαιρέσεως.

15. Εὐρεσις τοῦ μισοῦ τῶν ἁρτίων ἀριθμῶν, ποὺ περιλαμβάνονται μέσα στὶς πρώτες δεκάδας.

16. Αἰσθητοποίηση καὶ ἐννοια τοῦ κλάσματος 1/2.

17. Ἀναγνώρισιν τῶν νομισμάτων (κερμάτων). Ὑπολογισμοὶ μὲ νομίσματα.

18. Ἡ μέτρησις τοῦ χρόνου. Ἀκέραιαι καὶ μισαὲς ὥρες. Ἡμέρα, ἑβδομάδα, μήνας, ἔτος.

19. Ἐμπειρικὴ διάκρισις τῶν γεωμετρικῶν σχημάτων : τετράγωνον, τρίγωνον καὶ κύκλον.

ΤΑΣΗ Β'

1. Ἐπανάληψιν αὐτῶν ποὺ διδάχθηκαν στὴν Α' τάξιν.

2. Ἐλεύθερη ἀρίθμηση καὶ πέρα ἀπὸ τὸν ἀριθμὸν 20.

3. Οἱ ἀριθμοὶ 1-100 : Αἰσθητοποίηση, ἀνάλυσις καὶ σύνθεσις, γραφὴ καὶ ἀπαγγελία.

4. Ἡ αἰσθητοποίηση τῆς ἐκατοντάδας.

5. Πρόθεσις μονοψήφιων καὶ διψήφιων ἀριθμῶν μὲ περισσότερους ἀπὸ δύο προσθετοὺς.

6. Ἀφαίρεσις μέχρι καὶ διψήφιων ἀριθμῶν.

7. Κατανόησις τῶν πολλαπλασίων τῶν ἀριθμῶν 1-10. Ὑποαγόρευσις πίνακος.

8. Πολλαπλασιασμὸς διψήφιου μὲ μονοψήφιον.

9. Διὰκρισις διψήφιου μὲ μονοψήφιον διαιρέτη.

10. Ἀσκήσεις μὲ ἀπλά καὶ εὐκόλα σύνθετα προβλήματα.

11. Αἰσθητοποίηση καὶ ἐννοια κλάσμάτων : δεύτερα, τέταρτα, ὅγδοα.

12. Ἐμπειρικὴ διάκρισις γεωμετρικῶν σχημάτων : τετράγωνον, τρίγωνον, κύκλος, παραλληλόγραμμον. Ἔννοια τῆς πλευρᾶς, τῆς περιμέτρου, τῆς περιφέρειας καὶ τῆς γωνίας.

13. Τὸ μέτρο μήκους (γαλλικὸ) καὶ οἱ ὑποδιαίρεσεις του.

14. Νομίσματα. Τὰ πολλαπλάσια καὶ ὑποπολλαπλάσια τῆς δραχμῆς.

15. Ὁ χρόνος. Οἱ ὑποδιαίρεσεις του.

16. Τὸ κίλιν καὶ οἱ ὑποδιαίρεσεις του.

ΤΑΣΗ Γ'

1. Ἐπανάληψιν αὐτῶν ποὺ διδάχθηκαν ἐπὶ Β' τάξιν μὲ κατὰλληλὰς ἀσκήσεις, προβλήματα καὶ ἐφαρμογὰς.

2. Αισθητοποίηση, έννοια, γραφή, απαγγελία και σειρά τάξεως των αριθμών 1-1000, ἀνάλυση και σύνθεσή τους σε εκατοντάδες, δεκάδες και μονάδες.
3. Πρόσθεση, αφαίρεση μέχρι και τριψήφιων αριθμών και εκτέλεση της δοκιμής τους.
4. Πολλαπλασιασμός μέχρι και διψήφιου με διψήφιο και δοκιμή.
5. Διαίρεση με διαιρέτη μονοψήφιο.
6. Σύνθετα προβλήματα, που περιλαμβάνουν μέχρι και τέσσερις άλλες πράξεις.
7. Έννοια, γραφή και απαγγελία κλασμάτων με τις κλασματικές μονάδες: $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{8}$, $\frac{1}{5}$, $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{6}$. Εμπειρικές συγκρίσεις των κλασμάτων αυτών.
8. Άπλεις μετρήσεις μικών και βαρών. Συνήθη μέτρα μετρήσεως. Εμπειρική εκτίμηση επιφανειών.
9. Αναγνώριση και διάκριση των απλών γεωμετρικών σχημάτων: Τετραγώνου, ορθογώνιου παραλληλογράμμου, τριγώνου και κύκλου. Ομοιότητες και διαφορές. Σύγκριση πλευρών και γωνιών. Μέτρηση των πλευρών και της περιμέτρου απλών ευθύγραμμων σχημάτων.

ΤΑΣΗ Δ'

1. Επανάληψη αυτών που διδάχθηκαν στην προηγούμενη τάξη με σχετικές ασκήσεις.
2. Οι αριθμοί πέρα από το 1000. Έννοια, αισθητοποίηση, σειρά τάξεως, γραφή και απαγγελία των χιλιάδων και των πολυψήφιων γενικά αριθμών. Ανάλυση.
3. Οι τέσσερις πράξεις ελλογισμικών και πολυψήφιων αριθμών με τις δοκιμές τους. Διάκριση διαιρέσεως, μερισμού και μετρήσεως.
4. Σύνθετα προβλήματα μέχρι και τέσσερις πράξεις.
5. Οι δεκαδικοί αριθμοί: Αισθητοποίηση, έννοια, γραφή και απαγγελία των μικτών δεκαδικών αριθμών (μέχρι και χιλιοστών). Οι τέσσερις πράξεις με τους αριθμούς αυτούς. Σύνθετα προβλήματα με άκερτους και δεκαδικούς αριθμούς.
6. Επανάληψη αυτών που διδάχθηκαν για τα κλάσματα στην Γ' τάξη. Ισοδύναμα κλάσματα. Σειρές ισοδύναμων κλασμάτων. Σύγκριση κλασμάτων με την άκρεια μονάδα. Ομώνυμα και ετερόνυμα κλάσματα.
- Επανάληψη αυτών που διδάχθηκαν στην προηγούμενη τάξη για τα ευθύγραμμα σχήματα. Ο κύκλος. Σύγκριση του με το τετράγωνο. Μέτρηση περιμέτρου και επιφάνειας τετραγώνου και ορθογώνιου παραλληλογράμμου. Εμπειρική διάκριση και αναγνώριση των γεωμετρικών σχημάτων κύβου, ορθογώνιου παραλληλεπίπεδου, κυλίνδρου και σφαίρας.

ΤΑΣΗ Ε'

1. Επανάληψη με κατάλληλες ασκήσεις και προβλήματα στην ύλη της Δ' τάξεως.
2. Έννοια του μέσου όρου. Προβλήματα μέσου όρου.
3. Συμμεγείς αριθμοί. Πρόσθεση και αφαίρεση συμμεγών αριθμών. Λύση των απλών προβλημάτων με συμμεγείς.
4. Σχέσεις μεταξύ κλασμάτων και δεκαδικών αριθμών. Μετατροπή δεκαδικών σε κλάσματα και το αντίστροφο.
5. Τα κλάσματα: Σχέσεις μεταξύ κλασμάτων και δεκαδικών αριθμών. Ιδιότητες κλασμάτων, συγκρίσεις και μετατροπές τους. Μετατροπή δεκαδικών σε κλάσματα και το αντίστροφο. Οι τέσσερις πράξεις με κλάσματα.
6. Ανακεφαλαίωση αυτών που διδάχθηκαν στην Δ' τάξη και τα επίπεδα σχήματα. Οι γωνίες: Είδος και μέτρησή τους. Διάκριση απλών και πολυγωνικών γεωμετρικών σχημάτων. Εύρεση του εμβαδού ευθύγραμμων σχημάτων. Παρουσίαση και αναγνώριση των κυρίτερων στερεών γεωμετρικών σχημάτων. Κατανόηση της έννοιας του όγκου.

ΤΑΣΗ ΣΤ'

1. Επανάληψη αυτών που διδάχθηκαν στην Ε' τάξη.
2. Τα σύνθετα κλάσματα.
3. Άπλη και σύνθετη μέθοδος των τριών.
4. Έννοια ποσοστών. Λύση προβλημάτων ποσοστών.
5. Προβλήματα τόκου: Έννοια τόκου, χρόνου, κεφαλαίου, επιτοκίου. Λύση προβλημάτων τόκου όλων των περιπτώσεων εκτός από την περίπτωση του βοηθητικού κεφαλαίου.
6. Ο κύκλος: Περιγραφή του, εύρεση του μήκους περιφέρειας και του εμβαδού του.
7. Τα στερεά γεωμετρικά σώματα (κύβος, πρίσμα, κύλινδρος, πυραμίδα, κύκλος, σφαίρα). Περιγραφή. Μέτρηση του εμβαδού της ελκτικής επιφάνειας και του όγκου του κύβου, του ορθογώνιου παραλληλεπίπεδου, του πρισματος και του κυλίνδρου.
8. Γινόμενα πολλών παραγόντων, δυνάμεις άκεραίων αριθμών, λόγοι και αναλογίες, απλές εξισώσεις (α' βαθμού με ένα άγνωστο), γραμμικές παραστάσεις, σχέδιο υπό κλίμακα.

Η' ΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

1. ΣΚΟΠΟΣ

Η άγωγή του Πολίτη έχει σκοπό να βοηθήσει το μαθητή να προσαρμοστεί σωστά τα συμπεριφορικά του στη ζωή της κοινότητας, που ανήκει, και να τον προετοιμάσει κατά τρόπο άμεσο, πρακτικό και ιδιαίτερα βιωματικό στη συνεχιζόμενη άσκηση των δικαιωμάτων και καθηκόντων, που χαρακτηρίζει τον έλευθερο και δημοκρατικό πολίτη.

2. ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΥΛΗ

Α' και Β' ΤΑΞΕΙΣ

Στα πλαίσια της σπουδής του περιβάλλοντος συνειδητοποιούν ευκαιρικά οι μαθητές και διευρύνουν κατά τρόπο πρακτικό και βιωματικό γνώσεις και εμπειρίες τους που αναφέρονται:

- α) Στην οικογενειακή ζωή και στις σχέσεις μεταξύ των μελών της οικογένειας.
- β) Στη σχολική ζωή και στις σχέσεις μεταξύ μαθητών και δασκάλου.
- γ) Στα βασικά έργα και στους οργανισμούς κοινής ωφέλειας.
- δ) Στους θεσμούς και στους φορείς της κοινοτικής ή δημοτικής κατά περίπτωση, οργάνωσης.
- ε) Στα βασικά καθήκοντα και στις υποχρεώσεις τους.
- στ) Στην απόκτηση καλών ατομικών και κοινωνικών συνήθων.
- ζ) Στην όρθη κυκλοφοριακή συμπεριφορά κατά τη μετακίνησή τους από το σχολείο στο σπίτι και αντίστροφα (κυκλοφοριακή άγωγή).

Γ' και Δ' ΤΑΞΕΙΣ

Συνεχίζεται ευκαιρικά η διεύρυνση και η συστηματικοποίηση των εμπειριών και των γνώσεων των μαθητών που αναφέρονται στους ίδιους τομείς, οι οποίοι προσδιορίζονται για τις Α' και Β' τάξεις.

Η έργαζα γίνεται σε συνδυασμό με τη διδασκαλία των άλλων μαθημάτων και ιδιαίτερα των φρονηματικών και με την κατάλληλη συμμετοχή των μαθητών στις εορτές και στις εκδηλώσεις της σχολικής, οικογενειακής, κοινωνικής, εθνικής και θρησκευτικής ζωής.

Ε' ΤΑΣΗ

α) Εισαγωγή: Ο άνθρωπος ως άτομο και ως κοινωνικό όν. Η έννοια της κοινότητας και η διακρίση της σε φυσική και πολιτιστική.

Η άγωγή ως προσπάθεια εντάξεως του ατόμου στην κοινότητα. Η συμπεριφορά του ατόμου στην κοινότητα.

β) Η οικογένεια: Ως φυσική κοινότητα και κύτταρο της κοινωνίας. Η καλλιέργεια και η ανάπτυξη γνώσεων

ἀνθρώπων σχέσεων στὴν οἰκογένεια. Γονεῖς-τέκνα, μητέρας-τέκνα, πατέρας-τέκνα, παππούς-γιαννά, ἀδελφοί, συγγενεῖς. Ἑλληνικὰ οἰκογενειακὰ ἦδη καὶ ἔθιμα.

γ) Τὸ σχολεῖο: Ὡς πολιτιστικὴ κοινότητα. Ἡ καλλιέργεια καὶ ἡ ἀνάπτυξη τῶν ἀνθρώπινων σχέσεων στὸ σχολεῖο. Δασκάλιος-μαθητὴς, μαθητὴς-συμπαλιθῆς, μαθητὴς-τάξιν, παιγνίδι-ἐργασία, δικαίωμα-καθήκον, σεβασμὸς-αὐτοσεβασμὸς, οἰκογένεια-σχολεῖο.

δ) Ἡ κοινότητα: Τὸ χωριό, ἡ πόλις. (1)

Οἱ βασικοὶ θεσμοὶ στὴν κοινότητα: Ἡ ἐκκλησία, τὸ σχολεῖο, ἡ Διοίκηση (Κτηματολόγιο, Ληξιαρχεῖο, Μητρώο Ἀρρένων καὶ Δημοτολόγιο, Ἀγορανομία καὶ Ἀγοροφυλακή). Οἱ ἐπαγγελματικοὶ συνεταιρισμοὶ καὶ οἱ μορφωτικοὶ σύλλογοι.

Βασικὰ ἔργα στὴν κοινότητα: Ἡ ὕδρευσις, ὁ φωτισμὸς, ἡ συγκοινωνία, τὰ κέντρα ἀναπαύσεως, ψυχαγωγίας καὶ ὕγιαι.

Ἡ συμπεριφορὰ τοῦ ἀτόμου στὴν κοινότητα: Δικαιώματα καὶ καθήκοντα. Τὰ καθήκοντα ἀπέναντι στοὺς θεσμούς, τὰ κοινωτικά ἔργα καὶ τὸ φυσικὸ περιβάλλον. Ὁ σεβασμὸς τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἄλλου καὶ ὁ αὐτοσεβασμὸς.

ε) Ἡ κοινωνία: Ἐννοία τῆς κοινωνίας, κοινωνικὴ συμπεριφορὰ. Κοινὴ γνώμη: ἔννοια καὶ διαμόρφωσις τῆς. Τύπος, ραδιόφωνο, τηλεόρασις, ἀνγνώσματα, θεάματα.

στ) Κυκλοφορικὴ ἀγωγή:

(1) Γιὰ τοὺς μαθητὲς τῶν πόλεων ἡ διδασκαλία ἀρχίζει ἀπὸ τὴ συνοικία, τὰς πλησιέστερες συνοικίας καὶ τὰ ἱδρύματα γύρω ὅπως καὶ τὰ κρατικὰ ἱδρύματα τοῦ ὑπάρχοντος αὐτῆς, τὰ ἐξιλόγια ἱδρύματα ἰδιωτικοῦ δικαίου καὶ τὰ σπουδαιότερα δημοτικὰ ἔργα.

ΤΑΣΗ ΣΤ'

α) Τὰ ἐπαγγελματικά: Ἐξέταση κατὰ τρόπο ἐποπτικὸ τῶν ἐπαγγελματιῶν πού κυριαρχοῦν στὸ ἄμεσο περιβάλλον τοῦ μαθητῆ, μὲ σκοπὸ νὰ γνωρίσῃ τὴν ἄξια καὶ τὴ συμβολὴν τοὺς στὴν κοινωνικὴ πρόοδο καὶ στὴν προαγωγὴ τῆς ἐθνικῆς οικονομίας. Γίνεται ἰδιαίτερη ἐξάρση τῆς σημασίας τῶν χειρωνακτικῶν καὶ τεχνικῶν ἐπαγγελματιῶν καὶ τῆς σημασίας τῆς ἐργασίας γιὰ τὴν ἐνημέρωσι τοῦ ἀτόμου καὶ τῆς κοινωνίας. Τὸ ἐπάγγελμα ὡς μέσο ἰκανοποιήσεως ὁρίων καὶ πνευματικῶν ἀνγκυρῶν καὶ ὡς μέσο ἡλικιοποιήσεως καὶ κοινωνικοποιήσεως.

β) Τὸ κράτος: Ὡς ὀργανωμένη κοινωνία. Ἐμβάθυνση καὶ συστηματικοποίηση τῶν ἐμπειριῶν καὶ γνώσεων τοῦ μαθητῆ πού ἀναφέρονται στὴ δομὴ τῆς κοινοτικῆς ὀργανώσεως μὲ προέκταση τῆ μελέτης, κατὰ τρόπο ἐποπτικὸ, τῶν θεμελιωδῶν θεσμῶν καὶ τῶν ὀργάνων πού ἀσκοῦν τὴν κρατικὴν ἐξουσία. Τὸ δημοκρατικὸν κυβερνητικὸν πολιτεύμα. Ὁ ολοκληρωτισμὸς ἔκρηξις τῆς δημοκρατίας καὶ κίνδυνος γιὰ τὸ ἔθνος.

Εἰδικότερα: Τὸ σύνταγμα, ὁ Ἀνώτατος ἄρχοντας, ἡ νομοθετικὴ, ἡ ἐκτελεστικὴ καὶ ἡ δικαστικὴ ἐξουσία. Οἱ βαθμίδες τῆς Δικαιοσύνης.

Ἡ κυβερνήσις, ἡ κοινωνικὴ πρόνοια, ἡ τοπικὴ αὐτοδιοίκησις. Καθήκοντα καὶ δικαιώματα τοῦ πολίτη. Τὸ δικαίωμα καὶ ἡ ὑποχρέωσις τῆς ψήφου. Ἡ φορολογικὴ ὑποχρέωσις καὶ ἡ σημασία τῆς γιὰ τὸ κοινωνικὸν σύνολο.

γ) Τὸ ἔθνος: Τὸ Ἑλληνικὸ ἔθνος. Θεμελιώδη γνωρίσματα του. Ἡ πατρίδα, τὰ ἐθνικὰ σύμβολα. Ἡ ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους καὶ ἡ εἰσφορὰ του στὸν πολιτισμὸ. Οἱ ἔθνοι καὶ οἱ τοπικοὶ εὐεργεταί. Ὁ Ἑλληνισμὸς τῆς διασποράς.

δ) Ἡ πατρίδα

ε) Ὁ λαὸς

Τὰ καθήκοντα τοῦ Ἑλλήνα ἀπέναντι στὴν Πατρίδα καὶ στὸ ἔθνος του.

Παρατήρησις: Δίνεται ἰδιαίτερη ἐμφασις στὴς ἔννοιαις λαὸς καὶ ἔθνος καὶ κυρίως στὴς σχέσεις: λαοῦ-κράτους καὶ λαοῦ-ἔθνους.

στ) Ἡ Ἑκκλησία: Ἐμβάθυνση καὶ συστηματικοποίηση τῶν ἐμπειριῶν καὶ γνώσεων τοῦ μαθητῆ, πού ἀναφέρονται στὸν ἰδιαίτερον καὶ τόσο σημαντικὸ ρόλο τῆς Ἑκκλησίας στὴν πορεία τοῦ ἔθνους μας καὶ στὴ ζωὴ τῆς κοινότητος καὶ τῆς σύγχρονης κοινωνίας, μὲ σκοπὸ νὰ ἐνισχυθῇ ἡ θρησκευτικὴ πίστις καὶ νὰ ὑποκινηθῇ ὁ μαθητὴς στὴν ἀνάλογη συμπεριφορὰ καὶ δράσις καὶ σὲ συνειδητὸν σεβασμὸν πρὸς τὴν Ἑκκλησίαν καὶ τοὺς λειτουργοὺς τῆς. Ἡ ἐννοία τῆς καθολικότητος τῶν χριστιανισμῶν.

3. Διεθνεῖς σχέσεις: ΝΑΤΟ, ΕΟΚ, ΕΕΣ, ΟΗΕ, (εὐκαιρικὴ ἐνημέρωσις κατὰ τὴν ἀντίστοιχον ἐπέτασι).

η) Ὁ Ἑλλάς ὡς πολίτης τῆς Ἐνωμένης Εὐρώπης.

θ) Κυκλοφορικὴ ἀγωγή.

3. ΓΕΝΙΚΑ

Στις μικρὲς καὶ μεσαίες τάξεις τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου ἡ ἐπεξεργασία θεμάτων τῆς Ἀγωγῆς τοῦ Πολίτη γίνεται εὐκαιρικὰ. Στις ἀνώτερες τάξεις ἡ διδασκαλία τῶν σχετικῶν θεμάτων γίνεται συστηματικὰ.

Θ' ΤΕΧΝΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ (ΙΧΝΟΓΡΑΦΙΑ - ΧΕΙΡΟΤΕΧΝΙΑ)

1. ΣΚΟΠΟΣ

Ὁ γενικὸς σκοπὸς τῆς διδασκαλίας τῶν χειροτεχνικῶν μαθημάτων εἶναι ἡ ἐλεύθερη ἐκφράσις τοῦ παιδιοῦ, ἡ ἀνάπτυξις τῆς ἰκανότητάς του γιὰ ἐξειδικευμένη καὶ ἀπευθυντὴ τοῦ φυσικοῦ του κόσμου, ἡ σταδιακὴ ἀξιοποίησις του μὲ τις ὁρθότερες ἰχνογραφικὰς καὶ χειροτεχνικὰς δραστηριότητες καὶ ἡ ἀπόκτησις ἀντίστοιχων πρακτικῶν γνώσεων καὶ δεξιοτήτων, οἱ ὁποῖαι εἶναι ἀπαραίτητες γιὰ τὴ ζωὴ καὶ τὸν ἐπαγγελματικὸν του βίον.

Εἰδικότερες πρακτικὲς καὶ εἰδολογικὲς ἐπιδιιώξεις.

α) Ἡ ἐξυπηρέτησις τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὴ διαμόρφωσις συνειδήσεως γιὰ τὴν ἄξια τῶν ἀντικειμένων πού εἶναι φτιαγμένα ἀπὸ τὸ ἀνθρώπινον χερὶ (ὄργανο, σκεῦος βιοτεχνικὰ προϊόντα κτλ.).

β) Ἡ ἀπόκτησις ἰκανοτήτων χρήσιμων στὴν ἀσκήσις πολλῶν τεχνικῶν ἐπαγγελματιῶν. Μὲ τὰ τεχνικὰ μαθήματα τὸ χερὶ τοῦ μαθητῆ ἀποκτὰ βαθμὴν μεγαλυτὴν ἀσφάλεια καὶ λεπτότητα, ὁξύνεται ἡ παρατηρητικότητά του καὶ διεγείρεται τὸ διαφέρειν του γιὰ τίς μορφές, τίς ἀναλογίας καὶ τὰ χρώματα.

γ) Ἡ βαθύτερη μορφωτικὴ ἐπίδρασις πού ἀσκεῖται μὲ τὰ μαθήματα αὐτὰ στὸν μαθητῆ, γιὰτὶ θέτουν σὲ κίνησις μεγάλον ἀριθμὸν ψυχικῶν λειτουργιῶν (παρατηρητικότητα, μνήμη, φαντασία, κρίσις, συναίσθημα, ὁρμὴ γιὰ ἐκφράσις, βούλησις).

Ἐπει, ἐκτὸς ἀπὸ τ' ἄλλα, μάς δίνουν καὶ σοβαρὰς ἐνδείξεις γιὰ τὴν ἰδιορρυθμίαν τῆς λογικῆς του σκέψεως καὶ ὁλόκληρη, τῆς προσωπικότητάς του. Μὲ τὴν ἐννοία αὐτῇ, τὰ τεχνικὰ καὶ ἰδιαίτερα ἡ ἰχνογραφία θεωροῦνται σήμερον ὡς μέσα διαγνώσεως τοῦ βαθμοῦ τῆς νοημοσύνης καὶ θεραπείας τῶν συναισθηματικῶν διαταραχῶν τοῦ παιδιοῦ.

δ) Ἡ ἐνίσχυσις τοῦ καλαισθητικοῦ συναίσθηματος τοῦ παιδιοῦ. Ὅταν τὸ παιδί ἰχνογραφῇ ἡ κατασκευάζῃ ἕνα ἀντικείμενον, προσπαθεῖ νὰ ἀποδώσῃ μορφὴς ὁρατότερες, σχήματα ἀρμονικότερα καὶ συνδυασμοὺς χρωμάτων περισσότερο εὐάρεστον στὴν ὄρασι.

2. ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΓΛΗ

Α. ΙΧΝΟΓΡΑΦΙΑ

Α' καὶ Β' ΤΑΣΕΙΣ

Δὲν ὑπάρχει ταχὴ ὥρα μαθήματος. Οἱ μικροὶ μαθητὲς εἶναι ἐλεύθεροι νὰ ἰχνογραφοῦν, ὅτι καὶ ὅπου αὐτοὶ θέλουν, εὐκαιρικὰ καὶ στὸ τέλος καθὲ μαθήματος. Τὰ θέματα τοὺς γινεῖν ἀναγκαῖον ἀπὸ τὴν ὕλη καὶ τὰς μαθημάτων. ἀπὸ τὸ σχολικὸν καὶ τὸ φυσικὸν περιβάλλον καὶ ἀπὸ τὰ διάφορα περιστατικὰ τῆς σχολικῆς ζωῆς. Τὰ θέματα μνήμης παίρνονται ἀπὸ τίς πραγματικὰς ἢ φανταστικὰς ἐμπειρίας τῶν μαθητῶν (μυθολο-

γία, παραμύθια κλπ.). Κατά τὸ Β' ἐξάμηνο τῆς Β' τάξεως, διδάσκεται ἡ «ἀπὸ μνήμης» ἰγνογράφηση, γιὰ νὰ μπορέσει ὁ μαθητὴς νὰ ἐξοικειωθεί ἐσταθιακὰ μετὰ τὴν «ἐκ τοῦ φυσικοῦ» ἰγνογράφηση. Τὸ παιδί ἀσκεῖται εὐκαιρικὰ στὴν ἰγνογράφηση ἀντικειμένων «ἀπὸ μνήμης», ἀφοῦ πρῶτα τὰ δεῖ καὶ τὰ περιεγράψει.

Γ' ΤΑΣΗ

Τὸ μάθημα τῆς ἰγνογραφίας γίνεται ἀνεξάρτητο με' ὁρι-
σμένες ὥρες διδασκαλίας στὸ πρόγραμμα.

Στὸ Α' ἐξάμηνο συνεχίζεται ἡ «ἀπὸ μνήμης» ἰγνογράφηση, ποὺ ἔχει σκοπὸ νὰ προστομώσει τὰ παιδιά γιὰ τὴν ἀπεικόνισιν τῶν ἀντικειμένων χωρὶς σκιά καὶ βάθος.

Κατὰ τὸ Β' ἐξάμηνο ἀρχίζει ἡ «ἐκ τοῦ φυσικοῦ» ἰγνογράφηση με' ἀπλὰ ἀντικείμενα : φύλλα, καρπούς, φρούτα, ἀνθη με' εὐνοία σχήμα.

Περιοδικὰ ἡ ὕλη ἐμπλουτίζεται με' θέματα ἐλευθέρης ἰγνογραφῆσεως «ἀπὸ μνήμης». Τὰ θέματα αὐτὰ ἀντλοῦνται ἀπὸ τὸ ἕμμοσ περιβάλλον καὶ ἀπὸ τὴν ὕλη τῶν ἄλλων μαθημάτων. Ἡ χρῆσις τῶν χρωμάτων εἶναι ἀπαραίτητη.

Δ' ΤΑΣΗ

Συνεχίζεται ἡ «ἐκ τοῦ φυσικοῦ» ἰγνογράφηση συνθετότερον ἀντικείμενον ἀπὸ τὸ φυσικὸν περιβάλλον τοῦ παιδιοῦ καὶ ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν τῶν ἄλλων μαθημάτων, χωρὶς σκιά : π.χ. φύλλα, μικροὶ κλάδοι ἐλιάς, δάφνης, κερσάια με' φύλλα, ἀγλάδια, λεμόνια, ρόδια, πορτοκάλια, μαργαρίτες, παπαρούνες, μενεξέδες, ἀνεμώνες, πεταλούδες, ψάρια, σαλιγκάρια, πουλιά, οἰκιακὰ σκεύη, ὁμπρέλλες, μαθητικὸν σάκον, μολύβια, κασετίνες κλπ.

Περιοδικὰ διδάσκεται καὶ ἡ ἐλευθέρη ἰγνογράφηση με' θέματα ἀπὸ τὴν καθημερινὴν ζωὴν, ἀπὸ τῶν μύθων, τῆς παραδόσεως καὶ ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν ἄλλων μαθημάτων π.χ. οἱ ἐποχές τοῦ ἔτους, ἡ σπορὰ, τὸ ὄργωμα, ὁ θερισμός, ὁ τρύφος, οἱ διάφοροι ἀγροτικαὶ ἀσχολίαι, ὁ κνηγὸς ὁ ψαρεὺς κτλ. Ἐγγραμμὴ διακοσμητικὴ ἀπὸ ἀπλὰ σχέδια ἔργων λαϊκῆς καὶ ἀρχαίας τέχνης.

Ε' ΤΑΣΗ

Ἡ ἰγνογράφηση «ἐκ τοῦ φυσικοῦ» συνεχίζεται με' θέματα ἀπὸ τὸ φυσικὸν περιβάλλον, φυσικὸ καὶ ζωικὸ κόσμον, προοδευτικὰ ἀπὸ τὰ ἀπλούστερα εἰς συνθετότερα. Τὸ μάθημα στὴν τάξιν αὐτὴ γίνεται μεθοδικότερα με' παρατήρησιν, σύγκρισιν καὶ εὐρεσιν τῶν ἀναλογιῶν τῶν ἀντικειμένων ποὺ πρόκεινται νὰ ἰγνογραφῶσιν οἱ μαθηταί.

Στοιχεῖα προοπτικῆς : Στὴν ἀρχὴ χρησιμοποιοῦνται ἀντικείμενα καὶ γεωμετρικὰ θέματα ποὺ παρουσιάζουν προοπτικὰς γραμμὰς : π.χ. ὁ κύβος, τὸ παραλληλεπίπεδο, οἱ πυραμίδες, διάφορα κοινὰ. Ἀργότερα ὁ κύβος καὶ τὰ ἐπιτραπέζια σκεύη (ποτήρια κλπ.). Τοποθέτησις τῆς σκιάς.

ἰγνογράφηση «ἐκ τοῦ φυσικοῦ» στὸν ὑπαυθρον, στὸν κήπον ἢ στὴν αὐλὴν τοῦ σχολείου, ὅπου οἱ περιστάσεις τὸ ἐπιτρέπου. Ἐλευθέρη ἰγνογράφηση με' χρησιμοποίησιν κάθε τύπου χρωμάτων. Ὀδηγίαι ἀναμειξεως χρωμάτων. Στὰ ἔγχρωμα σχέδια ἀπεικονίζονται σκηνὴς ἀπὸ τὴν καθημερινὴν ζωὴν καὶ ἀπὸ τὸ βασίλειον τῶν ζώων καὶ τῶν φυτῶν.

ἰγνογράφηση ἀπὸ μνήμης.

Διακοσμητικὴ με' ἔγχρωμα γεωμετρικὰ καὶ σύγχρονα λαϊκὰ σχέδια καὶ σχέδια ἀπὸ τὸ φυσικὸ καὶ ζωικὸ κόσμον.

Ἀπλὰ σκαριφήματα ζώων καὶ ἀνθρώπων (σκισσογραφία).

ΣΤ' ΤΑΣΗ

ἰγνογράφηση «ἐκ τοῦ φυσικοῦ», με' φωτοσκιάσεις καὶ ὁρθὰς ἀναλογίας γεωμετρικῶν καὶ στερεῶν σωμάτων, οἰκοδομημάτων, καρπῶν, φρούτων, σκευῶν καὶ λοιπῶν ἀντικειμένων, καθὼς καὶ ἀπλῶν τοπίων. Ἐφαρμογὴ τῶν στοιχείων τῆς προοπτικῆς καὶ μελέτῃ τῆς ἀναμειξεως χρωμάτων,

τῶν χρωματικῶν τόνων, τῶν ἀποχρώσεων, τῶν χρωματικῶν ἀρμονιῶν κλπ.

ἰγνογράφηση με' θέματα «ἀπὸ μνήμης» καὶ φαντασίας ἢ με' θέματα ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν τῶν ἄλλων μαθημάτων καὶ σκηνῶν ἀπὸ τὴν καθημερινὴν ζωὴν.

Διακοσμητικὴ με' ἔγχρωμα γεωμετρικὰ σχήματα καὶ παραστάσεις σχετικὰς με' τὴν πολιτικὴν παράδοσιν κάθε τόπου.

Ἀσκήσις τῶν μαθητῶν στὴν ἀπόδοσιν σκαριφημάτων ἀνθρώπων καὶ ζώων σὲ στάσις ἢ κίνησις.

Β' ΧΕΙΡΟΤΕΧΝΙΑ

Α' καὶ Β' ΤΑΞΕΙΣ

Δὲν ὑπάρχει τακτὴ ὥρα μαθήματος. Τὸ παιδί ἀσχολεῖται με' ἐλευθέραις χειροτεχνικαῖς ἐργασίαις, εὐκαιρικῆς μορφῆς, ποὺ ἔχουν σχέση με' :

α) Παιγνίδια στὸ ὑπαυθρον, στὴν αὐλὴ ἢ στὸν κήπον τοῦ σχολείου.

Γλυκὰ : ἄμμος, πηλός, χαλίκια, τοῦβλα, ξυλάκια, πέτρες, δοτράκια κτλ.

Τὰ παιγνίδια αὐτὰ λέγονται ἐργασίαις ἐδάφους καὶ ἔχουν μᾶλλον διακοσμητικὸν χαρακτῆρα καὶ λιγότερον μορφὴ κατασκευῶν.

β) Παιγνίδια στὴν τάξιν : Ἐργασίαις με' κατάλληλον καὶ φθινότερον ὑλικὸν : φρούτα, ξηροὶ καρποὶ, δοτρία, χαρτιά, χαρτόνια, σπάγγου, μαλλί, ξυλάκια, χάντρες, κομπόμι, κουβαρίστες, πανιά, μπαμπάκια κτλ. Οἱ ἐργασίαις αὐτὲς μοιάζουν με' διακοσμήσεις, ἀλλὰ ἔχουν ταυτοχρόνως καὶ τὸ χαρακτηριστὴ τῆς κατασκευῆς. Τὰ ἀγρία κολλοῦν στὰ χαρτόνια κομπόμι, ὑφάσματα, σπάγγου κτλ. καὶ παραστάσεων μορφῆς ζώων καὶ ἀνθρώπων. Τὰ κορίτσια με' τῆς κουβαρίστες, τὰ φρούτα, τὰ πανιά, τὸ μαλλί καὶ τὸ μπαμπάκι θὰ φτιάξουν ὁμοιώματα γυναικῶν (κουκλῆς) ποὺ θὰ τίς στολίσουν με' χάντρες κτλ.

γ) Χαρτοτεχνία : Χαρτοδιπλωτικὴ, χαρτοκοπτικὴ, χαρτοκολλητικὴ :

Ἐπάνω με' χρωματιστὲς κόλλες γλασσὲ τὰ παιδιά κόβουν διάφορα σχήματα (τρίγωνα, τετράγωνα, φρούτα, πεταλούδες, λουλούδια κτλ.), τὰ ὅποια κολλοῦν με' γόμα στὴν ἐπιφάνεια ἑνὸς λευκοῦ χαρτονιοῦ.

Χαρτοκεντητικὴ :

Σχεδιάζουσι φρούτα ἢ ἀπλὰ ζωὰ στὸ χαρτόνι. Τρυποῦν με' βελόνα κατὰ διαστήματα τὸ περιγράμμα τοῦ σχεδίου καὶ ἐπείτα τὸ κεντοῦν με' χρωματιστὴ κλωστή.

Ἐργασίαις με' χρυσοχάρτα : Ἐργασίαις με' χρυσοχάρτα διάφορων χρωμάτων (ποτηράκια, ἐλατιέρες, μαχαροστήθωνα, κατασκαρὸν, πουλιά κτλ.).

δ) Πλαστικὴ : Γλυκὰ : πηλὸς ἢ πλαστελίνη. Κατασκευαὶς διάφορες. Κατασκευάζουσι κηρίους, χάντρες, σταφύλια, κερσάια, μικρὰ ζωὰ, ἀνθρωπάκια, γεφυράκια καὶ ἄλλα.

Γ' ΤΑΣΗ

α) Χαρτοτεχνία : Χαρτοκοπτικὴ, χαρτοκολλητικὴ

Κατασκευαὶς κλημάτων βιβλίων, χαρτοφυλάκων, δίσκων κτλ. Χαρτοπλεκτικὴ ἢ χαρτοφωφαντικὴ : κατασκευαὶς με' ἔγχρωμες λωρίδες ἀπὸ στιλπνὸν ἔγχρωμον χαρτὶ (γλασσὲ) διακοσμητικῶν ἀπλῶν σχεδίων.

Χαρτομοσαϊκό : Με' μικρὰ κομμάτια χρωματιστῶν χαρτῶν (χαρτοφύλλων), ποὺ ἐπικολοῦνται σὲ λευκὸ χαρτόνι, σχηματίζουσι διάφορα διακοσμητικὰ σχέδια, ἐλευθέραις ἐπιλογίαις.

β) Πλαστικὴ : Κατασκευαὶς με' πηλὸ ἢ πλαστελίνη οἰκιστικῶν σκευῶν, καρπῶν καὶ φρούτων, μικρῶν ζώων, ἀνθρώπων κτλ. με' διακοσμήσεις.

Δ' ΤΑΣΗ

α) Χαρτοτεχνία : Χαρτοζωγραφικὴ, χαρτοκολλητικὴ, χαρτομοσαϊκό, κατασκευαὶς χαρτοθηκῶν, πλασίων φωτογραφιών, χαρτονίων κτλ.

Χαρτοπλεκτικὴ : Ἐγγραμμὰ περισσότερα σχέδια.

β) Κατασκευές από βιομηχανικά υλικά (ἀφρολέξ, φελ-ζόλ, πολυστερίνη) ζώων, ἀντικείμενων, σκευών κτλ.

γ) Χαρτοτεχνία : Καλαθοπλεκτική, κανιστροπλεκτική, συνδυασμός χαρτίου και χαρτονιού (κάνιστρα, καλαθάκια, φαναράκια).

δ) Πλαστική : Κατασκευές με πηλό και πλαστελίνη με θέματα από το ζωικό και φυτικό κόσμο. 'Επίσης κατασκευές οικοδομημάτων και σκευών.

Ε' ΤΑΞΗ

α) Χαρτοτεχνία : Κατασκευές γεωμετρικών σωμάτων, πολυγωνικών, δίσκων, κουτιών, οικοδομημάτων κτλ.

Χαρτοπλεκτική : Έγγραφα σχέδια συνθετότερα. Χαρτογραφική : Θέμα από το περιβάλλον.

β) Χαρτοτεχνία : Χαρτούρα, χαρτοπλεκτική, καλαθοπλεκτική.

γ) Ξυλοτεχνία : Ξυλοκοπτική με σύστημα «Σέγας», έταξες, φρουτιέρες, κορνίζες φωτογραφιών κτλ.

Ξυλουργική : Δικοσμητικές χαράξεις έπάνω σε λείες ξύλινες επιφάνειες.

δ) Συρματοτεχνία : Καλαθοπλεκτική.

ε) Γυψοτεχνία : Κατασκευή άπλων έκμαγείων. Χάραξη διακοσμητικών σχεδίων.

στ) Πλαστική : Θέματα συνθετότερα από το περιβάλλον και από το ζωικό και φυτικό κόσμο.

ΣΤ' ΤΑΞΗ

α) Χαρτοτεχνία : Κατασκευές κουτιών και οικοδομημάτων.

β) Ξυλοτεχνία : Ξυλοκοπτική (Σέγας), ξυλουργική ή (ξύλοσκαλιστική).

γ) Χαρτοτεχνία : Καλαθοπλεκτική, τσαντοπλεκτική, ταπισκέρι έλαφρών παπουτσιών (παντόφλες) και ζωνών.

δ) Ψηφιδωγραφία : Κατασκευή διακοσμητικών σχεδίων με ψηφίδες έμπορίου, όστρια, ζυμαρικά ή χαρτοψήφιδες.

ε) Διάφορες συνθετότερες κατασκευές από βιομηχανικό υλικό.

στ) Μεταλλοτεχνία : 'Ανάγλυφες διακοσμήσεις ή παραστάσεις με φύλλα χαλκού.

ζ) Πλαστική : 'Ελεύθερες συνθέσεις, ανάγλυφοι χάρτες, κατασκευή κεραμιδιών (κουζίες) από χαρτοπολτό κτλ.

Β. ΓΕΝΙΚΑ

Η ύλη έχει προέλευση βιοματική ή αντίκειται από τη ζωή της τάξεως, του σχολείου, από τα παιχνίδια, από τις εκδρομές κτλ.

2. Στις δύο πρώτες τάξεις ισχύουν γενικά όσα αναφέρονται και για τη γυμναστική. Η χειροτεχνική απασχόληση είναι απόλυτα ελεύθερη με τον όρο ότι το παιδί θα γνωρίζει από πριν τι θέλει να κατασκευάσει. Σε κάθε περίπτωση δίνουμε στα παιδιά υλικά εύχρηστα και εύπληστα.

3. Στις μέσες και άνωτερες τάξεις, αφού όριστεί αντικείμενο και δοθούν στους μαθητές τα κατάλληλα υλικά, ο δάσκαλος εποπτεύει την εκτέλεση και δίνει γενικές οδηγίες. Όσοσο αποφεύγει κάθε επέμβαση ή βοήθεια, που θα μπορούσε να αλλάξει τον παιδικό χαρακτήρα του χειροτεχνήματος.

4. Όστερα από την εκτέλεση του χειροτεχνικού έργου με κατάλληλη συζήτηση, εξάγονται τα επιτυχή σημεία βρίσκονται τα κυριότερα λάθη, που έχουν σχέση με την ορθότητα της κατασκευής και με την τήρηση των αναλογιών, και γίνονται πρακτικές υποδείξεις για την αποφυγή σφαλμάτων. Οι όσους επιμάρτυρες και έδο, όπως και σε κάθε άλλη περίπτωση, πρέπει να αποφεύγονται.

Γ. ΜΟΥΣΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

1. ΣΚΟΠΟΣ

Σκοπός της διδασκαλίας της Μουσικής στο Δημοτικό Σχολείο είναι η άρτιση και η ανάπτυξη της έμμετρης ροπής του παιδιού για τη μελωδία και το ρυθμό, ή ψυχαγωγία, ή ένισχυση του καλλιστηνικού συναίσθηματος, ή εξευγενισμός

του ψυχικού του κόσμου. ή ανάπτυξη του ενδιαφέροντος για τη μουσική παράδοση της χώρας του και ή καλλιέργεια της ευκαταστασίας του για τη σοβαρή μουσική, που αποτελεί σημαντικό στοιχείο του πολιτισμού μας.

2. ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΥΛΗ

ΤΑΞΗ Α'

Πριν άρχισει ή συστηματική μουσική άγωγή τα παιδιά εξασκούνται στη διάκριση μαγνητοφωνημένων φυσικών ήχων ή θορύβων π.χ. της βροχής, του τράνιου, του άερα, του αυτοκινήτου, των διάφορων φωνών, των ζώων κτλ. Ζητούμε όχι μονάχα να ξεχωρίζουν την προέλευση των ήχων, αλλά και να τους μιμνούνται συνοδεύοντάς τους με ανάλογες κινήσεις.

Γενικά

Τα τραγούδια που προορίζονται για την Α' τάξη είναι άπλά, με μικρή φωνητική έκταση (το πολύ 4 - 5 φθόγγων), γαρούμενα και συνοδεύονται με μμητικές κινήσεις σχετικές με το περιεχόμενό τους. Είναι σχετικά με τη διδακτική ένταση που απαιτείται το παιδί και έρχονται σαν ψυχαγωγικό επιστέγασμα της διδασκαλίας.

Τη κατάλληλη για έκλογή :

Α' Προσευχές

1. Φύλαγε Θεέ μου - Α. 'Αργυροπούλου
2. 'Επρόβαλ' ή αγούλα - Σ. Καψάσκη

Β. Ομογενεία - σπίτι - σχολείο.

3. Μανούλα - Γερμανική μελωδία
4. 'Ο παππούς - Π. Τραϊανού
5. 'Η γιγιά - Α. Λάμπρου
6. Γλυκό μου σπιτάκι - Τζών Πέιντε
7. Σάν τα μελιόδνα - Π. Κωτισσοπούλου

Γ' Φθινόπωρο.

8. 'Ηρθε το φθινόπωρο - Α. Καψάσκη - Λάμπρου
9. 'Ο γεωργός πάει στον άγρο - Γαλλική μελωδία

Δ' Σημαία - 28η 'Οκτωβρίου.

10. 'Η Σημαία - Α. Καψάσκη - Λάμπρου
11. Το όγυ το άθαντο
12. 'Η 'Ελλάδα ποτέ δέν πεθαίνει (μόνο το ρεφραίν)

Ε' Χειμώνας.

13. 'Ηρθε ο Χειμώνας - Π. Τραϊανού
14. Σπουργιτάκι - Χ.Χ.Χ.
15. Τζάκι - Α. Καψάσκη

ΣΤ' Χριστούγεννα - Πρωτοχρονιά.

16. Κάλαντα Χριστουγέννων
17. 'Ελάτε παιδιά - Γερμανική μελωδία
18. Σάν τη νύφη στολισμένο - Α. 'Αργυροπούλου
19. Μην ξερετε γιατί - Μ. Βάροβλη
20. Κάλαντα Πρωτοχρονιάς
21. 'Αγιος Βασίλης - Γερμανική μελωδία

Ζ' Καρναβάλι.

22. Καλός το καρναβάλι - Χ.Χ.Χ.

Η' 25η Μαρτίου.

23. 'Ελλάδα - Δημοτική
24. Κλεφτόπουλο - Δημοτική
25. 'Εθνικός Έγνος

Θ' Άνοιξη - Πάσχα.

26. Άνοιξη - Γερμανική μελωδία
27. Χελιδόνι - Α. Καψάσκη - Λάμπρου
28. Πασχαλιά - Α. Κατακουζηνού

Ι. Καλοκαίρι.

29. Γλυκό καλοκαίρι - Σ. Καψάσκη

ΙΑ' Ζωά της αλλής.

30. 'Η γάτα μας - Χ.Χ.Χ.
31. 'Ηταν ένας γάιδαρος - Χ.Χ.Χ.
32. 'Η καλή μας άγέλαδα - Α. 'Αργυροπούλου

ΙΒ'. Ζώα του δάσους.

33. 'Ο λύκος - Σ. Καψάσκη
34. 'Η άλεπού - Α. Καψάσκη - Λάμπρου κτλ.

ΙΓ'. Έλληνικοί χοροί.

35. Βγαίνω ή βαρούλα
36. Κάτω στο γιγλό
37. Γερρακίνα

ΙΔ'. Ρυθμικοί χοροί.

38. Πόλα μπεμπέ
39. Στο χορό τον πηδηχτό
40. 'Αχ να χορέψω καλά δεν μπορώ
41. Χαρωπά τα δυό μου χέρια τα κτυπά
42. Το ναυτάκι του Αιγαίου κτλ.

Ι. Παιδική όρχήστρα κρουστών όργάνων.

Έκτός από τα τραγούδια ο δάσκαλος μπορεί να όργανώσει μια μικρή όρχήστρα κρουστών όργάνων από ντέφια, μικρά τύμπανα, κουδουνάκια, κουδουνίστρες, τρίγωνα, ξυλόκλα κτλ.

ΤΑΞΗ Β'

Α' Προσευχές.

1. Πάνω στα αβθήρια - Κ. Παπαδημητρίου
2. Με τα μικρά πουλάκια - Α. Καψάσκη

Β' Οικογένεια - σπίτι - σχολεία.

3. Μάνα - Α. 'Αρβανιτάκη
4. 'Η γιαγιά μας ή καλή - Δημοτικό
5. Το πατρικό σπίτι - Α. 'Αργυροπούλου
6. Το μικρό σχολείο - Σ. Καψάσκη

Γ' Φθινόπωρο.

7. Βρέχει, βρέχει ο ουρανός - Π. Κωτσόπουλου
8. 'Ο κύκλος του ψωμιού - Σ. Καψάσκη
9. Τά Χρυσάνθεμα - Α. Καψάσκη - Λάμπρου
10. 'Εκεί - Γαλλική μελωδία

Δ' Σημαία - 28 'Οκτωβρίου.

11. Μέσα μας βαθιά - Α. 'Αργυροπούλου
12. Ποιά είν' εκείνη ή χώρα - Φρέλζ
13. Μεγάλη 'Ελλάδα - Χ.Χ.Χ.

Ε'. Χειμώνας.

14. 'Ο Χειμώνας - Γερμανική μελωδία
15. Χιονί - Σ. Καψάσκη
16. 'Αμυδαλιά - Α. Καψάσκη - Λάμπρου

ΣΤ' Χριστούγεννα - Πρωτοχρονιά.

17. Κάλαντα Χριστουγέννων
18. Κάλαντα Μακαδονίας
19. Χριστούγεννα - Γερμανική μελωδία
20. Στη γωνιά μας κόκκινο - Α. 'Αργυροπούλου
21. 'Έλατο - Γερμανική μελωδία
22. Πάει ο παλιός ο χρόνος - Λεβέντη

Ζ' Καρναβάλι.

23. 'Αποκριές - Π. Τραϊανού
24. Βαλσάκι - Γερμανική μελωδία

Η' 25η Μαρτίου.

25. 'Εθνικός Ύμνος
26. 'Ω πατρίδα μου 'Ελλάδα - Ν. Νταρή
27. Στα τρίκορφα - Δημοτικό
28. Λεβεντιά

Θ' Άνοιξη - Πάσχα.

29. Άνοιξη - Γερμανική μελωδία
30. Παπαρούνα - Π. Κωτσόπουλου
31. Μαργαρίτα μου μικρή - Χ.Χ.Χ.
32. Τριανταφυλλάκια - Χ.Χ.Χ.
33. Πασχαλιά - Α. Κατακουζηνού

Ι' Καλοκαίρι.

34. Γλυκό καλοκαίρι - Σ. Καψάσκη.

ΙΔ' Επαγγέλματα.

35. 'Ο Φούρναρης - Γαλλική μελωδία
36. 'Ο μανάβης - 'Αμερικαν. μελωδία
37. 'Ο ταχυδρόμος - Χ.Χ.Χ.
38. Το τραίνο - Χ.Χ.Χ.
39. Το καρναβάλι - Ι. Νούσια
40. Το λεωφορείο - Γερμανική μελωδία
41. Το αεροπλάνο - Α. Καψάσκη - Λάμπρου

ΙΒ' Ζώα.

42. 'Ομορρέ μου κόκορα - Ι. Νούσια
43. Γάιδαρος τραγουδιστής - Σ. Καψάσκη
44. 'Η χελώνα - Χ.Χ.Χ.
45. 'Ο λύκος - Π. Τραϊανού

ΙΓ' Έλληνικοί χοροί.

46. Βαγγελία
47. Ασιμονάκι
48. 'Η Γερρακίνα

ΙΔ' Ρυθμικοί χοροί.

49. Μεξικάνικος χορός
50. Μπαλέτο με τρα λαλή
51. 'Η νεράιδα
52. Τα λουλούδια

ΤΑΞΗ Γ'

Α' Προσευχές.

1. Σς ποι κόσμους κυβερνάς
2. 'Ω Πανάχραντε - Θ. Σακελλαρίδη

Β' Φθινόπωρο.

3. Φθινόπωρο - Σ. Καψάσκη
4. 'Ο Ζευγολάτης - Π. Κωτσόπουλου

Γ' Σημαία - 28 'Οκτωβρίου.

5. Πάντα κι όπου σ' αντικρύσω
6. Της Δάφνης τα κλωνάρια - Σ. Καψάσκη

Δ' Χειμώνας.

7. 'Εξω δαίτε χιονίζει - Γερμαν. μελωδία
8. Το παγωμένο πουλάκι - Σ. Καψάσκη
9. 'Η μυγαλάκι - Π. Κωτσόπουλου

Ε' Χριστούγεννα - Πρωτοχρονιά.

10. Κάλαντα λαϊκά από διάφορα μέρη της 'Ελλάδας.
11. Χριστέ μου τη γιορτή σου - Γαλ. μελωδία
12. 'Ηρθαν τα Χριστούγεννα
13. Τρίγωνα - Κάλαντα - Περποντ.
14. Χριστούγεννα σημειώνουν - Α. 'Αργυροπούλου
15. Πάει ο παλιός ο χρόνος - Λεβέντη

ΣΤ' Τρεις 'Ιεράρχες.

16. Φωστήρες τρεις - Χ.Χ.Χ.
17. Γαϊτανάκι - Ι. Νούσια
18. Καρναβάλι - Σ. Καψάσκη

Ζ' 25η Μαρτίου.

19. 'Όλη ή δόξα, όλη ή χάρη - Α. 'Αργυροπούλου
20. Διπλή γιορτή - Σ. Καψάσκη
21. Ξύπνα, ραγιά - Δημοτικό
22. Νεοτάκια - Θ. Σακελλαρίδη
23. Κλέφτικη ζωή - Δημοτικό
24. 'Εμπρός λεβέντες - Π. Κωτσόπουλου
Η' Άνοιξη - Πάσχα
25. Τα χιόνια λιώνουν στα βουνά - Χ.Χ.Χ.
26. Πρωτομηνιά - Γ. Χωραφά
27. 'Ηρθ' ή Πασχαλιά - Σ. Καψάσκη

Θ' Καλοκαίρι.

28. 'Ηρθες, ήρθες καλοκαίρι - Χ.Χ.Χ.
29. Θάλασσα - Δημοτικό

Ι' Διάφορα.

30. Το πατρικό σπίτι - Α. 'Αργυροπούλου
31. Χάραμα - Ι. Παναγιωτοπούλου
32. Πεύκος - Αιμπελέτ
33. Χωριά μου όμορφα - Χ.Χ.Χ.

ΙΑ' Ἑλληνικοὶ Χοροί.

34. Παρασκευούλα
35. Καπουτζίδια
36. Κουσιλάτα
37. Πέρα στους πέρα κάμτους

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ :

Στὴν τάξη αὐτὴ οἱ μαθητὲς μποροῦν νὰ διδάσθουν ἀπλῶς τὰ ὄνόματα τῶν φθόγγων τῆς μουσικῆς μὲ ἀντίσκη καὶ κατωίσκη κίλμακα.

ΤΑΣΗ Δ'.

α) Τραγούδια καὶ χοροὶ :

Α' Προσευχῆς.

1. Δόξα στὸ ὄνομά Του - Σοῦμπερτ
2. Στίμναρη - Μότσαρτ
3. Μέρα καὶ νύχτα μὲ φυλᾶς

Β' Φθινόπωρο.

4. Τὰ χελιδόνια - Α. Καψάσκη - Λάμπρου
5. Χρυσάνθεμα - Θ. Σακελλαρίδης

Γ' Σημεία - 28η Ὀκτωβρίου.

6. Σημεία - Π. Κωτσούπουλος
7. Διπλὸς σκοπὸς - Χ.Χ.Χ.
8. Πίνδος - Π. Κωτσούπουλος
9. Ἡ Ἑλλάδα ποτὲ δὲν πεθαίνει

Δ' Χριστογέννα - Πρωτοχρονιά.

10. Λαϊκὰ κίλματα ἀπὸ διάφορα μέρη τῆς Ἑλλάδας.
11. Χριστογέννα - Ι. Νούσια
12. Οἱ χαμπάνες - Σπ. Καψάσκη
13. Τὰ σύμπαντα γιορτάζουν - Α. Παναγιωτοπούλου
14. Ἑλάτα - Γερμαν. μελωδία

Ε' Τρεῖς Ἱεράρχες.

15. Φωστῆρες τρεῖς - Χ.Χ.Χ.

ΣΤ' Καρναβάλι.

16. Ἀποκριὰ - Ξ. Ἀστεριάδης

Ζ' 25η Μαρτίου.

17. Ἐθνικὸς Ὕμνος
18. Ἐμπρὸς λεβέντες - Π. Κωτσούπουλος
19. 25η Μαρτίου - Α. Ἀργυροπούλου
20. Τὸ φλάμπουρο - Ι. Σακελλαρίδης
21. Ζήδρος - Δημοτικὸ
22. Δὸς μου, μονούλα, μὴν εὐχὴ - Δημοτικὸ

Η' Ἀνοιξή - Πάσχα.

23. Μπατέ λεβέντες στὸ χορὸ - Ν. Λάβδα
24. Χριστὸς Ἀνέστη

Θ' Διάφορα

25. Νάνι - νάνι - Σοῦμπερτ
26. Ἐστὶ Γυμναστική - Α. Παναγιωτοπούλου
27. Ἐσπερινὸς - Ι. Νούσια
28. Ρινὼ - Σ. Καψάσκη
29. Σουλτάνα Σουλεϊμούδα - Λαϊκὸ Σουφλίου
30. Λελοῦδι τῆς Μονεμβασίας - Δημοτικὸ

Ι' Ἑλληνικοὶ χοροί.

31. Αἰγιώτισσα
32. Καστοριανὸς
33. Τὸ νερό στὸ ρέμα
34. Σοῦ ἴπα μάννα μ'
35. Ροδίτικος

καὶ ἐπανάληψη αὐτῶν ποὺ διδάχθηκαν στὶς προηγούμενες τάξεις.

β) Θεωρία Μουσικῆς :

Πεντάγραμμο. Κλειδί τοῦ σόλ. Φθόγγοι καὶ φθογγόσημα. Τοποθέτηση φθογγόσημων. Χρονικὴ ἀξία τῶν φθογγόσημων (διδύμηρο, μισό, τέταρτο). Μισό καὶ τέταρτο παρεστηγμένο. Μέτρο καὶ διατολή. Παύσεις ὁλοκλήρου, μισοῦ, τετάρτου. Μέτρο 2/4 καὶ 3/4. Μελωδικὲς ἀσκήσεις στὰ φθογγόσημα στὸ μέτρο τῶν 2/4 καὶ 3/4.

γ) Ὅργανικὴ Μουσικὴ :

Ἀπὸ τὴν τάξη αὐτὴ καὶ ἀφοῦ διδάσθουν τὰ θεωρητικὰ στοιχεῖα, μπορεῖ νὰ ἀρχίσῃ ἡ διδασκαλία ἀπλῶν μουσικῶν ὀργάνων (μελοντικά, φλογέρα, μεταλλόφωνο, ξυλόφωνο), καὶ ἀργότερα ἡ ὀργάνωση μὲς μικρῆς ὀρχήστρας μὲ τὰ ὄργανα αὐτά.

ΤΑΣΗ Ε'.

α) Τραγούδια καὶ χοροὶ :

Α' Προσευχῆς.

1. Ἑσὴν Θεὸν - Χαϊντελ
2. Σὺ ποὺ κόσμους κυβερνᾷς - Ρίττερ Α.
3. Γλυκίᾳ Μητέρα τοῦ Χριστοῦ - Ι. Σακελλαρίδης

Β' Φθινόπωρο.

4. Στὸ σπίτι μου ξαναγυρῶ - Ξ. Ἀστεριάδης

Γ' 26η Ὀκτωβρίου - Σημεία - 28η Ὀκτωβρίου.

5. Ἡ Σαλονίκη - Χ.Χ.Χ.
6. Γλυκίᾳ μου Γαλανόλευκη - Α. Παναγιωτοπούλου
7. Ἡ Σημεία - Ἀργυριάδης
8. Πάνω καὶ στῆς Πίνδου μας - Μαυρομαμάτης
9. Δόξα στὴν Ἑλλάδα - Α. Παναγιωτοπούλου
10. Πίνδος - Κ. Λάβδα

Δ' Χειμώνας.

11. Χειμώνας - Α. Καψάσκη - Λάμπρου
12. Ἀμυγδαλιά - Θ. Σακελλαρίδης

Ε' Χριστογέννα - Πρωτοχρονιά.

13. Ἁγία Νύχτα - CROBER (Κ. Παπαδημητρίου)
14. Δόξα ἐν ὑψίστοις - Χαϊντελ
15. Χριστογέννα - Ν. Λάβδα
16. Χαρομένες χαμπάνες - Χ.Χ.Χ.
17. Λαϊκὰ κίλματα ἀπὸ διάφορα μέρη τῆς Ἑλλάδας.
18. Πρωτοχρονιά - Ξ. Ἀστεριάδης

ΣΤ' Οἱ Τρεῖς Ἱεράρχες.

19. Ἀπολυτίκιο Τριῶν Ἱεραρχῶν
20. Ὕμνος Τριῶν Ἱεραρχῶν - Ἀφρονίδης

Ζ' Καρναβάλι.

21. Καρναβάλι - Σ. Καψάσκη
22. Ἀποκριὰ - Ξ. Ἀστεριάδης

Η' 25η Μαρτίου.

23. 25η Μαρτίου - Ι. Μαργαζιώτης
24. Ἐθνικὸς Ὕμνος
25. Ὁ κλέφτης - Ι. Σακελλαρίδης
26. Βερβαινωτίσσια - Δημοτικὸ
27. Θούριος - Ρήγα
28. Σκέπασε μάννα - Γ. Καίσαρη
29. Ἀστεριά - Ι. Σακελλαρίδης
30. Ἀπ' τὸ φέσι τοῦ σοσιὰ - Μ. Καλομοίρης
31. Σὰν δὲν κόφτει τὸ σπαθί μου - Χ.Χ.Χ.
32. Γιὰ μᾶς παγνίδι ὁ πόλεμος - Δημοτικὸ

Θ' Ἀνοιξή - Πάσχα.

33. Χελιδόνι - Θ. Σακελλαρίδης
34. Ἀνοιξή - Α. Παναγιωτοπούλου
35. Ἡ πεταλούδιτσα - Μαργαζιώτης

Ι' Διάφορα.

36. Χανούρισμα - Μπαρμ
37. Στὸ σπίτι - Ν. Ντορ
38. Ψαράδες - Ἀστεριάδης
39. Γέρο πλάτανος - Κ. Λάβδα
40. Γράντα - Κ. Λάβδα
41. Βαρκαρόλα - Κ. Λάβδα

ΙΑ' Ἑλληνικοὶ χοροί.

42. Σαμιώτισσα
43. Τρία παιδιὰ Βολιώτικα
44. Κράσι τοῦ Βάλτου
45. Ροδίτικος
46. Χανιώτικος
47. Μακεδονία ἑκουστικὴ

καὶ ἐπανάληψη ὅσων διδάχθηκαν στὶς προηγούμενες τάξεις.

β) 'Επίκαιροι ἐκκλησιαστικοὶ ὕμνοι.
(Ἡ Γέννησις Σου Χριστέ, 'Ἐν Ἱερουσάλημ, Τὸς Τρεῖς Μεγίστους Φωστῆρας, Τῇ Ὑπερμάχῳ Χριστῷ Ἀνάστη κ.τ.λ.).

γ) Θεωρία Μουσικῆς.

Διαστήματα, μέτρο 4/4, ἀπλὲς μελωδικαὶ ἀσκήσεις με φθόγγους διάφορας χρονικῆς ἀξίας μέχρι καὶ τὸ 1/8 ἐπάνω καὶ ἀντίστροφος μελωδία (π.χ. ρέ, ρέ, φά, φά, φά κ.τ.λ.) καὶ σὲ διαστήματα δεύτερης, τρίτης καὶ πέμπτης (ἀνωσάας). Γιὰ τὴν μελέτη τῆς κατωσάας δίδουμε τὴν τρίτη καὶ τὴν ἀντίστροφή της (DO-MI καὶ MI-DO). τὴν πέμπτη (DO-SOL) καὶ τὴν ἀντίστροφή της (SOL-DO). Ρυθμικὰ ἀσκήσεις στὰ συνηθισμένα μέτρα. Ἐπτάσμος ρυθμὸς (7/8).

Οἱ παύσεις (ὁλοκληρῶ, μισοῦ καὶ τετάρτου).
'Ασκήσις στὴν ἐναλλαγὴν ἐντάσεως τῆς φωνῆς (FORTE, PIANO, PIANISSIMO). Ἀκρόασις μουσικῶν βιολωνι, δημοτικῆς ἑλληνικῆς μουσικῆς καὶ κλασσικῆς μουσικῆς.

δ) Χορωδιακὰ τραγοῦδια.

Ἀπὸ τὴν τάξη αὕτη οἱ μαθητὲς μποροῦν νὰ παίρνουν μέρος στῶν χορωδία, ὅταν στὸ τραγοῦδι ταίριαζει ἡ δεύτερη φωνή. Ἀπὸ ὅλα τὰ παιδιὰ μᾶλλον τὴ μελωδία χωρίζονται σὲ δύο φωνές: τὰ κορίτσια τραγοῦδουν τὴν πρώτη φωνή καὶ τὰ αγόρια τὴν δεύτερη.

Βέβαια, ἐὰν ὑπάρχουν ὑψίφωνοι μαθητὲς, μπαίνουν καὶ αὐτοὶ στὴν πρώτη φωνή. Ἡ μελωδία τῆς δεύτερης φωνῆς διδάσκεται χωριστὰ καὶ ἔπειτα ἐνώνεται μετὰ τὴν πρώτη φωνή σὲ ἓνα κοινὸ ἄκουσμα.

ε' Συνεχίζεται ἡ ἐνδράγανη μουσικῆ.

ΤΑΞΗ ΣΤ'

α) Τραγοῦδια καὶ χοροὶ.

Α' Προσευχές.

1. Σὲ σένα Πλάστη-Χάιντ

2. Θεέ, τὴν ὥρα ἐτοῦτή-Α. Παναγιωτοπούλου

3. Γλυκὰ μητέρα-Ι. Σακελλαρίδου.

Β' Φθινόπωρο.

4. Τὰ χελιδνία-Α. Καψάσκη-Λάμπρου

5. Στὸ σπίτι μου ξαναγυρῶ-Ξ. Ἀστεριάδου.

Γ' 26 Ὀκτωβρίου-Σημεία-28 Ὀκτωβρίου.

6. Μακεδονία-Γ. Φρέν

7. Σημεία-Α. Κοκκίνου

8. Γλυκὰ μου γαλανόλευκη-Α. Παναγιωτοπούλου

9. Σημεία-Ἀστεριάδου

10. Πάνω καὶ στὴν Πίνδου μας-Μαυρομμάτη

11. Πίνδος-Κ. Λαβδα

Ἐπαναλήψη ὁσων διδάχτηκαν στὶς προηγούμενες τάξεις.

Δ' Χειμῶνας-Χριστοῦγεννα-Πρωτοχρονιά.

12. Χειμῶνας-Α. Καψάσκη-Λάμπρου

13. Ἀμυνδαλὶ-Θ. Σακελλαρίδου

14. Ἄγρια Νύχτα-Γρομώμπερ

15. Χριστοῦγεννα-Ν. Λαβδα

16. Τὰ σύμπαντα γιορτάζουμε-Α. Παναγιωτοπούλου

17. Χριστοῦγεννα-Ι. Νούσια

18. Ἀν-Βασιλῆ-Ξ. Ἀστεριάδου

19. Λαϊκὰ κἀνάντα ἀπὸ διάφορα μέρη τῆς Ἑλλάδας.

Ε' Τρεῖς Ἰσθάρους.

20. Ὑμνος τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν-Ἀρθονίδου.

ΣΤ' Καρναβάλι.

21. Καρναβάλι-Ξ. Ἀστεριάδου.

Ζ' 25η Μαρτίου.

22. Τῆς Ἁγίας Λαύρας τὰ καμπαναριά-Ν. Σταθεροῦ

23. Ἀθάνατη Ἑλλάδα-Ξηρόλη

24. 25η Μαρτίου-Ι. Μαργαζιώτη

25. Δέσπω-Δημοτικό

26. Σαράντα παλλικάρια-Ι. Πρωτοῦ

27. Ἀρκαδική-Κ. Παπαδημητρίου

28. Στὸς πεπόντας-Σ. Καψάσκη καὶ ἐπαναλήψη ὁσων διδάχτηκαν στὶς προηγούμενες τάξεις.

Η' Ἀνοιχτὴ-Πάσχα-Διάφορα.

29. Χελιδνία-Θ. Σακελλαρίδου

30. Ἀλὺν τ' ἀρδένια-Δ. Ακυράγικα.

Θ' Διάφορα.

31. Μάννα-Α. Παναγιωτοπούλου

32. Στὸ στίβο-Νταρῆ

33. Φλαμουριά-Σουμπερτ

34. Κόρνακας καὶ ἀλπετοῦ-Ι. Μαργαζιώτη

35. Σῆμα μικρῆς-Δημοτικό

36. Λαγναρι-Δημοτικό

37. Τρεχάντρεκα-Δημοτικό.

Ι' Ἑλληνικοὶ χοροὶ.

38. Σουρὸς βασιλικῆς

39. Χορὸς Ζαλόγγου

40. Ἐνὰς ἀϊτός

41. Καραγκούνια

42. Ρόβας

43. Κερκυραϊκῆς

44. Ἰκαρίας

45. Καρυττιδίου

46. Βιάζα

47. Πεντοζαίης

48. Γιατρός Ἰππείρου.

β) 'Επίκαιροι ἐκκλησιαστικοὶ ὕμνοι :

(ὅπως καὶ στὴν Ε' τάξη)

γ) Θεωρία Μουσικῆς.

1. Ἐπαναλήψη τῆς ὕλης τῆς Ε' τάξεως.

2. Στιγμὴ καὶ σύγκρισις διαρκείας, παρεστειγμένα πού δὲν διδάχτηκαν.

3. Κινήσις καὶ ἀπαιτήσεις μέτρων, ἑλλειπὲς μέτρο. Κανόνες.

δ) Χορωδιακὰ τραγοῦδια.

(ὅπως καὶ στὴν Ε' τάξη)

ε) Ἐνδράγανη Μουσικῆς.

Συνεχίζεται μετὰ μουσικὰ κείμενα δυσκολότερα, ὥστε ἡ παιδικὴ ὀργήτρετα νὰ μπορεῖ εὐκόλως νὰ συνοδεύει τὴν μαθητικὴν χορωδία.

3. ΓΕΝΙΚΑ

1) Γιὰ τὶς μικρὰς τάξεις προβλέπονται μουσικὰς ἀσκήσεις μετὰ τὴν μορφὴν παιγνιδίου καὶ τραγοῦδι μετὰ ζωρὸν ρυθμὸν καὶ εὐχάριστον μελωδία.

2) Στὶς μικρὰς τάξεις μόνον τυπικὰ ὁρίζονται στὸ Πρόγραμμα τακτικὰ ὅρα μουσικῆς διδασκαλίας. Στὴν πραγματικότητι τὸ τραγοῦδι ἐπεκτείνεται σ' ὅλην τὴν σχολικὴν ζωή.

3) Γιὰ τὴν ἐνίσχυση τῆς μουσικῆς ἀγωγῆς τῶν παιδιῶν ὁ δάσκαλος μπορεῖ νὰ χρησιμοποιοῖ συχνὰ τὰ γνωστὰ μηχανικὰ μέσα (ραδιόφωνο, γραμμόφωνο, κ.τ.λ.). Ἡ ἐδότης τῶν τραγοῦδιων καὶ γενικὰ τῶν μουσικῶν κειμένων πρέπει νὰ εἶναι προσεκτικῆς.

ΙΑ' ΦΥΣΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

1. ΣΚΟΠΟΣ

Ἡ Φυσικὴ Ἀγωγή στὸ Δημοτικὸ Σχολεῖο ἔχει σκοπὸ νὰ ἐνισχύσει τὴν ψυχροσωματικὴν διάπλαση τοῦ ἀναπτυσσόμενου ἀνθρώπου, νὰ ἀφυπνίσαι τὴν κλίσει του, νὰ ἀναπτύξει τὴν φυσικὴν καὶ ἀντοχὴν, νὰ τονώσει τὴν ψυχικὴν του ὑγίεια καὶ γενικὰ νὰ τὸν ὑποβοηθήσει, ὥστε νὰ γίνῃ μὴ ἐλεύθερος καὶ δημιουργικὴ προσωπικότης.

2. ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΓΛΗ

ΤΑΞΕΙΣ Α' καὶ Β'

1. Ἀσκήσεις μετὰ μορφὴν παιγνιδίου ἢ ἀσκήσεις ἀπομυμνήσεως μετὰ βάση τὸν ρυθμὸν.

α) Μὲ μύθους: Φανταστικὴ ἐκδρομὴ. Ἀνέβασμα στὸ λεωφορεῖο, ξεκίνημα, φρενάρισμα, κατέβασμα. Πέρασμα ρυακίου. Πήδημα φράκτῃ κ.τ.λ.

β) Με ρυθμικά παιχνίδια. Τα ναντάκια. Τα παπανάκια. 'Ο φίλος. Το καλαθόμπαλ. Το σπιτάκι. Πιάσε ξυλόπιασε πέτρα. Το κουνέλι. Τα ρολογάκια. 'Η ζυγαριά. Το πριόνι. Τα δερσολάνα πετούν. 'Ο γεωργός. Οι φουλάς. Το τραίνο. 'Ο μπαράκι-Μήλιος. 'Ο νάνος. Από μέσα από τη κουζίνα νάνου-νάνου ή ψήφια κ.τ.λ.

γ) Με μιμητικές κινήσεις: Πώς πετά ο πελαργός, πώς γυρίζει ο ανεμόμυλος, πώς βάζει η άρκουδα, πώς τρέχει ο λαγός, πώς περνά ο βάτραχος, πώς λακτίζει το μούλαρι, πώς σέρνεται ή σκύρα, πώς σπέρνει, πώς θερίζει κ.τ.λ. ο γεωργός, ο βαρκάρης στα κομπιά, ο ξυλοκόπος πριονίζει, ο ρούραργος φουρνίζει κ.τ.λ.

2. 'Αθλοπαιδιές: Διάφορα παιχνίδια με μικρά βοηθητικά όργανα, όπως σφαίρες, στεφάνια, στρονιάκια, κωδίνες, έδρανα, γυμναστικά στρώματα, μπτόν, σπυλιζάτες κ.τ.λ. 'Επίσης παιχνίδια δρόμου, δίχως όργανα, όπως ο λόκος και το άρρι κ.τ.λ. και άλλα που έχουν τοπικό χαρακτήρα.

3. 'Αγωνίσματα: 'Αγωνίσματα με μορφή παιχνιδιού, απλές μορφές άθλητων, σκυταλοδρομίες, μικροί δρόμοι ταχύτητας, άλματα άπλου μήκους, ύψους και βάθους, ασκήσεις ρίψεως, άσκησης ελαστικής σφαίρας, Παιχνίδια έξιζους, απλές κυβιστήσεις κ.τ.λ.

4. 'Εκδρομές, περιπάτοι, χοροί και άλλες σωματικές δραστηριότητες.

5. Κολύμπι: 'Απλές ασκήσεις που έξοικειώνουν το παιδί με το ύγρο στοιχείο, όπου υπάρχει η δυνατότητα αυτή.

α) 'Εξοικείωση με το ύγρο στοιχείο.

β) 'Ωθηση και πρώτη επίπλευση (γλιστήρισμα).

γ) 'Επίπλευση, πρώτα στοιχεία τεχνικής.

ΓΕΝΙΚΑ

1. Είναιται κατά παιδική ευκαιρία για περισσότερη κίνηση και έναλλασσονται τα θέματα των κινητικών τους άπασρολήσεων.

2. Οι ασκήσεις δεν πρέπει να είναι στατικές ούτε και κοπιώδεις.

3. 'Ο δάσκαλος όφειλει να έπινει τις ασκήσεις και τις δραστηριότητες από το πλήθος των παιδιών και των άγωνισμάτων που υπάρχουν και τις συνιδει πάντοτε με τους άντικειμενικούς σκοπούς του μαθήματος.

4. Οι ασκήσεις έξοικειώσεως των μαθητών με το ύγρο στοιχείο μπορούν να έξεληθούν σε ασκήσεις τεχνικής της κολυμβήσεως, όταν το επιτρέπουν οι συνθήκες.

5. 'Η άγάπη για τη φύση και για τον άθλητισμό και η εισαγωγή των μαθητών στην άπλη τεχνική των άγωνισμάτων καλλιεργείται από τις πρώτες τάξεις του Δημοτικού Σχολείου.

ΤΑΞΕΙΣ Γ' ΚΑΙ Δ'

1. Παιδαγωγική Γυμναστική.

1. Μετά την προέγερση, που γίνεται με δρομικές ή άλλες παιδιές ή ασκήσεις με παγινόδη μορφή, ο μαθητής είναι έτοιμος να δειχθεί κάθε άσκηση για την έναρξη της δυναμικής, ταχύτητας, άντοχής, ευκαμψίας και ελαστικότητας. Οι ασκήσεις πρέπει να αποβλέπουν στην προαγωγή κυρίως των λειτουργιών της άντιστοχής και κυκλοφορίας, καθώς έπίσης και στη δόρση των ελατομυϊκών σάσεων. Οι μαθητές δεν πρέπει να καθλώνονται στη στάση προαχης, αλλά θα πρέπει να τους δίνεται η ευκαιρία για άρση των μαθητών στην άπλη τεχνική, την πρηγή και την ύπιο όση.

Οι ασκήσεις που δίνονται με παρρηγέματα, πρέπει να είναι απλές και να άνηκουν σ' όλες τις κατηγορίες, κυρίως δε τέτοιες που γίνονται από την έρεα, την πρηγή και την ύπιο όση.

2. 'Ελεθερες ασκήσεις από θεμελιώδεις και παράγωγες στάσεις: 'Αναγέρσεις, άλματα, φυσικές μετατοπίσεις: ασκήσεις ευκαμψίας και συνασκήσεις. Οι ασκήσεις αυτές δεν πρέπει να ξεπερνούν τα 8' της ώρας.

3. 'Απλές ασκήσεις έπάνω σε γυμναστικά όργανα, ήτοι: Κυβιστήσεις έμπρός και σε βάθος, άνακυβιστήσεις πίσω,

κυβιστήσεις σε διάσταση έμπρός, κυβιστήσεις με τα σκέλη έλαδον πλάγεις κυβιστήσεις (τρογές) κατακόρυφη άναστροφή (στήριξη του σώματος με τα χέρια στην άρχη με βοηθή). Διάρκεια 5-8 λεπτά.

4. 'Επαρρησμένα άλματα σε πλυνθίο ή μπτόν, ήτοι: Κυβιστήσεις έπάνω σε πλυνθίο, άλματα σε διάσταση και ύπερπήδηση του πλυνθίου σε δύο φάσεις: πλάγια ύπερπήδηση σε δύο φάσεις, άνάβαση και ύπερπήδηση σε βάθος με ύπερβάση και λοξή άνάβαση σε δύο φάσεις. Διάρκεια 5-10 λεπτά.

5. 'Ενδράσεις ασκήσεις σε πολύζυγα, δοκούς χαμηλούς ή άναστρομμένα έδρανα, ήτοι: έξαρτήσεις, έλξεις ίσορροπίες, αιώρήσεις κ.τ.λ. Διάρκεια 8-10 λεπτά.

2. 'Αθλοπαιδιές.

"Όλα τα είδη των άθλοπαιδιών, γυμναστικές και ομαδικές παιδαγωγικού χαρακτήρα, έθνικές και ξένες άγωνιστικές, ήτοι: πετοσφαίριση, καλαθοσφαίριση και χειροσφαίριση. Θα πρέπει έμως να γίνεται τεχνική άνάλυση αυτών: τρόποι μεταβιβάσεως, συνδυασμοί άπλοι, έλιγμός. Διάρκεια μέχρι 10 λεπτά.

3. 'Αγωνιστική.

1) Δρόμοι και σκυταλοδρομίες μέχρι 40 μέτρα.

2) Άλματα σε ύψος, καθώς και έπάνω από διάφορα εμπόδια.

3) Ρίψεις ελαστικής σφαίρας βάρους μέχρι 200 γραμμάρια.

4) Κολύμβηση (σε περιοχές όπου υπάρχει η δυνατότητα).

1. Άσκήσεις έξοικειώσεως με το νερό.

2. Βασικά στοιχεία της έλευθερης κολυμβήσεως και βελήματα της ύπικης με βοηθητικά ή χωρίς βοηθητικά όργανα (ζώνες φελλού, σινιάδες και πλαστικών τεμαχίων).

5) 'Ελληνικοί χοροί.

Καλαματσάνος, Τσάμικος και οι τοπικοί χοροί.

ΤΑΞΕΙΣ Ε' ΚΑΙ ΣΤ'

1. Παιδαγωγική Γυμναστική.

"Η ήμερησια γύμναση είναι πλήρης και περιλαμβάνει:

1) Γυμναστικές ασκήσεις άπ' όλες τις κατηγορίες, ήτοι: Άσκήσεις κατά τους τρεις άξονες (προκύψεις, έκτάσεις, κάμψεις και περιστροφές του κορμού). Διάρκεια 5-8 λεπτά.

Σημείωση: Πρέπει να δίνεται έμφαση στο ρυθμό και ιδιαίτερα στις ασκήσεις των όρλων.

2) Άσκήσεις σε γυμναστικά στρώματα, ήτοι: Κυβιστήσεις έμπρός και σε βάθος, άνακυβιστήσεις πίσω για κατακόρυφη άναστροφή, κατακόρυφη στήριξη στα χέρια και στο κεφάλι, κατακόρυφη άναστροφή-πλάγια κυβιστήση (τρογές) πλάγια με μεταβολή (RONDAT). Διάρκεια 5-8 λεπτά.

3) 'Επαρρησμένα άλματα σε πλυνθίο και μπτόν, ήτοι: Κυβιστήσεις, άλματα σε διάσταση, ένδιδμα άλματα, περιστροφικά άλματα με βοηθούς. Διάρκεια 5-8 λεπτά.

4) 'Ενδράσεις ασκήσεις σε πολύζυγα, δοκούς χαμηλούς και μονόζυγα χαμηλά, ήτοι: έξαρτήσεις, έλξεις, ίσορροπίες, χειροβιβάσεις σε δοκό, αιώρήσεις, κυβιστήσεις, άνακυβιστήσεις με βοηθούς. Διάρκεια 5 λεπτά.

2. 'Αθλοπαιδιές.

"Όλα τα είδη γυμναστικών και ομαδικών άθλοπαιδιών με παιδαγωγικό χαρακτήρα, έθνικές και ξένες καθώς και άγωνιστικές:

πετοσφαίριση, καλαθοσφαίριση (MINI BASKET BALL), ποδοσφαίριση και χειροσφαίριση. Πρέπει να γίνεται τεχνική άνάλυση των τρόπων μεταβιβάσεως, συνδυασμών, τακτικής, έπιθέσεως, άμυνας και έλιγμών.

3. 'Αγωνιστική.

Δρόμοι και σκυταλοδρομίες με όργανα (συντάδες, σφαίρες ελαστικές).

1. Δρόμος ταχύτητας 50 μ.

2. Σκυταλοδρομίες ομαδικές κατ' άντιζύγια.

3. Άλλα σὲ μήκος καὶ σὲ ὕψος μὲ ἀπλή τεχνική.
4. Ρίξη ἐπισκόπου 700 γραμμαρίων καὶ ἐλαστικῆς σφαίρας 200 γραμμαρίων.

4. Κολύμβηση.
(Σὲ περιοχὲς ὅπου ὑπάρχει ἡ δυνατότητα).
1) Διδασκαλία τῆς πρόσθιας καὶ ὕπτιας κολυμβήσεως καὶ τελειοποίηση τῆς ἐλεύθερης.

2) Ἀπλὰ ἄλλα μὲσα σὺν νερό.
3) Ἀγωνίσματα : Πρόσθια κολύμβηση 30 μ.

Ἵπτια κολύμβηση 30 μ.

Ἐλεύθερη κολύμβηση 50-100 μ.

5. Ἑλληνικοὶ χοροί.

Καλαματιανός, Τσάμικος καὶ οἱ τοπικοὶ χοροί.

Γενικὲς παρατηρήσεις :

1. Τὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τῆς σωματικῆς καὶ ψυχικῆς ἀναπτύξεως, ποὺ δεσπόζουν στὴν ἡλικία αὐτὴ τῶν μαθητῶν, ἐννοοῦν τὴν ἀποδοτικὴν ἐργασία, τὴ μιστὴ προσαρμογὴ, τὴς μεγαλύτερες ἐπιδόσεις καὶ τὴν ἐκμάθηση ἀγωνισμάτων, ποὺ εἶναι συνδυασμένα.

2. Κατὰ τὴν σύνταξιν τῆς ἡμερήσιας γυμναστικῆς λαμβάνονται ὑπόψη ὁρισμένοι σκοποὶ, ποὺ εἶναι ἀνάλογοι πρὸς τὰς σωματικὰς καὶ ψυχικὰς ἀνάγκες τῶν μαθητῶν. Οἱ διάφορες ἀσκήσεις ἀποτελοῦν τὸ μέσο καὶ ὄχι τὸ σκοπὸ τῆς Φυσικῆς Ἀγωγῆς καὶ εἶναι ἀνάλογοι πρὸς τὰς σωματικὰς ἀναπτήσεις τῶν μαθητῶν καὶ σύμφωνα πρὸς τὰ διαφέροντα τῆς ἡλικίας τους. Τὸ περιεχόμενο τῆς ἡμερήσιας γυμναστικῆς, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν προκαθορισμένον σκοπὸν, συνδυάζεται τὴν ἀσκησὴν μὲ τὴν ἀγωγήν καὶ τὴν κίνησιν μὲ τὴ χαρὰ.

3. Ἡ κατάλληλη γυμναστικὴ πολλὴ εἶναι ἀπαραίτητη, καθὼς καὶ ἡ ἀθλητικὴ φόρμα, κατὰ τὴ χειμερινήν περίοδον.

4. Κατὰ τὰς προχωρτέρας ἡμέρας καὶ ἐφόσον δὲν ὑπάρχει στεγασμένος χώρος, ἡ διδασκαλία τοῦ μαθητήματος τῆς Φυσικῆς Ἀγωγῆς γίνεται στὴν αἰθούσα διδασκαλίας. Κατ' αὐτὴν ἐκτελούνται ἀπὸ τὸ δασκάλον ὑποδειγματικὰ σωματικὰς ἀσκήσεις, ἀλλοπαυαῖδες, ἑλληνικοὶ χοροὶ ἢ δίνονται, ὅπου τοῦτο εἶναι ἀπαραίτητον, δὲδηγιες ὁδικῆς κυκλοφορίας.

Ἡμερήσιες γυμναστικαί.

ΤΑΣΕΙΣ Γ' καὶ Δ'

1η Ἡμερήσια γυμναστική.

Παιρνίδι : Πόυς φοβᾶται τὸν Ἀράπη ;

Ὁ δάσκαλος ὀρίζει δύο καταφύγια σὲ ἀπόσταση 20-25 μέτρων μεταξὺ τους καὶ τοποθετεῖ τὸν τοῦ μαθητῆς σ' ἓνα καταφύγιον. Ὁ Ἀράπης τοποθετεῖται σὺν μόνον καὶ φωνάζει : Πόυς φοβᾶται τὸν Ἀράπη ; ὅλα τὰ παιδιὰ ἀπαντοῦν : Κανέναν καὶ τρέχουν σὲ ἄλλο καταφύγιον.

Ὁ Ἀράπης προσπαθεῖ νὰ ἐγγίσει ὅσο περισσότερα παιδιὰ μπορεῖ. Τὰ παιδιὰ ποὺ ἐγγίζει ὁ Ἀράπης πᾶνται ἀπὸ-δύο καὶ τὸν βοηθοῦν ἐγγιζόντας τὰ παιδιὰ μὲ τὸ ἐλεύθερον χεῖρ.

Κερδίζει ὁ μαθητὴς ποὺ ἀπομένει τελευταῖος.

Ἀσκήσεις :

1. Αἰώρηση τῶν χειρῶν μέχρι τὴν πρόταση 1, κάτω καὶ πίσω μέτρας πρὸς τὸ ἔδαφος.

2. Βαθὺ κάθισμα, δύο ταλαντεύσεις στὰ γόνατα, ἀνάρωσις, ἀνάτασις, δύο κρούσεις τῶν παλαμῶν.

3. Διάσπασις πρόσθιας-στροφῆς τοῦ κορμοῦ ἀριστερὰ δεξιὰ.

4. Πλέξιμον τῶν χειρῶν ἐμπροσθεν-ἔξω τοῦ ἐνὸς ἀπὸ τὰ σκέλη-κάμψιν καὶ πέρασιν αὐτοῦ ἀνέμωσα στὰ χέρια.

5. Πρήγνις κατάκλιση-στήριξις τῶν παλαμῶν στὸ ἔδαφος πρὸ τῶν ὁμωνύμων τῶν βορρηνίων ἔξω τοῦ στήθους.

6. Βατραχοειδὲς ἀναπήδησις.

7. Ἀπλὴ κυβίστησις.

8. Ὑπερπήδησις ἐμπροσθεν μὲ χαμηλὸ ὕψος.

9. Καροτσάκια ἀνὰ ζεύγη.

10. Ἀπλὴ ἐξάρτησις ἀπὸ μονόζυγον-καταπήδησις.

11. Συναυλοφορία σὲ ὁμάδες κατ' ἀντίζυγια.

12. Ἄλμα σὲ μήκος χωρὶς τεχνική.

13. Παιρνίδι : Μία σφαῖρα σὲ κάθε στοίχη. Ὁ πρῶτος μαθητὴς κάθε στοίχου μπαίνει ἀντιμέτωπος στοὺς ἄλλους, δίνοντας καὶ παίρνοντας τὴ σφαῖρα. Ὁ μαθητὴς ποὺ τὴ δίνει κάθεται ὡς ἀπὸ.

Κερδίζει ὁ στοίχης ποὺ θὰ τελειώσει πρῶτος.

14. Καλαματιανὲς χερσὶς. Σύνταξις-Λύσις τῶν ζυγίων.

2η Ἡμερήσια γυμναστική.

Παιρνίδι : Ὁ κυνηγός.

Ἐνὰς μαθητὴς κρατᾶν τὴν σφαῖρα, προσπαθεῖ ν' αὐτὴ νὰ χτυπήσῃ τοὺς ὑπόλοιπους συμμαθητῆς του, ἐνὺ κινεῖται μὲσα σὲ καθορισμένον χώρον. Οἱ μαθητὴς ποὺ χτυποῦνται γίνονται κυνηγοί.

1. Αἰώρηση τῶν χειρῶν μέχρι τὴν πρόταση 1, κάτω καὶ πίσω 2.

2. Αἰώρησης μέχρι τὴν ἀνάτασι μὲ σύγχρονον ἀναπήδησιν 3-σὲ θέση 4.

3. Αἰώρησης τοῦ σκέλους μπρὸς-πίσω μὲ ἀντίθετη αἰώρηση τῶν χειρῶν σὲ ἄρμονικὴ ἀντίθετη (ἔπος βαλκόνιου). Ἐκβολὴ τοῦ ἀριστεροῦ ποδίου πίσω στὰ ἄχτυλα, ἡμipρόταση τοῦ ἀριστεροῦ χειροῦ.

3. Βαθὺ κάθισμα. 2 ταλαντεύσεις στὰ γόνατα 1-2, τάση τῶν γονάτων, διπλώσις 3-4. Ἐπαναλήψις τοῦ 1,2 ἀνάρωσις, πλῆξις τῶν χειρῶν πίσω, ἐκτάσις τοῦ κορμοῦ 3,4.

4. Διάσπασις-κάμψιν τοῦ κορμοῦ ἀριστερὰ-δεξιὰ 1-2, δύο κάμψεις ἀριστερὰ 3-4. Τὸ ἴδιον ἀντίθετα.

5. Ὑπόστασις, στήριξις τῶν χειρῶν μπροστὰ-στροφὴ τοῦ κορμοῦ καὶ τοῦ κεφαλίου, αἰώρησης τοῦ ὁμωνύμου χειροῦ στὴν ἡμικύκλιον 1-σὲ θέση 2. Τὸ ἴδιον ἀντίθετα 1-2.

6. Ἐθραία θέση-διπλώσις ταλάντευσις 1-2, κρούσις τῶν παλαμῶν πίσω καὶ στὴν ἀνάτασι 3-4.

7. Κυβίστησις-κατακλίση στήριξις στὴν αὐχένα μὲ στήριξις τῶν χειρῶν στὴ μέση-ἀνάρωσις μὲ κάμψιν τῶν γονάτων χωρὶς νὰ ἀγγίζουσι τὸ ἔδαφος.

8. Ποῦς δὲ ἀγγίζει ἀντικείμενον ποὺ βρίσκεται φηλὰ μὲ φόρα ἢ χωρὶς φόρα (κλῆσις, ἔντρον, μαθητὴ κ.τ.λ.).

9. Ἐγκάρσια ἐξάρτησις μὲ τὰ χέρια καὶ τὰ σκέλη-μετάσπασις πρὸς τὰ πίσω μὲ ἐναλλαγὴν χειρῶν καὶ σκελῶν.

10. Δρόμος 40 μ.

11. Παιρνίδι : Ἰσποδρόμιον.

Ὅλοι οἱ μαθητὴς σὲ κύκλον ἀνὰ ἑξῆ. Ὁ δάσκαλος φωνάζει ἓναν ἀριθμὸν καὶ ἐκεῖνοι ποὺ ἔχουν τὸν ἀριθμὸν αὐτὸν τρέχουν γύρω ἀπὸ τὸν κύκλον. Νικητὴς εἶναι ὅποιος ῥτᾶσει πρῶτος στὴ θέση του.

12. Ἀπλὸς τοπικὸς ἑλληνικὸς χορὸς.

Σύνταξις-Λύσις τῶν ζυγίων.

3η Ἡμερήσια γυμναστική.

Παιρνίδι : Ἡ κορδέλα.

Ὅλοι οἱ μαθητὴς φέρουν κορδέλας, ποὺ κρέμονται σὲ πᾶσι μέρος τῆς ζώνης. Ἐνὺ βρίσκονται σὲ ἀράσισι, μὲ τὸ παράρτημα τοῦ δασκάλου, ἀρχίζουν νὰ τρέχουν μὲσα σὲ προκαθορισμένον χώρον, προσπαθώντας νὰ διαφυλάξουν τὴν κορδέλα τους καὶ νὰ πάρουν ἀπὸ τοὺς συμμαθητῆς τους ὅσες μποροῦν. Ἐκεῖνος ποὺ συγκεντρώνει περισσότερες κορδέλας ἀνακηρύσσεται νικητὴς.

1. Αἰώρηση τῶν χειρῶν μέχρι τὴν λὸξὴ ἀνάτασι 1, κάτω καὶ χωρὶς τῶν χειρῶν μπροστὰ.

2. Τὸ ἴδιον 3-4.

3. Ἡ ἴδια ἀσκήσις μὲ ἀκροσταςία 1-4.

3. Βαθὺ κάθισμα μὲ γόνατα ἐνωμένα, κρούσις τῶν παλαμῶν στὸ ἔδαφος 1. ἀνάρωσις τὰ χέρια σὲ στεφανὴ πάνω ἀπ' τὸ κεφάλιν 2. Τὸ ἴδιον 3,4.

4. Διάσπασις-κρούσις τῶν χερῶν μὲ τὰ χέρια 1, κρούσις τῶν ἀκροαγίων μὲ διπλώσις 2-4, ἀπὸ ἐκεῖ κρούσις τῶν χερῶν 3. στὴν ἀνάρωσις.

5. Διάσπασις-κάμψιν τοῦ κορμοῦ ἀριστερὰ μὲ κρούσις τοῦ ὁμωνύμου χειροῦ στὸ γόνατον 1,2, τὸ ἴδιον δεξιὰ 3,4.

6. Διάσταση-πρόπτυξη-στροφές του κορμού άριστερά-δεξιά με ζυμώση 1,2,3,4.

7. Άρση του άριστερού σκέλους μπροστά με κάμψη (σπαγκάρης) δύο κρούσεις στο γόνατο. Το ίδιο με άρση του δεξιού 1,2.

8. Τρέξιμο 40 μ. (συναγωνισμός).

9. Πάσεις με την μάλα.

10. Χορός τράτα.

4η Ήμερήσια γύμναση.

Παιγνίδι: Κόττα, άλειπου, κοτόπουλο.

Ο Ήρθερος μαθητής μπαίνει πρώτος. ο άλλος ακολουθούσιν με λαβή από την μέση. Ένας μαθητής κάνει την άλειψη που τρέχει να πιάσει τον τελευταίο της φάλαγγας ενώ ο πρώτος με έλεγμούς εμποδίζει την άλειψη να πιάσει το κοτόπουλο. Τα κοτόπουλα ακολουθούσιν τους έλεγμούς του πρώτου.

1. Δυό αναπηδήσεις από τη θέση της προσοχής δυό από τη θέση της διαστάσεως 1,2,3,4.

2. Βαθύ κάθισμα, δυό ταλαντεύσεις, στα γόνατα 1,2-άνορθωση-διάσταση-αίωρηση των χεριών πίσω με ταλαντεύσεις.

3. Διάσταση-βαθύ επίκυψη, δυό ταλαντεύσεις 1,2 άνορθωση, διάσταση από την έκταση με ταλαντεύσεις 3,4.

4. Διάσταση-μεσολαβή, στροφές του κορμού έναλλακτικά άριστερά-δεξιά με όμώνυμη ζυμώση.

5. Διάσταση-θέση των χεριών πλεγμένων πάνω από το κεφάλι. Κάμψη του κορμού άριστερά-δεξιά.

6. Έδραία θέση-στήριξη των χεριών στο έδαφος-γόνατα μπροστά από το στήθος. Άρση της λεκάνης σε σχήμα Π.

7. Από την έδραία θέση στροφή στη γονάτιση με στήριξη στα χέρια. Κάθισμα στις φτέρνες τρεις ταλαντεύσεις, με το 4 σε τετραποδική θέση.

8. Σκυταλοδρομία σε αντίστοιχα.

9. Άλμα σε ύψος χωρίς τεχνική (πέρασμα).

10. Παιγνίδι. Η σημαία. Οι δυό ζυγοί τοποθετούνται ο ένας άπέναντι στον άλλο σε απόσταση 40 μ. και αριθμούνται. Ο δάσκαλος φωνάζει έναν αριθμό και οι μαθητές που τον έχουν τρέχουν να πάρουν τη σημαία, που είναι στη μέση της απόστάσεως.

5η Ήμερήσια γύμναση.

Παιγνίδι: Τα άγάλματα. Οι μαθητές βρίσκονται σε απόσταση 20 μ. από το δάσκαλο που έχει στραμμένα τα νύχτα του προς τους μαθητές. Με το παράγγελμα του αρχίζουν όλοι οι μαθητές να τρέχουν προς το μέρος του. Σαφηνά ο δάσκαλος αλλάζει μέτωπο, δίνοντας το παράγγελμα αλ.τ.ν. Οι μαθητές άνηντοποιούνται σε άγάλματα. Όσοι μετεκινούνται χάνουν.

1. Αναπηδήσεις από τη θέση της μεσολαβής με τα δυό πόδια.

2. Πρόταση 1, βαθύ κάθισμα, στήριξη των δακτύλων στο έδαφος, 2, τάση γονάτων, πρόταση 3-τά χέρια κάτω 4.

3. Διάσταση-μεσολαβή, στροφή κορμού άριστερά-όμώνυμη ζυμώση, το ίδιο δεξιά.

4. Κάμψεις του κορμού άριστερά-δεξιά από τη θέση της διαστάσεως.

5. Γονάτιση-στήριξη στα χέρια, στροφές του κορμού άριστερά-δεξιά με όμώνυμη ζυμώση.

6. Από την προηγούμενη θέση άρση της λεκάνης με τάση των σκελών.

7. Πρηγνή κατάκλιση, έκταση, οι παλάμες στο έδαφος-κρούση των παλαμών στην άνταση τρεις φορές, στην άρχική θέση 4.

8. Από το βαθύ κάθισμα άλματα προς τα εμπρός με τα χέρια και τα σκέλη (κυνολάκια).

9. Σκυταλοδρομία σε αντίστοιχα 30 μ.

10. Άλμα σε βάθος (εξαγίτριο-στρώμα).

Παιγνίδι: Ο λύκος και το αρνί.

Σύνταξη-Άωση των ζυγών.

6η Ήμερήσια γύμναση.

Παιγνίδι: Κυνηγητό με διακοπή. Το κυνηγητό αυτό είναι όπως το άλλο κυνηγητό, με τη διαφορά ότι ο κυνηγός είναι υποχρεωμένος να κυνηγήσει το μαθητή, που πέρασε ανάμεσα σ' αυτόν και στο μαθητή που κυνηγούσε. Ο μαθητής που πιάνεται παίρνει τη θέση του κυνηγού.

1. Άκροστασία, πρόταση σε συνέχεια-άποκατάσταση.

2. Άκροστασία, έκταση σε συνέχεια-άποκατάσταση.

3. Πρόταση-έκταση-πρόταση κάτω.

4. Βαθύ κάθισμα θέση των δακτύλων στο έδαφος-άνελξη (τάση των γονάτων-άνορθωση με βαθύ ρυθμό).

5. Διάσταση μεσολαβή-κάμψεις του κορμού άριστερά-δεξιά.

6. Έδραία θέση κάμψη και λαβή των γονάτων-στροφές του κορμού άριστερά δεξιά με όμώνυμη ζυμώση.

7. Ύπτια κατάκλιση-ποδήλατο.

8. Από την ύπτια κατάκλιση-άρση των σκελών σε θέση κάμψεις-λαβή τους με τα χέρια (σε συνέχεια).

9. Κουτσά κατά ζεύγη (ο ένας άκινητος, ο άλλος περιστρέφεται κουτσαίνοντας).

10. Παιγνίδι: Κατά στοίχους σφαίρα κάτω από τα σκέλη.

11. Δρόμος 40 μέτρων.

Σύνταξη-Λύση ζυγών.

7η Ήμερήσια γύμναση.

1. Παιγνίδι: Σκυταλοδρομία κατά ζεύγη. Σε απόσταση 5 μ. από κάθε ομάδα, που είναι συνταγμένη σε φάλαγγα κατά μαθητή, τοποθετείται ένας όρθοστάτης ή κάποιο άλλο αντικείμενο. Ο πρώτος μαθητής από κάθε ομάδα (στοίχο) ξεκινά με το στήθημα κατά δασκαλό, κάνει έναν κύκλο γύρω από τον όρθοστάτη και όταν φθάσει στο σημείο της έκκινήσεως, πιάει το δεύτερο από το χέρι και πιανόμενοι χέρι-χέρι επαναλαμβάνουν την ίδια διαδρομή. Όταν φθάσουν στο ύψος της ομάδας τους αφήνει ο α' τον β' στη θέση του και πηγαίνει τελευταίος. Το ίδιο επαναλαμβάνεται για όλους τους μαθητές κάθε ομάδας-μέχρι και του τελευταίου, που θα κάνει τη διαδρομή μόνος του.

Νικήτρια άνεκρηπύσεται η ομάδα που θα τελειώσει πρώτη.

2. Πρόταση 1-τά χέρια κάτω και πίσω 2-άκροστασία, άνάταση 3-άποκατάσταση 4.

3. Λαβή των χεριών πίσω-διαστάσεις σε συνέχεια.

4. Διάσταση-έκταση σε συνέχεια.

5. Διάσταση-λαβή των χεριών πίσω-στροφές του κορμού άριστερά-δεξιά.

6. Από την προηγούμενη άφετηρία-κάμψη του κορμού εμπρός-άνορθωση, έκταση του κορμού πίσω.

7. Κατά ζεύγη, ένας στην τετραποδική θέση, ο άλλος τον ύπερηπιδι. Έναλλαγή αντίθετως.

8. Κυβίστηση εμπρός (τούμα).

9. Άλμα σε μήκος με άπλο τρόπο.

10. Τοπικός χορός.

11. Παιγνίδι: Το μαντηλάκι.

8η Ήμερήσια γύμναση.

1. Παιγνίδι: Το κομμένο φίδι. Οι ομάδες είναι σε φάλαγγα κατά μαθητή πιανόμενοι από τους ώμους. Κάθε ομάδα προσπαθεί να κόψει την ούρα των αντίπαλων ομάδων, αφού προφυλάσσει ταυτόχρονα τη δική της. Κερδίζει η ομάδα που θα μείνει με περισσότερους μαθητές.

2. Έκταση 1, κάτω τα χέρια 2, άνάταση με κρούση των παλαμών 3-τά χέρια κάτω 4.

3. Διάσταση έκταση σε συνέχεια.

4. Διάσταση - κυκλική περιφορά και των δύο χεριών μπροστά από το στήθος.

5. Διάσταση - ανάκαμψη - στροφές του κορμού αριστερά - δεξιά.

6. Διάσταση - ανάκαμψη - κάμψεις του κορμού αριστερά δεξιά.

7. Ήμικρη θύση - έναλλαξη των σκελών

8. Γονάτωση - στήριξη των χεριών - άρσεις των σκελών έναλλακτικά πίσω τεντωμένον.

9. Θέση των χεριών τεντωμένων στο έδαφος (κεφάλι έμπρός), λάκτισμα προς τα άνω με ψαλιδισμό (προετοιμασία για κατακόρυφη άναστροφή).

10. Άλμα σε ύψος με άπλο τρόπο.

11. Παιγνίδι: Βαρελάκι ή σκαμνάκι.

12. Δρόμος 30 μ. με πάσαμα (υπερπήδηση) ενός έμποδίου (σχολιού).

Σύνταξη - Λύση ζυγών

9η Ήμικρη θύση γύμναση.

1. Παιγνίδι: Κυνήγι πουλιών. Στη ράχη κάθε μαθητή χαρριτσώνεται ένα χαρτάκι με το όνομα ενός πουλιού. Με το παράγγελμα του δασκάλου κάθε μαθητής προσπαθεί να διαβάσει τα χαρτάκια των άλλων, ενώ φυλάγει ταυτόχρονα στη ράχη του το χαρτάκι. Εκείνος που θα διαβάσει τα περισσότερα είναι ο νικητής.

2. Επιδόσεις αναπηθήσεις με τα δύο σκέλη και σε συνέχεια με το άριστερο - δεξιό.

3. Πρόταση - τρεις κρούσεις των παλαμιών 1,2,3 - έκταση 4.

4. Πρόταση - πρόπτυξη 1 - έκταση του κορμού 2 - πρόταση 3, τα χέρια κάτω 4.

5. Διάσταση - διπλωση - δύο κρούσεις των παλαμιών κοντά στο έδαφος - ανόρθωση - ανάταση (τα χέρια από τα πλάγια) δύο κρούσεις των παλαμιών.

6. Διάσταση, θέση των χεριών πλεγμένων πάνω στο κεφάλι - κάμψεις του κορμού αριστερά - δεξιά.

7. Από την προηγούμενη αφετηρία στροφές του κορμού αριστερά - δεξιά.

8. Πρηγής κατάκλιση - λαβή των άκρων των ποδιών (στυπάρχο) άρση του στήθους. Έδραία θέση - διπλωση.

9. Πλάγια βήματα. αριστερά - δεξιά με σύγχρονη έκταση των χεριών.

10. Σκυταλοδρομία σε αντίζυγια 30μ.

11. Δρόμος κατά ζεύγη με μεταφορά συμμαθητή επάνω στη ράχη.

12. Ριπή λαοτιχένιας μπάλας.

Σύνταξη - Λύση ζυγών.

10η Ήμικρη θύση γύμναση.

1. Παιγνίδι: Τα αλφαριθμητικά (έχει περιγραφεί).

2. Επιδόσεις αναπηθήσεις με τα δύο σκέλη και έμπρός - πίσω.

3. Διάσταση - ανάταση κρούση των παλαμιών 1, άποκατάσταση, κρούση των παλαμιών πίσω 2.

4. Ήμικρη θύση - ταλαντεύσεις των χεριών πίσω, το ένα χέρι από την ανάταση, το άλλο από την προσοχή και έπειτα έναλλαξη.

5. Έκβολή του σκέλους πίσω στηριζόμενο στα δάκτυλα - ανάταση με λαβή των χεριών κατά έκταση του κορμού.

6. Διάσταση - σύμπτυξη - περιφορά των άγκωνων κυκλικά (από μπροστά και από πίσω).

7. Διάσταση - στροφές του κορμού αριστερά - δεξιά - με όμώνυμη αιώρηση των χεριών και με έτερώνυμη άκροστασία.

8. Κατακόρυφη ίσοροπία με στήριξη των χεριών και του κεφαλιού (τριγωνική).

9. Κυβισθήσεις έμπρός επάνω σε στρώματα ή σε χόρτο.

10. Έδραία θέση, στήριξη των χεριών - άρση της λεκάνης.

11. Παιγνίδι: Κατά στοιχεία διάσταση - μεταφορά της σφαίρας επάνω από το κεφάλι του πρώτου προς τον τελευταίο.

12. Δρόμος συνδυαστικός 40 μ.

Ε' και ΣΤ' ΤΑΞΕΙΣ

1η Ήμικρη θύση γύμναση ('Αρρένων).

1. Σύνταξη σε τριάδες, βάδισον, κλίσεις.

2. Παιγνίδι: Κεφαλή και ούρα. Άραίωση κατά στοιχεία και με το παράγγελμα σκεφαλή, οι πρώτοι παραμένουν ακίνητοι, ενώ όλοι οι υπόλοιποι μαθητές τρέχουν γύρω από τους πρώτους και επανέρχονται στη θέση τους. Με το παράγγελμα ούρα, γίνεται το αντίθετο, δηλαδή παραμένουν ακίνητοι οι τελευταίοι μαθητές.

3. Δύο αναπηθήσεις, στον τρίτο χρόνο διάσταση έκταση 1-4.

4. Κάθισμα βαθύ, δύο ταλαντεύσεις στα γόνατα, χέρια στο έδαφος (πλάγια) 1-2 τάση των γονάτων, δύο διπλώσεις με τα χέρια έμπρός 3-4 ανόρθωση ανάταση, δύο τάσεις των χεριών προς τα πίσω 5-6.

5. Διάσταση: πλέξη των χεριών πίσω - διπλωση - ταλαντεύσεις του κορμού έμπρός 1-2, ανόρθωση έκταση του κορμού πίσω 3-4.

6. Διάσταση έκταση - αιώρηση των χεριών μέχρι τη νηρόταση άπου περάσουν από κάτω 1, συνέχεια κάτω, έκταση με κατάληψη στην ανάκαμψη 2- δύο κάμψεις του κορμού αριστερά 3-4. Το ίδιο από την αρχή για να ακολουθήσουν δύο κάμψεις του κορμού δεξιά.

7. Το δεξί χέρι πίσω από τη μέση - αιώρηση του αριστερού στην πρόταση 1 - ήμικρη θέση με όμώνυμη στροφή του κορμού 2, επανέρχεται έμπρός 3 κάτω το χέρι 4. Επανάληψη κατά βούληση. Έναλλαξη των χεριών, το ίδιο με το αριστερό χέρι.

8. Έδραία θέση, κάμψη των σκελών, άρση της λεκάνης 1 - κάτω 2 - τάση του αριστερού σκέλους 1 - κάτω δύο - του δεξιού 1 - κάτω 2 - άρση και των δύο σκελών 1-2.

9. Όκλαδον σύμπτυξη - στροφή και διπλωση αριστερά, το δεξί αυτό επάνω στο άριστερο γόνατο 1 ανόρθωση στη θέση του όκλαδον 2 - το ίδιο αντίθετα 3 - ανόρθωση όπως προηγούμενος 4 - όρθιο χωρίς χρήση των χεριών.

10. Έδραία θέση - κάμψη των γονάτων, λαβή των άκρων, κύλιση πίσω, ανόρθωση (βάρκα).

11. Ανά ζεύγη ο ένας άμφώνει τον άλλο στην ήμικατακόρυφη άναστροφή.

12. Τρεις αναπηθήσεις επί τόπου, κάθισμα 1-4.

13. Όργανα: Πλυνθίο - στρώμα κατά πλάτος: α) Διπλό πάτημα στο έδαφος ανάβαση στο πλυνθίο στο βαθύ κάθισμα και από εκεί κυβισθήση. Σε συνέχεια άπλη διαπέραση του στρώματος με το ένα σκέλος έμπρός και τα χέρια σε έκταση. β) Πλυνθίο, στρώμα κατά μήκος.

Η ίδια άνάβαση στο πλυνθίο, στήριξη των χεριών έμπρός υπερπήδηση σε διάσταση κυβισθήση επάνω στο στρώμα.

14. Δρόμος 50 μ. Άλμα σε ύψος με άπλη τεχνική. Σκυταλοδρομία ομαδική κατά αντίζυγια.

Σύνταξη - Λύση των ζυγών.

2η Ἡμερήσια γύμνασις (Ἀρρένων).

1. Σύνταξις σὲ τριάδες - βάδισμα.

2. Παγνίδι: Δρομικὸ παγνίδι κατὰ στοίχους. Μὲ τὸ παράγγελμα τοῦ δασκάλου οἱ πρῶτοι μαθητὲς τοῦ στοίχου τρέχουν ἀπὸ τὰ ἀριστερὰ γύρω ἀπὸ τὸν στοίχον τους καὶ θύον ξανόφθονον στὴ θέσιν τους, ἐκκινοῦν οἱ δεύτεροι κ.ο.κ. μέχρι καὶ τοῦ τελευταίου μαθητῆ καθεὶ στοίχου. Νικητὴς ἀνακηρύσσεται ὁ στοίχος πού θά τελειώσει πρῶτος.

3. Ἀπὸ τὴν στάση τῆς προσοχῆς - ἔκτασις - χιασμοὶ τῶν χειρῶν μπροστὰ ἀπὸ τὸ στήθος στὴν ἔκτασιν μετὰ τάλαντεύσεις. 2 ἢ ἴδια ἀσκήσις μετὰ ἐλαφρὴν κάμψιν καὶ τάσιν τῶν γονάτων 3-4. Τέσσερις φορές τὴν πρῶτην καὶ τέσσερις τὴν δευτέραν ἀσκήσις.

4. Πρότασις - ἔκτασις μετὰ αἰώρηση ἀπὸ τὰ κάτω 1-2, αἰώρηση τῶν χειρῶν μετὰ τάλαντεύσεις κάτω - ἔμπροσθεν καὶ πλάγια μετὰ ἀναπήδησιν στὴ διάστασι 3-4. Ἡ ἴδια ἀσκήσις μετὰ περιφορά τῶν χειρῶν κάτω - ἔμπροσθεν - κάτω πλάγια 1-2 καὶ κάτω ἔμπροσθεν - ἔσω - πλάγια καὶ κάτω καὶ μετὰ ἀναπήδησιν στὴν στάση τῆς προσοχῆς 3-4.

5. Ἀκροστασία-πρότασις οἱ παλάμες στραμμένες πρὸς τὸ ἔδαφος 1-κάμψις καὶ τάσεις τῶν γονάτων μετὰ τάλαντεύσεις, τὰ χέρια πίσω 2 - μετὰ τάλαντεύσεις ἀνάρθρωσις, τὰ χέρια ἔμπροσθεν 3 - τὰ χέρια πίσω 4.

6. Διάστασις-διπλώσις τρεῖς τάλαντεύσεις 1-2-3 καὶ στὴν 4ο χρόνο λαβὴ τῶν γονάτων ὀριζόντια πρὸς τὴν γῆν.

7. Διάστασις-στροφὴς τοῦ κορμοῦ ἀριστερὰ-δεξιὰ μετὰ ὁμόνυμην αἰώρηση τῶν χειρῶν καὶ μετὰ ἐτερόνυμην ἡμικροστασία 1-2.

8. Διάστασις-ἡμιανάκαμψις τοῦ ἀριστεροῦ-θέσθι τοῦ ἀριστεροῦ πίσω ἀπὸ τὴν μέση-διπλὴ κάμψις μετὰ τάλαντεύσεις ἀριστερὰ 1-2, ἀνάρθρωσις ἔκτασις, οἱ παλάμες στραμμένες πρὸς τὰ ἄνω, διπλὴ διάστασις τοῦ κορμοῦ 3-4. Τὸ ἴδιο ἀντίθετα 1,2,3,4.

9. Τρεῖς ἐπιτόπιες ἀναπήδησεις στὸν 4ο χρόνο κάθισμα βαθύ.

10. Γονάτισις - στήριξις στὰ τέσσερα - ἀπ' ἐκεῖ ἔρση τοῦ σκέλους πίσω τεντωμένου, ἐτερόνυμην ἡμιανάτασις 1, σὲ θέσιν 2. Τὸ ἴδιο ἀντίθετα 1,2.

11. Αἰώρηση τοῦ σκέλους τεντωμένου ἔμπροσθεν καὶ ἔσω καὶ πίσω τῶν χειρῶν μετὰ ἄρμονικὴν ἀντίθεσιν. (Ἀριστερὸ πόδι-δεξιὸ χεῖρ).

Τὸ ἴδιο ἀντίθετα.

12. Ἄλμα σὲ μῦθος, ἀπλὴ τεχνικὴ.

13. Χορὸς Καλαματιανός.

14. Σφαυροπόλεμος (χατάσκοποι).

15. Σύνταξις - Λύσις ζυγῶν.

3η Ἡμερήσια γύμνασις (Ἀρρένων).

1. Σύνταξις κατὰ τριάδες - βάδισμα - τροχάδην.

2. Λύσις ζυγῶν - τρέξιμο 20-30 μ. Ἀνασύνταξις.

3. Διάστασις ἔκτασις - κάμψις τῶν γονάτων ἐναλλακτικὰ (κυματισμός).

4. Πρότασις 1-τάλάντευσις στὰ γόνατα μετὰ αἰώρηση τῶν χειρῶν κάτω καὶ πίσω - τάσιν τῶν γονάτων πρότασις 3-περιφορά τῶν χειρῶν ἀπὸ τοῦ ὁμοῦ κυκλικὰ 4.

5. Διάστασις ἔκτασις - κάμψις τῶν γονάτων ἐναλλακτικὰ (κυματισμός).

6. Διάστασις-ἔκτασις-χιασμοὶ τῶν χειρῶν μπροστὰ ἀπὸ τὸ στήθος μετὰ τάλαντεύσεις 1-2. Ἐπικύψις τάλαντευσις μετὰ χιασμό τῶν χειρῶν ἀνάρθρωσις 3-4.

7. Διάστασις - στροφὴ τοῦ κορμοῦ ἀριστερὰ, θέσθι τῶν χειρῶν στὸ ἔδαφος - τρεῖς τάλαντεύσεις, στὸν 4ο χρόνο ἀνάρθρωσις στὴ διάστασι, τὸ ἴδιο δεξιὰ.

8. Ὑπτις κατὰλύσις, ποδὶφλάτο.

9. Κατακόρυφη ἰσορροπία μετὰ στήριξιν τῶν χειρῶν καὶ τοῦ κεφαλῆς στὸ ἔδαφος (σὲ σχῆμα τριγώνου χέρια κεφαλὴ) μετὰ βοήθ.

10. Ἀναλάττισις - ἔρση τῶν σκελῶν ἐναλλακτικὰ κρούσις τοῦ προταμένου χειριοῦ προχωρητικὰ.

11. Ριψὴ ἐλαστικῆς σφαίρας.

12. Χορὸς κλέφτικος (Τσάμκος).

13. Ἀσκήσις στὴν πλάση τοῦ μπᾶσκετ μετὰ δύο χτυπήματα τῆς μπάλας στὸ ἔδαφος.

14. Σύνταξις - Λύσις τῶν ζυγῶν.

4η Ἡμερήσια γύμνασις (Ἀρρένων).

Παγνίδι: Τὰ κοκοράκια: Κατὰ ζεύγη μετὰ τὰ χέρια δεμένα πίσω οἱ μαθητὲς ὄνουν μετὰ τοὺς ὁμοῦς ἐνὺ στήριζονται στὸ ἑνα πόδι μέχρις ὅτου ἕνας πατήσῃ καὶ στὰ δύο πόδια.

1. Περιφορά τῶν χειρῶν κυκλικὰ ἀπὸ ἔμπροσθεν καὶ ἀπὸ πίσω.

2. Ἐκτασις - κάμψις τῶν γονάτων τάλαντευτικὰ μετὰ χιασμό τῶν χειρῶν ἔμπροσθεν καὶ ἐπαναφορά στὴν ἔκτασιν σὲ συνέχεια.

3. Προβολὴ ἀριστερὰ - δεξιὰ μετὰ ἔκτασιν τρεῖς τάλαντεύσεις μετὰ τὸ 4 στήν προσοχή.

4. Διάστασις - ἐπικύψις, τάλαντευσις τοῦ κορμοῦ 1-2. Διπλώσις τάλαντευσις τοῦ κορμοῦ 3,4 ἀνάρθρωσις διάστασις ἀπὸ τὴν ἔκτασιν 5,6.

5. Διάστασις ἡμιανάκαμψις τοῦ ἀριστεροῦ, ἡμιμεσολαβὴ τοῦ δεξιό - δύο κάμψεις δεξιὰ, τὸ ἴδιο ἀντίθετα.

6. Διάστασις - ἔκτασις στροφὴς τοῦ κορμοῦ ἀριστερὰ - δεξιὰ μετὰ αἰώρηση τῶν χειρῶν στὸ ὕψος τῆς ἑκτάσεως καὶ ἐτερόνυμην ἡμικροστασία.

7. Βαθὺ κάθισμα θέσθι τῶν παλαμῶν στὸ ἔδαφος 1 - ἐκλάττισις 2-ἀπαγωγὴ 3-προσαγωγὴ 4-συσπείρωσις 5-ἀνάρθρωσις 6.

8. Πρὸς τὴν κατὰκλιση-λαβὴ τῶν ἄκρων τῶν ποδιῶν-ἔκτασις κορμοῦ (στυλόχαρτο).

9. Ἀπλὴς κυβιστήσεις ἔμπροσθεν (τούμπα).

10. Σκυταλοδρομία 40 x 50 μ. κατ' ἀντιζυγία.

11. Τοπικὸς χορὸς.

12. Προπόνησις στὴν καλαθίαν (σοῦτ τοῦ μπᾶσκετ).

13. Ἄλμα σὲ ὕψος.

14. Σύνταξις - Λύσις ζυγῶν.

1η Ἡμερήσια γύμνασις (Θηλέων).

1. Σύνταξις σὲ φάλαγγα κατὰ τριάδες-βάδισμα κλίσις. 2. Σχηματισμοὶ κύκλου: α) ποικιλία βαδίσσεων, σὲ ὁλόκληρο τὸ πλῆμα, στὰ δάχτυλα καὶ συνδυασμοὶ αὐτῶν, β) τροχάδην ἔμπροσθεν, ἐπὶ τόπου καὶ συνδυασμοὶ αὐτῶν.

Ἀραιώσις σὲ παράταξις.

3. Ἐκτασις - αἰώρηση τῶν χειρῶν σὲ κύκλον - κάτω χιαστί, ἀνάτασις-ἔκτασις-κάτω χιαστί 2, τὸ ἴδιο σὲ ἀντίθετη φορά-ἀπὸ τὰ κάτω ἔκτασις - ἀνάτασις-χιαστί-ἀνάτασις-ἔκτασις 1-κάτω χιαστί 2, τὸ ἴδιο μετὰ κάμψιν τῶν γονάτων.

4. Προσοχή. Πρότασις - συσπείρωσις μετὰ αἰώρηση τῶν χειρῶν κάτω καὶ πίσω μετὰ σύγχρονον κάμψιν καὶ τάσιν τῶν γονάτων 1-ἀνάρθρωσις μετὰ αἰώρηση τῶν χειρῶν ἔμπροσθεν καὶ μετὰ σύγχρονον κάμψιν καὶ τάσιν τῶν γονάτων 2-στροφὴ τοῦ κορμοῦ ἀριστερὰ μετὰ αἰώρηση τοῦ ἀριστεροῦ χειριοῦ κάτω καὶ πίσω 3, ἐπαναφορά στὴν πρότασιν ἀπὸ τὸν ἴδιον δρόμον 4, ἐπανάληψιν τῆς ἀσκήσεως μετὰ στροφὴ τοῦ κορμοῦ δεξιὰ 5-8.

5. Διάστασις ἔκτασις - κάμψις τοῦ ἀριστεροῦ σκέλους διπλώσις ἀριστερὰ μετὰ αἰώρηση τῶν χειρῶν χιαστί 1-τάλάντευσις ἀνάρθρωσις τάσιν τοῦ σκέλους ἔκτασις 2 - κρούσις τῶν παλαμῶν πρὸ τοῦ στήθους ἀνάτασις ἔκτασις 3, τὸ ἴδιο δεξιὰ 4-6.

6. Προσχή, λαβή των χεριών πίσω πλεγμένων 1-δριζώνια πρόκυψη 2-χαλάρωση ανόρθωση 3-4.

7. Γονάτιση τάση του αριστερού σκέλους πλάγια, τα χέρια πάνω από το κεφάλι-τρείς πλάγιες κάμψεις του κορμού αριστερά 1-3, επαναφορά στην αφετηρία 4, το ίδιο αντίθετα 5-8.

8. Γονάτιση, στήριξη των χεριών μπροστά στο έδαφος τάση του αριστερού σκέλους πίσω με σύγχρονη έκταση της κεφαλής πίσω 1, κάμψη του αριστερού σκέλους και της κεφαλής εμπρός - το μέτωπο στο γόνατο 2, το ίδιο σε συνέχεια. Η άσκηση επαναλαμβάνεται με το δεξί σκέλος.

9. Έδραια θέση - κάμψη των γονάτων λαβή των χεριών κάτω από τα γόνατα-τέσσερις κρούσεις των δακτύλων των σκελών στο έδαφος 1-4, ύπτια κατάκλιση- άρση των σκελών σε κάμψη 5-6, έλαφρα στην αφετηρία 7-8.

10. Ανά ζεύγη αντιμετώπιση, λαβή των χεριών άρση του αριστερού σκέλους με κάμψη πίσω της μιάς Ισοροπία 1-επαναφορά 2, το ίδιο με άρση του αριστερού σκέλους 3, αποκατάσταση 4, βαθύ κάθισμα συστολή 5-ανόρθωση 6. Η άσκηση επαναλαμβάνεται από αυτή που συνακολουθείται.

11. Λαβή επαλήθευ.

Άσκήσεις σε στρώματα.

Κυβιστήσις.

Κατακόρυφη άναστροφή με βοήθη.

Άγωνιστική.

Άλμα σε μήκος. Πάσεις και τρίπλες του μπάσκετ.

2η Ήμερήσια γύμναση (Θηλέων).

1. Τακτικές άσκήσεις Βάδιση.

2. Συμμετομικός κύκλος: α) Ποικιλία βαδισμών-8 βήματα βόδην (1-8), 4 βήματα στα δάχτυλα (1-4), και 4 από το βαθύ κάθισμα (5-8).

β) Τροχάδην 8 βήματα τροχάδην (1-8), 4 επί τόπου (1-4), 4 πίσω (5-8).

3. Βήματα γόπα (ανάληψη στην το ένα σκέλος προχωρητικά, άρση με κάμψη του άλλου 1, το ίδιο αντίθετα 2).

4. Ανάταση, τάση εναλλακτικά των χεριών (τεντωμα ψηλά) 1-4-τάση και των δύο χεριών 1- με έκταση αιώρηση των χεριών εμπρός χιαστί 2, από τον ίδιο δρόμο (έκτασης) επαναφορά στην ανάταση 3-4.

5. Πρόταση. Συστολή αιώρηση των χεριών κάτω και πίσω 1-ανόρθωση με αιώρηση των χεριών εμπρός και κάμψεις των γονάτων 2, έκταση κορμού και χεριών 3, στην πρόταση 4.

6. Προσχή. Στροφές του κορμού αριστερά δεξιά με κάμψη και τάση των γονάτων και ομόθυμη αιώρηση των χεριών 1-2, στροφή αριστερά προχωρητικά τα χέρια στην έκταση 3-4, το ίδιο αντίθετα.

7. Διάταση-έκταση. Πρόκυψη οριζόντια (90°), αιώρηση των χεριών στην άνταση 1-2, τάση κορμού και χεριών 3, ανάκλιση έκταση των χεριών πλάγια 4.

8. Ύπτια κατάκλιση. Ανόρθωση του κορμού, άρση του αριστερού σκέλους με κάμψη λαβή (το μέτωπο στο γόνατο). Επαναφορά στην αρχική θέση.

Το ίδιο με το αντίθετο σκέλος.

9. Ισοροπία ανά ζεύγη. Λαβή εμπρός χιαστί. Άρση με κάμψη του αριστερού σκέλους 1, τάση πίσω Ισοροπία 2-3, αποκατάσταση 4.

10. Αναπήδησεις στο δεξί σκέλος με σύγχρονη εκβολή του αριστερού στη φτέρνα 1, σταύρωμα στο δεξί, στήριξη στα δάχτυλα 2, διπλή αναπήδηση στον τόπο με τα δύο σκέλη 3-4. Το αυτό αντίθετα 5-8.

Άσκήσεις επάνω σε στρώματα.
Γέρυρα-άναστροφή-πλάγια κυβιστήση (τροχός) υπερπήδηση έλαφριού.

Πετοσφαίριση (βόλεϊ-μπόλ) σε κύκλους.

3η Ήμερήσια γύμναση (Θηλέων).

Τακτικές άσκήσεις.

Σε κύκλο ανά ζεύγη :

1. Άλλαγή βήματος εμπρός προς τη φορά του κύκλου με το αριστερό σκέλος 1-2, με το δεξί σκέλος 3-4 σε συνέχεια (βήματα πόδας).

2. Τρείς πλάγιες αλλαγές βήματος με το δεξί σκέλος προς τα έξω 1-2-3, αναπήδηση στα δύο σκέλη 4, το ίδιο με το αριστερό σκέλος προς το κέντρο (5-8).

Στην άρσηση.

3. Ένα πλάγιο βήμα προς τα αριστερά με το αριστερό σκέλος και βήμα χιαστί του δεξιού προς τα αριστερά (μπροστά από το αριστερό) 1 (ένα), πλάγιο βήμα του αριστερού προς τα αριστερά με σύγχρονη άρση του δεξιού 2. Πλάγιο βήμα του δεξιού προς τα δεξιά και βήμα χιαστί του αριστερού προς τα δεξιά (μπροστά από το αριστερό) 3 (τρία), πλάγιο βήμα του δεξιού προς τα δεξιά με σύγχρονη άρση του αριστερού 4. Το ίδιο συνέχεια.

4. Βαθύ κάθισμα, στήριξη των χεριών στο έδαφος ταλάντευση 1-2, τάση των γονάτων στο έδαφος ταλάντευση 5-8, κρούση των παλαμών στα γόνατα 7, ανόρθωση 8.

5. Διάσταση έκταση-οριζόντια πρόκυψη ανάταση σε δύο χρόνους 1-2, επίκυψη 3-4, δύο διπλώσεις 5-6, ανάκλιση 7-8.

6. Άλλαγή βήματος με το αριστερό σκέλος 1-2, Ισοροπία στο αριστερό σκέλος άρση του δεξιού πίσω 3-4,άλλαγή βήματος με το δεξί σκέλος 1-2, Ισοροπία στο δεξί άρση του αριστερού πίσω 3-4.

7. Προσχή αιώρηση του αριστερού χεριού στην ήμipρόταση του δεξιού έλαφρα πίσω και στροφή του κορμού δεξιά με σύγχρονη έλαφρη κάμψη και τάση των γονάτων 1, εναλλαγή των χεριών και στροφή του κορμού αριστερά με σύγχρονη έλαφρη κάμψη και τάση των γονάτων 1, εναλλαγή των χεριών και στροφή του κορμού αριστερά με σύγχρονη έλαφρη κάμψη των γονάτων 2, εναλλαγή των χεριών και στροφή του κορμού δεξιά με σύγχρονη κάμψη και τάση των γονάτων 3, επίκυψη ήμιανάταση αριστερά 4, το ίδιο αντίθετα 5-6-7-8.

8. Έκταση-πλάγια κάμψη του κορμού αριστερά ήμιανάταση δεξιά 1-επαναφορά του κορμού στην όρθια θέση έκταση 2-πλάγια κάμψη του κορμού δεξιά ήμιανάταση αριστερά 3-επαναφορά του κορμού στην όρθια θέση 4, στροφή των παλαμών έλαφρη κάμψη και τάση των χεριών με σύγχρονη κάμψη και τάση των γονάτων 5-ανάταση 6- τάση στην ανάταση 7, έκταση.

9. Ύπτια κατάκλιση τα χέρια παράλληλα προς το σώμα- άρση του αριστερού σκέλους τενωμένω 1-αποκατάσταση στην αφετηρία 2, άρση του δεξιού σκέλους τενωμένω 3-αποκατάσταση 4, άρση και των δύο σκελών τενωμένω σε δύο χρόνους 5-6, αποκατάσταση στην αφετηρία 7-8.

10. Ύπτια κατάκλιση έκταση των χεριών. Άρση του αριστερού σκέλους 1, το αριστερό σκέλος φέρνεται προς το δεξί χέρι χιαστί 2, επαναφορά, άρση του αριστερού σκέλους στην κατακόρυφη θέση 3, αποκατάσταση στην αφετηρία 4, το ίδιο αντίθετα 5-8.

11. Δύο αναπήδησεις στα δύο σκέλη 1-2, αναπήδηση διάσταση στον αέρα, πτώση στα δύο σκέλη 3. Το ίδιο συνέχεια. Κυβιστήση-άναστροφήση.

Άγωνιστική: Δρόμος 50μ. Παιχνίδι: Γερμανικό.

Τοπικός έθνικός χορός (Μακεδονικός).

4η Ήμερήσια γύμναση (Θηλέων).

1. Τακτικές άσκήσεις. Σε κύκλο 1. Διπλή αναπήδηση στο δεξί, άρση του αριστερού σκέλους τενωμένω εμπρός 1-2, το ίδιο αντίθετα 3-4, 4 βηματικά τροχάδην εμπρός αρχίζοντας με το δεξί (δεξ. άρ.-δεξ. άρ.).

2. Βήματα άλλαγή (πόδας) με το αριστερό σκέλος 1-2, το ίδιο με το δεξί 3-4, βήμα εμπρός με το αριστερό αναπήδηση άρση του αριστερού σκέλους εμπρός σε κάμψη 5-6, βήμα εμπρός με το δεξί αναπήδηση άρση του αριστερού σκέλους εμπρός σε κάμψη 7-8, το ίδιο συνέχεια.

Στην άρσηση.

3. Πλάγιον βήμα άριστερά κλίση άριστερά με σύγχρονη αιώρηση τών χειριών πρὸς τὰ άριστερά πρόταση 1, ὀρίζοντια πρόκυψη άνάταση 2, κάμψη γονάτων χαλάρωση 3, άνέλξη 4. Πλάγιον βήμα δεξιὰ κλίση δεξιὰ με σύγχρονη αιώρηση τών χειριών πρὸς τὰ δεξιὰ πρόταση 5, ὀρίζοντια πρόκυψη, άνάταση 6, κάμψη γονάτων χαλάρωση 7, άνέλξη 8.

4. Διάσταση - κάμψη τοῦ κορμοῦ άριστερά 1, δεξιὰ 2, άριστερά 3, τάλαντευση στὴν κάμψη άριστερά 4, τὸ ἴδιο αντίθετα.

5. Γονάτιση πρόταση - ἐτερόπλευρο κάθισμα άριστ. 1, άνόρθωση στὴ γονάτιση 2, ἐτερόπλευρο κάθισμα δεξιὰ 3, άνόρθωση στὴ γονάτιση 4.

6. Ἀνὰ ζεύγη άντιμέτωποι, πρηγὴς κατάκλιση - ἔκταση τών χειριών λαβή-άρση τοῦ κορμοῦ υπερέκταση 1, πρηγὴς κατάκλιση 2.

7. Ἐδραία θέσι διαστάσεις - διπλώσεις-συνέχεια.

8. Προσοχή ἔκταση τών χειριών ἐπιτόπιες άναπήδησεις καὶ στὰ δύο σκέλη 1, άναπήδηση με τὸ δεξιὸ ἄρση τοῦ άριστεροῦ τεντωμένου πίσω 2, δύο βήματα τροχάδην ἔμπρὸς (άριστερά, δεξιὰ) (3-4), τὸ ἴδιο συνέχεια, Ἀγωνιστική. Σκυταλοδρομία κατ' ἀντίζυγια 50μ. Ἄλμα σὲ ὕψος.

Παιγνίδι : Πετοσφαίριση (βόλεϋ - μπόλ).

5η Ἡμερήσια γύμναση (Θηλέων).

Τακτικές άσκήσεις.

Σὲ κύκλω :

1. Διπλὴ άναπήδηση στὸ δεξιὸ σκέλος σὲ τάση ἄρση τοῦ άριστεροῦ σκέλους χιαστί μπροστὰ ἀπὸ τὸ δεξιὸ 1-2, διπλὴ άναπήδηση στὸ άριστερὸ ἄρση τοῦ δεξιοῦ σκέλους 3-4, ἄρση τοῦ άριστεροῦ ἔμπρὸς σὲ τάση 5, άναπήδηση στὸ άριστερὸ ἄρση τοῦ δεξιοῦ ἔμπρὸς τεντωμένου 6, άναπήδηση στὸ δεξιὸ ἄρση τοῦ άριστεροῦ ἔμπρὸς τεντωμένου 7 άναπήδηση στὸ άριστερὸ ἄρση τοῦ δεξιοῦ ἔμπρὸς τεντωμένου 8. (5-6-7-8 γίνεται προχωρητικά).

2. Προβολὴ άριστεροῦ σκέλους τὰ χέρια χιαστί κάτω καὶ ἔμπρὸς 1-2, άνόρθωση άκροστασία στὸ άριστερὸ σκέλος, προβολὴ τοῦ δεξιοῦ σκέλους τὰ χέρια ἀπὸ τὴν ἔκταση στὴν άνάταση 3-4. Τὸ ἴδιο συνέχεια.

Στὴν ἀραίωση.

3. Πόδια στὴν προσοχή ἔκταση-διπλωση αιώρηση τών χειριών κάτω χιαστί άνόρθωση άνάταση 1 (ένα), βήμα-ἔμπρὸς με τὸ άριστερὸ τὸ δεξιὸ σκέλος πλησιάζει τὸ άριστερὸ (προσοχή) πρόταση 2-συσπείρωση 3-άνόρθωση ἔκταση 4, διπλωση αιώρηση τών χειριών κάτω χιαστί άνόρθωση άνάταση 5, βήμα πίσω με τὸ δεξιὸ, τὸ άριστερὸ πλησιάζει τὸ δεξιὸ (προσοχή) πρόταση 6, συσπείρωση 7-άνόρθωση ἔκταση 8. Τὸ ἴδιο με τὸ δεξιὸ ἔμπρὸς.

4. Διάσταση άνάταση-κάμψη τοῦ κορμοῦ άριστερά 1-κάμψη δεξιὰ 2-κάμψη άριστερά 3, τάλαντευση στὴν κάμψη 4. Τὸ ἴδιο αντίθετα.

5. Πρηγὴς κατάκλιση στὴρίξη τών χειριών στὸ ἔδαφος στὸ ὕψος τών ὤμων (κατεβύνηση τών δακτύλων πρὸς τὰ ἔμπρὸς) τάση τών χειριών ἔκταση τοῦ κορμοῦ (1-2), ἑπαναφορά 3-4, πρηγὴς θέσι (στὴρίξη στὰ χέρια καὶ στὰ δάχτυλα τών ποδιῶν) 1-2, ἑπαναφορά στὴν πρηγὴ κατάκλιση 3-4.

6. Τρία βήματα τροχάδην ἔμπρὸς (άριστερά, δεξιὰ άριστερά) (1-2-3), μεγάλος διασκελισμὸς ἔμπρὸς με άναπήδηση 4. Συνέχεια τὸ ἴδιο αντίθετα.

7. Ἄλμα σὲ μήκος με ἄλλο τρόπο.

8. Σκυταλοδρομία 50 μ. κατ' ἀντίζυγια - Βόλεϋ μπόλ. Ἐθνικὸς χορὸς.

3. ΓΕΝΙΚΑ

1. Ἡ φυσικὴ Ἀγωγή ἔχει ἐντόνο ψυχαραγωγικὸ χαρακτήρα.

2. Οἱ άσκήσεις καὶ δραστηριότητες (παιγνίδια, άγωνιστικὴ, ἀθλοπαίδειά, ἑφαρμοσμένα ἄλματα, άσκήσεις ἐδάφους κ.λ.π.) άναποκρίνονται στὴν ἡλικία, στὶς σωματικὲς καὶ στὶς πνευματικὲς ικανότητες τών μαθητῶν καὶ στὸ βαθμὶ τῆς ἑξασκήσεώς τους.

3. Σὲ κάθε περίπτωση δίνονται εὐκαιρίες στὰ παιδιά γιὰ πρωτοβουλίες καὶ άτομικὴ ἑκφραση.

4. Ἰδιαίτερη σημασία ἀποδίδεται στὴ διδασκαλία τών ἑθνικῶν χορῶν, ποὺ ἀκούουν τὸ σῶμα με τὴν ἁρμονία, τὴ χάρη καὶ τὴν εὐρυθμία τών κινήσεων καὶ διατροπὴ τὴν ἑθνικὴ μας καλλιτεχνικὴ παράδοση, ποὺ εἶναι στενὰ δεμένη με τὸ ἱστορικὸ παρελθὸν τοῦ ἔθνους μας.

* Ἀρθρο 4.

Ἑβδομαδιαία Ὁρολόγια
Προγράμματα Μαθημάτων.

Ἑβδομαδιαῖο Ὁρολόγιον Προγράμματος Μαθημάτων
τοῦ 6/θέσιου Δημοτικοῦ Σχολείου.

α/α	Μαθήματα	Ὁρες Διδασκαλίας					
		Α'	Β'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'
1.	Θρησκευτικά	1	1	2	2	2	2
2.	Ελληνικὴ Γλῶσσα	9	9	10	9	8	8
3.	Ἱστορία	-	-	2	2	2	2
4.	Σποὺδὴ τοῦ Περιβάλλοντος	5	5	-	-	-	-
5.	Φυσικὴ καὶ Χημεία με Στοιχεῖα Ὑγιεινῆς	-	-	2	2	3	3
6.	Γεωγραφία	-	-	2	2	2	2
7.	Αριθμητικὴ καὶ Γεωμετρία	3	3	3	3	4	4
8.	Ἀγωγή τοῦ Πολίτη	-	-	-	-	1	1
9.	Τεχνικὰ	2	2	2	2	2	2
10.	Μουσικὴ	2	2	2	2	2	2
11.	Γυμναστικὴ	2	2	2	2	1	1
12.	Πολιτιστικὲς Ἑκδηλώσεις καὶ Ἀθλητισμὸς	-	-	-	2	2	2
Ὁρες διδασκαλίας		24	24	27	28	29	29

Παράκληση :

Ἡ ἡμέρα καὶ οἱ ὥρες ποὺ θὰ γίνονται οἱ πολιτιστικὲς ἑκδηλώσεις καὶ ὁ ἀθλητισμὸς, ὀρίζονται με ἀπόφαση τοῦ συλλόγου τών δασκάλων κάθε σχολείου καὶ σύμφωνα με τὶς ἰδιαίτερες συνθήκες λειτουργίας τοῦ.

Ἑβδομαδιαῖο Ὁρολόγιον Προγράμματος Μαθημάτων
τοῦ 5/θέσιου Δημοτικοῦ Σχολείου

α/α	Μαθήματα	Ὁρες Διδασκαλίας κατὰ Τάξεις					
		Α'+Β'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	
1.	Θρησκευτικά	2/2	2	2	2	2	2
2.	Ελληνικὴ Γλῶσσα	8	10	9	8	8	
3.	Ἱστορία	-	2	2	2	2	
4.	Σποὺδὴ Περιβάλλοντος	4	-	-	-	-	
5.	Φυσικὴ καὶ Χημεία με Στοιχεῖα Ὑγιεινῆς	-	2	2	3	3	
6.	Γεωγραφία	-	2	2	2	2	
7.	Αριθμητικὴ καὶ Γεωμετρία	3/2 3/2	3	3	4	4	
8.	Ἀγωγή τοῦ Πολίτη	-	-	-	1	1	
9.	Τεχνικὰ	4/2	2	2	2	2	
10.	Μουσικὴ	4/2	2	2	2		
11.	Γυμναστικὴ	2	2	2	1	1	
12.	Πολιτιστικὲς Ἑκδηλώσεις καὶ Ἀθλητισμὸς	-	-	2	2	2	
Ὁρες Διδασκαλίας		30	27	28	29	29	

Παρατηρήσεις:

1. Η συνδιδασκαλία που επιβάλλεται από την οργανοκότητά του 5/θέσιου Δημοτικού Σχολείου, καθιερώνεται για τις δύο πρώτες τάξεις.

2. Εάν ο αριθμός των μαθητών των Α' και Β' τάξεων είναι μεγάλος και δεν είναι δυνατή η συνδιδασκαλία, ο σύλλογος των δασκάλων μπορεί να όρισει για συνδιδασκαλία άλλες τάξεις συνεχόμενες (Γ' + Δ' ή Ε' + ΣΤ'), που έχουν συνολικό αριθμό μαθητών σημαντικά κατώτερο από τις τάξεις Α' και Β'.

3. Η ημέρα και οι ώρες που θα γίνουν οι πολιτιστικές εκδηλώσεις και ο αθλητισμός, όρίζονται με απόφαση του συλλόγου των δασκάλων κάθε σχολείου και σύμφωνα με τις ιδιαίτερες συνθήκες λειτουργίας του.

Εβδομαδιαίο 'Ωρολόγιο Πρόγραμμα Μαθημάτων
4/θέσιου Δημοτικού Σχολείου

α/α	Μαθήματα	Ώρες Διδασκαλίας			
		Α' + Β'	Γ'	Δ' + Ε' + ΣΤ'	
1.	Θρησκευτικά	2/2	2	2	2
2.	Ελληνική Γλώσσα	8 8	10	9	8
3.	Ιστορία	-	2	2	2
4.	Σπουδή Περιβάλλοντος	4	-	-	-
5.	Φυσικά και Χημεία με Στοιχεία 'Υγιεινής	-	2	2	3
6.	Γεωγραφία	-	2	2	2
7.	Αριθμητική και Γεωμετρία	3/2 3/2	3	3	5/2 5/2
8.	Αγωγή του Πολίτη	-	-	-	1
9.	Τεχνικά	4/2	2	2	2
10.	Μουσική	4/2	2	2	2
11.	Γυμναστική	2	2	2	2
12.	Πολιτιστικές Έκδηλώσεις και 'Αθλητισμός	-	-	2	2
Ώρες διδασκαλίας		30	27	28	31

Παρατήρηση:

Η ημέρα και οι ώρες που θα γίνουν οι πολιτιστικές εκδηλώσεις και ο αθλητισμός, όρίζονται με απόφαση του συλλόγου των δασκάλων κάθε σχολείου και σύμφωνα με τις ιδιαίτερες συνθήκες λειτουργίας τους.

Εβδομαδιαίο 'Ωρολόγιο Πρόγραμμα Μαθημάτων
3/θέσιου Δημοτικού Σχολείου

α/α	Μαθήματα	Ώρες Διδασκαλίας			
		Α' + Β'	Γ' + Δ'	Ε' + ΣΤ'	
1.	Θρησκευτικά	2/2	2	2	
2.	Ελληνική Γλώσσα	8 8	10/2	10/2	8
3.	Ιστορία	-	2	2	
4.	Σπουδή Περιβάλλοντος	4	-	-	
5.	Φυσικά και Χημεία με Στοιχεία 'Υγιεινής	-	2	3	
6.	Γεωγραφία	-	2	2	
7.	Αριθμητική και Γεωμετρία	3/2 3/2	3 3	5/2 5/2	
8.	Αγωγή του Πολίτη	-	-	-	1
9.	Τεχνικά	4/2	4/2	2	
10.	Μουσική	4/2	4/2	2	
11.	Γυμναστική	2	2	2	
12.	Πολιτιστικές Έκδηλώσεις και 'Αθλητισμός	-	-	2	
Ώρες διδασκαλίας		30	30	31	

Παρατήρηση:

Η ημέρα και οι ώρες που θα γίνουν οι πολιτιστικές εκδηλώσεις και ο αθλητισμός, όρίζονται με απόφαση του συλλόγου των δασκάλων κάθε σχολείου και σύμφωνα με τις ιδιαίτερες συνθήκες λειτουργίας του.

Εβδομαδιαίο 'Ωρολόγιο Πρόγραμμα Μαθημάτων
του 2/θέσιου Δημοτικού Σχολείου

α/α	Μαθήματα	Ώρες Διδασκαλίας σε κάθε Τάξη			
		Α' + Β' + Γ'	Δ' + Ε' + ΣΤ'		
1.	Θρησκευτικά	2/2 2/2	2/2	2/2	
2.	Ελληνική Γλώσσα	6 6 6	7	7	
3.	Ιστορία	- 2/2	2/2	2/2	
4.	Σπουδή του Περιβάλλοντος	4/2	-	-	
5.	Φυσικά και Χημεία με Στοιχεία 'Υγιεινής	- 2/2	2/2	3/2	
6.	Γεωγραφία	- 2/2	2/2	2/2	
7.	Αριθμητική και Γεωμετρία	2/2 3/2 3/2	3/2 3/2	3/2	
8.	Αγωγή του Πολίτη	-	-	-	1/2
9.	Τεχνικά	Σιωπηρές εργασίες			
10.	Μουσική	2/2	1/2		
11.	Γυμναστική	2/2	1/2		
12.	Πολιτιστικές Έκδηλώσεις και 'Αθλητισμός	-	2		
Ώρες διδασκαλίας		31	30	1/2	

Παρατηρήσεις:

1. Οι συνδιδασκόμενες τάξεις χωρίζονται σε ομάδες:

Πρώτη ομάδα: Α', Β' και Γ' Τάξη, και
Δεύτερη ομάδα: Δ', Ε' και ΣΤ' Τάξη.

2. Η ημέρα και οι ώρες που θα γίνουν οι πολιτιστικές εκδηλώσεις και ο αθλητισμός, όρίζονται με απόφαση του συλλόγου των δασκάλων κάθε σχολείου και σύμφωνα με τις ιδιαίτερες συνθήκες λειτουργίας του.

Εβδομαδιαίο 'Ωρολόγιο Πρόγραμμα Μαθημάτων
του 1/θέσιου Δημοτικού Σχολείου

α/α	Μαθήματα	Ώρες Διδασκαλίας				
		Α'	Β'	Γ'	Δ'	Ε' ΣΤ'
1.	Θρησκευτικά	1/2		1/2		2/2
2.	Ελληνική Γλώσσα	6/2 6/2		6/2 6/2		7/2
3.	Ιστορία	-		2/2		2/2
4.	Σπουδή του Περιβάλλοντος	2/2		-		-
5.	Φυσικά και Χημεία με Στοιχεία 'Υγιεινής	-		2/2		3/2
6.	Γεωγραφία	-		2/2		2/2
7.	Αριθμητική και Γεωμετρία	2/2 2/2		3/2		3/2
8.	Αγωγή του Πολίτη	-		-		1/2
9.	Τεχνικά	Σιωπηρές εργασίες				
10.	Μουσική	2/2		1/2		
11.	Γυμναστική	1/2		1/2		
12.	Πολιτιστικές Έκδηλώσεις και 'Αθλητισμός	-		2		
Ώρες διδασκαλίας συνολικά		35				

Παρατήρηση:

Η ημέρα και οι ώρες που θα γίνουν οι πολιτιστικές εκδηλώσεις και ο αθλητισμός, όρίζονται με απόφαση του διευθυντή του σχολείου και σύμφωνα με τις ιδιαίτερες συνθήκες λειτουργίας του.

Άρθρο 5.

Τρόπος και χρόνος διδασκαλίας της διδασκείας ύλης των συνδιδασκουμένων τάξεων.

1. Οι μαθητές των συνδιδασκουμένων τάξεων διδάσκονται την ίδια ύλη στα μαθήματα των Θρησκευτικών, της Ιστορίας, της Γεωγραφίας, της Αγωγής του Πολίτη και των Φυσικών. Κατά το Α' έτος συνδιδασκαλίας διδάσκεται η ύλη της κατώτερης τάξεως και κατά το Β' έτος η ύλη της ανώτερης τάξεως εκτός από την Ιστορία και Γεωγραφία των Γ' και Δ' τάξεων.

2. Συνδιδασκονται σύμφωνα με τα Ώρολόγια Προγράμματα τα Τεχνικά Μαθήματα, η Μουσική και η Φυσική Αγωγή. Οι Ε' και ΣΤ' τάξεις συνδιδασκονται την Έλληνική γλώσσα.

3. Σε όλους τους τύπους σχολείων οι πολιτιστικές εκδηλώσεις και ο αθλητισμός διδάσκονται από κοινού σύμφωνα με τα Ώρολόγια Προγράμματα.

4. Η Ιστορία των Γ' και Δ' τάξεων των 1/θέσιων και 3/θέσιων Δημοτικών Σχολείων συνδιδάσκεται: α) στο α' τρίμηνο ύλη Μυθολογίας της Γ' τάξεως και β) στα έλλα, ύλη της Δ' τάξεως, ώστε στα δύο έτη να διδαχτεί ύλη ή ύλη των Γ' Δ' τάξεων.

5. Η Γεωγραφία των Γ' και Δ' τάξεων συνδιδάσκεται: κατά το Α' έτος η ύλη της Γ' τάξεως και δύο ακόμη πλησιέστερων γεωγραφικών διαμερισμάτων και κατά το Β' έτος επαναλαμβάνεται με συντομία η ύλη της Γ' τάξεως και έπειτα διδάσκεται η υπόλοιπη ύλη της Δ' τάξεως.

6. Η διδακτική ώρα (ήμιαρο) της Αριθμητικής και Γεωμετρίας των Γ' Δ' Ε' και ΣΤ' τάξεων του 1/θέσιου κατανέμεται σε δύο τμήματα, ώστε η ύλη να διδάσκεται σε κάθε τάξη χωριστά.

Άρθρο 6.

Έναρξη ισχύος.

Η ισχύς του παρόντος Προεδρικού Διατάγματος αρχίζει από το σχολικό έτος 1977-78.

Στον Υπουργό Έθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, αναθέτουμε τη δημοσίευση και εκτέλεση του παρόντος Διατάγματος.

Αθήνα, 4 Νοεμβρίου 1977

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Δ. ΤΣΑΤΣΟΣ

Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΓΕΡΓΙΟΣ ΠΑΛΛΗΣ

Η ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

Γ Ν Ω Σ Τ Ο Π Ο Ι Ε Ι Ο Τ Ι :

Η έτησια συνδρομή της Έφημεριδος της Κυβερνήσεως, η τιμή των τμηματικών πωλουμένων φύλλων αυτής και τα τέλη δημοσιεύσεως εν τη Έφημεριδι της Κυβερνήσεως, καθορίσθησαν από 1ης Ιανουαρίου 1974 ως κάτωθι :

Α. ΕΤΗΣΙΑΙ ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

1. Διά τὸ Τεύχος Α'	Δραχ.	600	Υπὲρ τοῦ Ταμείου Ἀλληλοβοήθειας Προσωπικοῦ τοῦ Ἐθνικοῦ Τυπογραφείου (ΤΑΠΕΤ) ἀναλογούν τὰ ἑξῆς ποσά :		
2. » » Β'	»	700	1. Διά τὸ Τεύχος Α'	Δραχ.	30
3. » » Γ'	»	500	2. » » Β'	»	35
4. » » Δ'	»	1.000	3. » » Γ'	»	25
5. » » Νομικῶν Προσώπων Δ. Δ.	»	500	4. » » Δ'	»	30
6. » » Παράρτημα	»	300	5. » » Νομικῶν Προσώπων Δημοσίου Δικαίου	»	25
7. » » Ἀνωνύμων Ἐταιρειῶν κ.λ.π.	»	3.000	6. » » Παράρτημα	»	15
8. » » Δελτίον Ἐμπορικῆς καὶ Βιομηχανικῆς Ἱδιοκτησίας	»	200	7. » » Ἀνωνύμων Ἐταιρειῶν κ.λ.π.	»	130
9. Δι' ἅπαντα τὰ τεύχη, καὶ τὸ Δελτίον Ἐμπ. καὶ Βιομ. Ἱδιοκτησίας	»	6.000	8. » » Δελτίον Ἐμπ. καὶ Βιομ. Ἱδιοκτησίας	»	10
Οἱ Δήμοι καὶ αἱ Κοινότητες τοῦ Κράτους καταβάλλουσι τὸ ἡμισίον τῶν ἀνωτέρω συνδρομῶν.			9. Δι' ἅπαντα τὰ τεύχη	»	300

Β. ΤΙΜΗ ΦΥΛΛΩΝ

*Εκαστον φύλλον, μέχρις 8 σελίδων, τιμᾶται δραχ. 3, ἀπὸ 9 ἕως 40 σελ. δραχ. 8, ἀπὸ 41 ἕως 80 σελ. δραχ. 15, ἀπὸ 81 σελ. καὶ ἄνω ἡ τιμὴ πωληθείσης ἑκάστης φύλλον προσυψώνεται κατὰ δραχ.15 ἀνὰ 80 σελίδας.

Γ. ΤΕΛΗ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΩΝ

I Εἰς τὰ τεύχη Ἀνωνύμων Ἐταιρειῶν καὶ Ἐταιρειῶν Περιορισμένης Εὐθύνης :			12. Τῶν ἀποφάσεων τῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Χρηματιστηρίου περὶ ἐισαγωγῆς χρεωγράφων εἰς τὸ Χρηματιστήριον πρὸς διαπραγμάτευσιν, συμφώνως πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 2 παρ. 3 Α.Ν. 148/67			1.000
Α'. Δημοσιεύματα Ἀνωνύμων Ἐταιρειῶν			13. Τῶν ἀποφάσεων τῆς Ἐπιτροπῆς κεφαλαιαγορᾶς περὶ διαγραφῆς χρεωγράφων ἐκ τοῦ Χρηματιστηρίου, συμφώνως πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 2 παρ. 4 Α.Ν. 148/1967			1.000
1. Τῶν δικαστικῶν πράξεων	Δραχ.	400	Β'. Δημοσιεύματα Ἐταιρ. Περιορισμένης Εὐθύνης			
2. Τῶν καταστατικῶν Ἀνωνύμων Ἐταιρειῶν	»	10.000	1. Τῶν καταστατικῶν	Δραχ.	1.000	
3. Τῶν τροποποιήσεων τῶν καταστατικῶν τῶν Ἀνωνύμων Ἐταιρειῶν	»	2.000	2. Τῶν τροποποιήσεων τῶν καταστατικῶν	»	400	
4. Τῶν ἀνακοινώσεων καὶ προκηρύξεων εἰς γενικὰ συνέλευσεις, τῶν κατὰ τὸ ἀρθρον 32 τοῦ Ν. 3221/24 γνωστοποιήσεων, τῶν ἀνακοινώσεων τῶν προβλεπόμενων ὑπὸ τοῦ ἀρθροῦ 59 παρ. 3 τοῦ Ν.Δ. 400/70 περὶ Ἀλλοδαπῶν Ἀσφαλιστικῶν Ἐταιρειῶν, ὡς καὶ τῶν ἀποφάσεων τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ ΕΛΑΤ τῶν ἀπορῶν εἰς προσωρινὰς διατάξεις	»	1.000	4. Τῶν ἰσολογισμῶν	»	1.000	
5. Τῶν ἀνακοινώσεων τῶν ὑπὸ διέλευσιν Ἀνωνύμων Ἐταιρειῶν, κατὰ τὸ Β.Δ. 205/1939	»	200	5. Τῶν ἐκθέσεων ἐτήσιων περιουσιακῶν στοιχείων	»	1.000	
6. Τῶν ἰσολογισμῶν τῶν Ἀνων. Ἐταιρειῶν	»	4.000	Γ'. Δημοσιεύματα Ἀλληλοσφαιριστικῶν Συνεταιρισμῶν - Ἀλληλοσφαιριστικῶν Ταμείων καὶ Φιλανθρωπικῶν Σωματείων			
7. Τῶν συνοπτικῶν μηνιαίων καταστάσεων τῶν Τραπεζικῶν Ἐταιρειῶν	»	1.000	1. Τῶν ὑπουργικῶν ἀποφάσεων περὶ χορηγίας ἀδείας λειτουργίας Ἀλληλοσφαιριστικῶν Συνεταιρισμῶν - Ἀλληλοσφαιριστικῶν Ταμείων	»	1.000	
8. Τῶν ἀποφάσεων περὶ ἐγκρίσεων ἰσολογισμῶν τῶν Ἀσφαλιστικῶν Ἐταιρειῶν	»	600	2. Τῶν ἰσολογισμῶν τῶν ὡς ἄνω Συνεταιρισμῶν, Ταμείων καὶ Σωματείων	»	1.000	
9. Τῶν ὑπουργικῶν ἀποφάσεων περὶ παραγωγῆς ἀδείας ἐπιτάξεως τῶν ἰσχυρῶν Ἀσφαλιστικῶν Ἐταιρειῶν, τῶν ἐκθέσεων περιουσιακῶν στοιχείων Ἀνων. Ἐταιρειῶν ἐν γένει, ὡς καὶ τῶν ἀποφάσεων τοῦ Δ.Σ. τοῦ ΕΛΑΤ δι' ὅν ἐγκρίνονται καὶ δημοσιεύονται οἱ κανονισμοὶ αὐτοῦ	»	4.000	II Εἰς τὰ τεύχη Ἐταρτων, τῶν δικαστικῶν πράξεων, προσλήψεων καὶ λοιπῶν δημοσιεύσεων			400
10. Τῶν ἀποφάσεων περὶ παραγωγῆς πληρεξουσιότητας πρὸς ἀντιπροσώπων ἐν Ἑλλάδι ἀλλοδαπῶν Ἐταιρειῶν, ὡς καὶ τῶν ἀποφάσεων περὶ μεταβιβάσεων τοῦ χαρτοφυλακίου Ἀσφαλιστικῶν Ἐταιρειῶν κατὰ τὸ ἀρθρον 59 παρ. 1 τοῦ Ν.Δ. 400/70	»	2.000	Τὸ ὑπὲρ τοῦ Ταμείου Ἀλληλοβοήθειας Προσωπικοῦ Ἐθνικοῦ Τυπογραφείου (ΤΑΠΕΤ) καταβληθῆναι ποσόν ἐπὶ τῶν τελῶν δημοσιεύσεων ἐν τῇ τευχῇ Ἀνωνύμων Ἐταιρειῶν καὶ Ἐταιρειῶν Περιορισμένης Εὐθύνης ἐν γένει ὥριστη εἰς 5%.			
11. Τῶν ἀποφάσεων περὶ συγχωνεύσεως Ἀνωνύμων Ἐταιρειῶν	»	10.000				

Δ'. ΚΑΤΑΒΟΛΗ ΣΥΝΔΡΟΜΩΝ - ΤΕΛΩΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΠΟΣΩΣΤΩΝ Τ.Α.Π.Ε.Τ.

- Αἱ συνδρομαὶ τοῦ ἑορταστικοῦ καὶ τὰ τέλη δημοσιεύσεων προκατεβάλλονται εἰς τὰ Δημόσια Ταμεία ἐναντὶ ἀποδεικτικοῦ εἰσπράξεως, ὅπερ, ὡς ἐπὶ τῶν ἐνδιαφερομένων, ἀποστέλλεται εἰς τὴν Ὑπηρεσίαν τοῦ Ἐθνικοῦ Τυπογραφείου.
- Αἱ συνδρομαὶ τοῦ ἑορταστικοῦ δύνανται καὶ εἰς ἀνάλογον συνάλλαγμα δι' ἐπιταγῆς ἐπὶ ὀνόματι τοῦ Διευθυντοῦ Διοικητικῶν καὶ Οἰκονομικῶν Υποθέσεων τῶν Ἐθνικῶν Τυπογραφεῶν.
- Ἡ καταβολὴ τῶν ὑπὲρ τοῦ Τ.Α.Π.Ε.Τ. ποσῶν ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω συνδρομῶν καὶ τελῶν δημοσιεύσεων ἐνεργεῖται ἐν Ἀθήναις μὴν εἰς τὸ Ταμῖον τοῦ ΤΑΠΕΤ (Καταστήματι Ἐθνικοῦ Τυπογραφείου), ἐν τοῖς λοιποῖς δὲ πόλεσι τοῦ Κράτους εἰς τὰ Δημόσια Ταμεία, ὅπερ ἀποδίδεται εἰς τὸ ΤΑΠΕΤ, συμφώνως πρὸς τὰ ἀρμόζονα διὰ τῶν ὑπ' ἀριθ. 192378/3639 τοῦ ἔτους 1947 (ΡΟΝΕΟ 185) καὶ 178048/5321/31.7.65 (ΡΟΝΕΟ 139) ἐγκυκλίων διαταγῶν τοῦ Γενικοῦ Λογιστηρίου τοῦ Κράτους. Ἐπὶ συνδρομῶν ἑορταστικοῦ ἀποστέλλομενων δι' ἐπιταγῶν, συναποστέλλεται διὰ τῶν ἐπιταγῶν καὶ τὸ ὑπὲρ τοῦ ΤΑΠΕΤ ποσόν.

Ὁ Γενικὸς Διευθυντὴς
ΣΕΡΑΦΕΙΜ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ